

Komisioneri për Mbrojtjen
nga Diskriminimi

Commissioner for Protection
from Discrimination

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

PËRMBLEDHJE E VENDIMEVE TË KOMISIONERIT PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Me mbështetjen e:

Empowered lives.
Resilient nations.

Ky botim është realizuar me mbështetjen e Kombeve të Bashkuara në Shqipëri, Programit të Kombeve të Bashkuara për Zhvillim në Shqipëri dhe Qeverisë Suedeze, në zbatim të Projektit “Zbatimi i parimit të barazisë gjinore dhe programit të dhunës me bazë gjinore”

Pregatitën materialin:

Irma Baraku	Komisionere
Vilfrida Bushati	Drejtoreshë në Drejtorinë e Hetim-Inspektimit
Artan Xhindi	Inspektori në Drejtorinë e Hetim-Inspektimit
Enejda Shyti	Inspektore në Drejtorinë e Hetim-Inspektimit
Rudina Hoxha	Inspektore në Drejtorinë e Hetim-Inspektimit
Rigert Babaj	Inspektori në Drejtorinë e Hetim-Inspektimit
Klodiana Kamberaj	Specialiste në Drejtorinë e Çështjeve Procedurale Ligjore dhe Marrëdhënieve me Jashtë
Kalirro Martiko	Specialiste në Drejtorinë e Çështjeve Procedurale Ligjore dhe Marrëdhënieve me Jashtë
Amarda Çoku	Specialiste në Drejtorinë e Çështjeve Procedurale Ligjore dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Varianti anglisht u përgatit nga:

Jola Haxhistasa	Përkthyes
Blerina Pirani	Specialiste në Drejtorinë e Çështjeve Procedurale Ligjore dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Opinionet e përfshira në këtë botim u përgatitën nga Bordi i Ekspertëve pranë KMD-së:

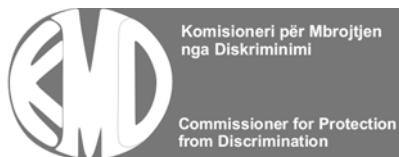
Prof.Dr. Arta Mandro	Pedagoge në Shkollën e Magjistraturës
Prof.Asoc.Evis Alimehmeti	Pedagoge në Fakultetin e Drejtësisë në Universitetin e Tiranës
Dr.Entela Hoxhaj	Pedagoge në Fakultetin e Drejtësisë në Universitetin e Shkodrës
	"Luigj Gurakuqi"

ISBN:978-9928-4169-9-9

Shtypur nga “Albania”

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi
Informacion mbi institucionin mund të gjeni në internet

Tiranë, 2014

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGË DISKRIMINIMI

PËRMBLEDHJE E VENDIMEVETË KOMISIONERIT PËR MBROJTJEN NGË DISKRIMINIMI

Me mbështetjen e:

PËRMBAJTJA

I. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË GJINISË.

I.1. Ankesa e znj. S.Ç. ankesën kundër z. A.K, Drejtor Ekzekutiv i Fondacionit “Harry Fultz” dhe znj. B. B Drejtoreshë e Shkollës Teknike “Harry Fultz”, ku pretendohet për diskriminim për shkak të gjinisë si dhe për shkak të denoncimit nga ana e saj të drejtuesve të shkollës për afëra korruptive (Vendim Nr. 11/ 2012).....7

II. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË AFTËSISË SË KUFIZUAR.

II.1. Çështje ex-officio, iniciuar nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbi bazën e publikimeve të bëra në media, me informacionin e marrë nga gazeta Shqiptarja.com, e datës 18.09.2013, ku pretendohet për diskriminim të nxënësës së klasës së parë të Liceut Artistik “Jan Kukuzeli”, për shkak se është prekur nga autizmi (Vendimi Nr.92/25.09.2013).....12

II.2. Ankesa e Znj. H.H. paraqitur pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, kundër Drejtorit të Konvikteve të Shkollave të Mesme Tiranë për ndërprerjen e marrëdhënieve të punës nga punëdhënësi, për shkak të shoqërimit të të birit, kujdesi i të cilit është siguruar kryesisht nga punëmarrësi (Vendim nr. 54/2014).....20

III. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË ORIENTIMIT SEKSUAL.

III.1. Ankesa e z. V.N, në të cilën pretendohet për diskriminim për shkak të orientimit seksual, nga Televizionet “News-24”, “ABC News” si dhe gazetat “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë” (Vendim Nr. 97/2013).....23

IV. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË ETNISË, RACËS, GJUHËS.

IV.1. Çështja ex-officio “për monitorimin e shpërndarjes së nxënësve rom në shkollat 9-vjeçare në Tiranë” (Vendim Nr. 95/2013).....30

V. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË BINDJEVE POLITIKE.

V.1. Ankesa e paraqitur nga subjekti V.M kundër subjektit publik Drejtoria e Shëndetit Publik Mat, në të cilën pretendohet për diskriminim për shkak të “Bindjes Politike” në fushën e punësimit (Vendimi Nr. 140 / 2014).....34

VI. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË BINDJEVE FETARE.

VI.1. Çështje ex-officio, iniciuar nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbi bazën e publikimeve të bëra në Gazetën Shqiptare, të datës 06.06.2013, në artikullin me titull “*Mjekja refuzon të punojë me infermieren me shami në kokë*” (Vendim Nr. 86/2013).....37

VII. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E ARSIMIT.

VII.1. Ankesën e bërë nga Ambasada PINK/LGBT PRO Shqipëri kundër autorëve të librit “Mjekësia Ligjore”, z. S.M. dhe z. B.Ç. në të cilën pretendohet se tekstet universitare diskriminojnë dhe paragjykojnë hapur komunitetin LGBT në Shqipëri (Vendim Nr. 27/2012).....43

VIII. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E PUNËSIMIT.

VIII.1. Ankesa e znj. F. K. kundër z. A.Sh, Drejtor, Drejtoria Rajonale Shëndetësore Fier, ku pretendohet për diskriminim në punësim për shkak të gjendjes arsimore, gjendjes shëndetësore dhe çdo shkak tjetër (Vendim Nr.13/2012).....47

IX. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E TË MIRAVE DHE SHËRBIMEVE.

IX.1. Ankesa e paraqitur nga organizata “Aleanca Kundër Diskriminimit LGBT” kundër subjektit privat Restorant Pizzeri “K” për pretendimin për diskriminim për shkak të orientimit seksual në fushën e të mirave dhe shërbimeve (Vendimi Nr. 5 / 2014).....53

IX.2. Çështje ex-officio, e iniciuar nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbi bazën e publikimeve të bëra në media, mbi ankesat e disa grave të strehuara në Qendrën Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje (Vendim Nr. 9/2012).....56

X. OPINIONE TË BORDIT TË EKSPERTËVE

X.1. Opinion i Bordit të Ekspertëve për kërkesën e GJK ndaj KMD për një koment me shkrim lidhur me kërkesën e KKPak dhe Shoqatës së të Verbërve të Shqipërisë me objekt: “Deklarimin si të papajtueshëm me Kushtetutën, Konventën e OKB “Për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara”, KEDNJ dhe Kartën Sociale Europiane i pikave 7 dhe 9 të nenit 3 të Ligjit nr. 10221/04.02.2010 “Për mbrojtjen nga Diskriminimi”61

X.2. Opinion i Bordit të Ekspertëve për trajtimin e ankesës së shtetasës A.Ç., kundër CEZ Shpërndarje sh.a. në të cilën pretendohet diskriminim për shkak të gjinisë, shtatzënisë, gjendjes martesore dhe gjendjes civile.....69

HYRJE

Në shkurt të vitit 2010 është miratuar nga Parlamenti i Republikës së Shqipërisë Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”. Ky ligj synon të garantojë ndihmë për viktimat e diskriminimit. Ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” parashikon disa mundësi për tu mbrojtur nga sjelljet diskriminuese, duke shfrytëzuar instrumente e struktura të ndryshme ligjore dhe institucionale. Ai parashikon mbrojtjen nga sjelljet diskriminuese pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe trajtimin e çështjeve të diskriminimit në gjykatë si rrugët më efikase për tu ndjekur. Pavarësisht mjeteve ligjore që viktima e sjelljes diskriminuese përdor, është e rëndësishme që institucionet që e trajtojnë çështjen të njohin mirë legjislacionin në fuqi, të dinë të evidentojnë elementet që ka një sjellje diskriminuese në çështjen që shqyrtojnë, në mënyrë që të japin një vendim apo zgjidhje ligjore me një nivel të lartë profesionalizmi. Duke qenë se në Shqipëri kemi të bëjmë me zbatimin e një ligji të ri dhe në mungesë të një praktike ligjore administrative dhe gjyqësore, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi ka mbajtur parasysh aktet ndërkombëtare të ratifikuara me ligj dhe në mënyrë të veçantë jurisprudencën e mekanizmave ndërkombëtare që sigurojnë zbatimin e këtyre akteve.

Duke qenë se trajtimi i çështjeve të diskriminimit përfshin aktorë të ndryshëm si: stafin e KMD-së, përfaqësues të institucioneve qendrore e vendore, përfaqësues të OJF-ve, prokurorë e gjyqtarë, e çmuam të rëndësishëm realizimin e botimit të një përmbledhjeje të vendimeve të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Opinione të Bordit të Ekspertëve.

Disa nga vendimet e KMD, sipas fushave dhe shkaqeve të ndryshme për të cilat garantohet mbrojtje në ligj, janë përzgjedhur për këtë botim si vendimet më kyçe tek të cilat është bazuar edhe për raste të tjera analoge vendimmarrja e Komisionerit, duke krijuar në këtë mënyrë një praktikë administrative të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi.

Gjatë vitit 2013, veprimtaria e KMD është asistuar nga një Bord Ekspertësh i përberë nga pesë ekspertë të fushës së mbrojtjes së të drejtave të njeriut, të cilët kanë hartuar opinione për KMD, sipas rasteve specifike në shqyrtim dhe që kërkonin një ekspertizë më të kualifikuar. Këto opinione kanë ndikuar në marrjen e vendimeve të kualifikuara dhe me profesionalizëm nga Komisioneri dhe krijimin e një praktike të konsoliduar për çështje të tjera analoge.

Falenderojmë UNDP dhe veçanërisht Znj. Entela Lako (Oficere programi) dhe Znj. Emira Shkurti (Koordinatorë) e Programit “Barazia gjinore dhe dhuna me bazë gjinore” që na kanë mbështetur në realizimin e veprimtarisë së Bordit të Ekspertëve, por edhe të këtij botimi në kuadër të një bashkëpunimi më të gjërë.

Irma Baraku
Komisionere për Mbrojtjen nga Diskriminimi
Dhjetor 2014

ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË GJINISË

ANKESA E ZNJ. S.Ç., KUNDËR Z. A.K, DREJTOR EKZEKUTIV I FONDACIONIT
 “HARRY FULTZ” DHE ZNJ. B. B. DREJTORESHË E
 SHKOLLËS TEKNIKE “HARRY FULTZ”, KU PRETENDOHET PËR DISKRIMINIM
 PËR SHKAK TË GJINISË SI DHE PËR SHKAK TË DENOCIMIT NGA ANA E SAJ
 TË DREJTUESVE TË SHKOLLËS PËR AFERA KORRUPTIVE.

VENDIM Nr. 11/ 2012

1. PROCEDURA E NDJEKUR

- 1.1** Znj. S.Ç ka paraqitur pranë Zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ankesën nr. 16, datë 14.11.2011, kundër z. A.K, Drejtor Ekzekutiv i Fondacionit “Harry Fultz” dhe znj. B.B. Drejtoreshë e Shkollës Teknike “Harry Fultz”, ku pretendohet për diskriminim për shkak të gjinisë si dhe për shkak të denoncimit nga ana e saj të drejtuesve të shkollës për afera korruptive. Sipas shpjegimeve të dhëna rezulton se znj.S.Ç. ushtron profesionin e mësueses së anglishtes në shkollën teknike “Harry Fultz. Ankuesja shprehet se ka bërë denoncime së bashku me bashkëshortin e saj për afera korruptive në këtë shkollë që, sipas saj është shkollë shtetërore dhe trajtohet si shkollë private nga drejtuesit e shkollës. Ankuesja solli para Komisionerit një sërë shkresash drejtuar institucioneve më të larta shtetërore si: Kryeministrit të Republikës së Shqipërisë, Ministrit të Arsimit dhe Shkencës, Drejtores së Drejtorisë Arsimore Rajonale të Qytetit, Tiranë.
- 1.2** Për shkak të këtyre qëndrimeve, ankuesja pretendon se diskriminohet me mënyra të ndryshme.
- Është nën një diskriminim të vazhdueshëm, nëpërmjet dhunës psikologjike të përditshme, fjalëve ofenduese, përhapjes së informacioneve disinformuese me qëllim dëmtimin e imazhit të saj në kolektiv dhe tek nxënësit, nga ana e drejtoreshës së shkollës;
 - Është përjashtuar nga aktivitetet që kryen trupa mësimore, nuk ka përfituar shtesë në page, ndryshe nga pjesa tjetër e mësuesve, nuk përfiton orët shtesë në mësimdhënie ndryshe nga sa ndodh me pjesën tjetër të mësuesve.

- Ankuesja nuk është paguar si pjesëmarrëse me urdhër të Ministri të Arsimit dhe Shkencës, për pesë ditë në korigjimët e provimeve të maturës shtetërore ndryshe nga mësuesit e tjerët në të njëjtën situatë me të sajën.
- Ankuesja ngre pretendimin se shqetësimet dhe sjelljet diskriminuese ushtrohen edhe ndaj djalit të saj, i cili është nxënës në këtë shkollë në vitin e pestë. Sjelljet diskriminuese ndaj tij konsistojnë në faktin se nuk i janë nxjerrë në kohë si nxënësve të tjerë rezultatet e provimeve, nuk i lëshohet dëftesa e vitit të katërt apo provokohet me qëllim nxitjen e tij për kryerjen e veprimeve të caktuara për përjashtimin e tij nga shkolla.
- I është dhënë masë disiplinore në kundërshtim me Rregulloren e Menaxhimit të Stafit, për të cilën ka paraqitur observacionin pranë drejtorisë së shkollës dhe nuk ka marrë asnjë përgjigje nga ana e tyre.

- 1.3** Në zbatim të nenit 32 dhe 33, të ligjit nr.10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, me datën 10/11/2011, është bërë njoftimi i z. A. K dhe znj B.B në lidhje me ankesën e drejtuar ndaj tyre me pretendimin për diskriminim të znj S.Ç. Me datën 25/11/2011 me shkresë nr. Prot 197, drejtuar znj. B.B. është kërkuar informacion në lidhje me pretendimin e Znj. S. Ç. Me datë 21/12/2011, u mbajt një takim nga inspektorët e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi me znj. S.Ç. dhe bashkëshortin e ankueses.
- 1.4** Me shkresë nr.2 datë 06/01/2012 të Komisionerit, u bë njoftimi i palëve për seancë dëgjimore. Me datë 16/02/2012 pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi u paraqiten znj. V.B. dhe znj. V.C. të autorizuar nga z. A. K. Në cilësinë e bashkëshortit, z. F. Ç, pretendonte të përfaqësonte bashkëshorten e tij në mungesë për arsye se kishte mbledhje të këshillit pedagogjik në shkollë. Seanca u shty për shkak se z.F.Ç. nuk kishte prokurë të posaçme për të përfaqësuar znj. S.Ç. Me konsensusin e të dyja palëve seanca u zhvillua me datën 23/02/2012.
- 1.5** Me datën 08/05/2012 me shkresë nr prot. 170, drejtuar znj B.B. iu kërkuar informacion shtesë mbi pagesat e punonjësve, në përgjigje të së cilës është dërguar shkresa nr.451 dt.15.5.2012, ku theksohet se: “Për sa i përket listë-pagesave të personelit, siç ju kemi vënë në dijeni ky informacion ka karakter konfidencial dhe mbrohet si e dhënë personale e individit nga ligji 9887 datë 10.03.2008 “Për mbrojtjen e të dhënave personale”.
- 1.6** Me datën 21/05/2012, lëshohet Urdhëri nr. 27 për kryerjen e inspektimit pranë shkollës teknike “Harry Fultz” me objekt “*verifikimi i fakteve si më poshtë*”: 1.Verifikimin e listëpagesave të personelit në shkollën teknike “Harry Fultz” për periudhën 2010 dhe në vazhdim. 2. Bazën ligjore mbi të cilën bëhen pagesat e mësuesve, praktikën që ndiqet për vlerësimin e mësuesve, praktikën që ndiqet për rritjen e pagave të mësuesve. 3.Vlerësimet e performancës së znj. S.Ç për periudhën 2009-2010.

2. FAKTE TË KONSTATUARA

- 2.1** Përfaqësuesi i subjektit të kontrolluar gjatë inspektimit u shpreh se kërkesa e ankueses është abuzive. Lidhur me pretendimin e ankueses për rritje page, ato vlerësuan se kjo varet nga performanca individuale dhe politikat e institucionit. Lidhur me mospagesën e ditëve si vlerësuese në provimet e maturës shtetërore, drejtuesit shpjeguan se nuk kishte marrë leje dhe si pasojë i janë hequr ditët e punës. Znj.S. Ç. është vënë në dijeni për vërejtjen e dhënë brenda afateve ligjore. Lidhur me pretendimin për mosdhënien e dëftesës djalit të ankueses, u shprehën se diploma do t’i jepet sapo të bëjë pagesën e plotë të tarifës së shkollës.

- 2.2 Duke krahasuar vlerësimet e 2010-2011 të znj. S.Ç. me mësuesit R. M., A. D., formulari i vlerësimit i znj S.Ç. rezultoi i plotësuar ndryshe. Në formularin e znj S.Ç. nuk ka vlerësim me pikë nga 1-4 sipas rregullit, por kutitë janë bosh dhe në fletën e fundit bëhet një vlerësim me shkrim për mësuesen duke evidentuar faktin që *“stafi drejtues nuk ka mundur të vlerësojë mësuesen pasi ajo refuzon çdo element vlerësimi”*, gjë që bie në kundërshtim të plotë me procedurën e rregullores së menaxhimit të stafit. *Kujtojmë këtu se rregullorja parashikon se vlerësimi duhet të bazohet edhe në tërheqjen e mendimeve të nxënësve.*
- 2.3 Në vlerësimet për vitin 2010-2011 vërejmë: *“Refuzon të kryejë të gjitha detyrimet e mësuesit kujdestar ndaj prindit si telefonata e njoftime” (2010-2011); “...Në ambiente publike, Këshill pedagogjik, sallë mësuesish e klasë sjellja e saj është fyese e denigruese në adresë të stafit menaxhues”(2010-2011).* Ndërkohë gjejmë vlerësimet e mëparshme si: *“Ka frymën e bashkëpunimit në department dhe ruan marrëdhënie korrekte me kolegët dhe eprorët”(2004-2005); “Ka punuar me përkujdesjen e duhur me klasën kujdestare dhe dokumentacionin shkollor”(2004-2005).* Ndërsa në vlerësimin për vitin 2007-2008 mësuesja vlerësohet me notën 1 ose 2 për të gjithë komponentët e procesit mësimor edukativ.
- 2.4 Me dt.16 Mars 2011 me shkresë nr.prot.392, B.B., drejtore e shkollës “Harry Fultz”, L.N. zv/drejtore dhe D.T., shefe e departamentit, i kanë propozuar Drejtorit të Përgjithshëm z. A.K. masë disiplinore “vërejtje me shkrim” për mësuesen me argumentet:
- Nga data 06.09.2010 zhvillon mësim pa përparësi në kundërshtim me rregulloren e brendshme të Institutit dhe Udhëzimit përkatës nga MASH, për paraqitjen e personelit të shkollës në mjediset shkollore.
 - Refuzon të punojë me nxënësit e talentuar (klubet) dhe të konsultojë nxënësit e dobët brenda orarit të kontratës prej 40 orë pune të firmosur prej saj.
 - Ka vënë në vështirësi dhe ka penguar në mënyrë të përsëritur e publike Ekipin Menaxhues të Shkollës të zhvillojë detyrën funksionale që ka.
- 2.5 Me datë 17 Mars 2011 z.A.K ka firmosur vërejtjen me shkrim për znj. S. Ç. Vërejtja disiplinore daton pas mbledhjes së këshillit pedagogjik me temë “Analiza e semestrit të parë”, dt.16 shkurt 2011, ku pati një debat me znj.S.Ç. dhe drejtoreshën e shkollës. Në këtë debat znj. S.Ç., ka kërkuar nga drejtoresha të shpjegojë nëse shkolla është publike apo private dhe si pasojë drejtoresha ka mbyllur mbledhjen.
- 2.6 **Në observacionin e znj. S.Ç., dt.21 Mars 2011, mbi dhënien e masës disiplinore, përveç kundërshtive lidhur me argumentet e dhënies së vërejtjes është paraqitur ankesa dhe shqetësimi i saj se po diskriminohet nga drejtuesit e shkollës përmes¹:** *mossigurimit të bazës materiale didaktike për zhvillimin e mësimin dhe infrastrukturën e nevojshme ashtu si edhe mësuesve të tjerë; përjashtimin nga çdo aktivitet që mësuesit e tjerë e zhvillojnë edhe në orën e mësimin; izolimit nga çdo lloj informacioni i shkollës; heqja e së drejtës së fjalës në takimet me trupën mësimore...etj.*
- 2.7 Gjithashtu ankuesja, në observacion kërkon të dëgjohet nga bordi i fondacionit sipas legjislacionit që rregullon funksionimin e fondacionit si dhe Kodit të Punës neni 10/1 ku cilësohet: ***“çdo mase ose sanksion administrativ i pajustifikuar, që është marrë ndaj punonjësve, të cilët kanë arsye të dyshojnë për korrupsion e që këtë***

¹ Referuar observacionit dt.21 Mars 2011

dyshim ua paraqesin personave përgjegjës ose autoriteteve kompetente, është i pavlefshëm...”.

- 2.8** Ankuesja nuk është paguar si pjesëmarrëse për pesë ditë në korrigjimet e provimeve të maturës, ndryshe nga mësuesit e tjerë në të njëjtën situatë me të sajën. Nga inspektimi i Komisionerit për këtë çështje është siguruar vërtetimi Agjencisë Kombëtare të Provimeve datë.12.07.2011 nr.254, që provon faktin se z. S.Ç ka qenë vlerësuese në Maturën Shtetërore 2011, për testet e gjuhës së huaj angleze, nga 03.07.2011 deri më 08.07.2011. Me shkresë nr.prot.395 dt.14.05.2012, në përgjigje të kërkesës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Agjencia Kombëtare e provimeve konfirmon pjesëmarrjen e znj. S.Ç. si vlerësuese për periudhën 3-8 korrik 2011 së bashku me katër kolegë të saj nga Instituti “Harry Fultz”.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1** Ligji ka parashikuar në nenin 2/5 të ligjit se : një sjelljeje e padëshiruar, e cila lidhet me cilindo nga shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji, që ka për qëllim apo efekt cenimin e dinjitetit të personit dhe krijimin e një mjedisi frikësues, armiqësor, përcmues, poshtëruës a ofendues për atë person, si dhe në rastin e një trajtimi më pak të favorshëm, i kryer si rezultat i kundërshtimit ose i mosnënshtrimit nga ana e personit të cënuar ndaj një sjelljeje të tillë, përbën diskriminim.
- 3.2** Ligji në nenin 1 të tij ka parashikuar shprehimisht shkaqet për të cilat ofron mbrojtje. Sipas kësaj dispozite, shkaqet e treguara janë orientuese dhe jo shteruese, pasi në këtë nen është parashikuar edhe shprehja *“për çdo shkak tjetër”*.
- 3.3** Në nenin 2, pika 8, të ligjit nr.10221 date. 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” parashikohet se “trajtimi i disfavorshëm apo pasoja negative, që vjen si reagim ndaj një ankimi a një procedimi që synon zbatimin e parimit të barazisë, përbën diskriminim”.
- 3.4** Në nenin 5 të ligjit nr.10221 date. 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, parashikohet “ ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo formë sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë.
- 3.5** Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka bërë parashikime të posaçme për sa i përket mbrojtjes nga diskriminimi në fushën e punësimit.
- Në nenin 12/1 të tij parashikohet se: *“Ndalohet diskriminimi i personit në lidhje me të drejtën e tij për punësim. Diskriminimi përfshin çdo dallim, kufizim ose përjashtim që bazohet në shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe që, ndër të tjera, ka lidhje me: c) trajtimin e punëmarrësve në vendin e punës, duke përfshirë trajtimin e tyre gjatë vendosjes ose ndryshimit të kushteve të punës, shpërblimin, përfitimet dhe mjedisin e punës, trajtimin lidhur me trajnimet profesionale ose gjatë procesit disiplinor apo lidhur me pushimin nga puna ose zgjidhjen e kontratës së punës”*.
 - Bazuar në nenin 13, pika e ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, punëdhënësi është i detyruar “t’u përgjigjet efektivisht dhe në përputhje me këtë ligj ankimeve të marra për shkak të diskriminimit të kryer nga punëmarrësit e tij, brenda një muaji nga marrja e tyre.”

- 3.6 Bazuar në nenin 19, pika c e ligjit, një nga detyrat e drejtuesit të institucionit arsimor është: “trajtimi efektiv i ankesave për diskriminim në institucion duke shqyrtuar çdo ankim brenda 30 ditëve nga paraqitja e tij”.

4. OPINION

- 4.1 Vlerësimi i punës për mësuesit në Insitutin “Harry Fultz” është parashikuar në Rregulloren e Menaxhimit të Stafit. Parashikohet vlerësim për një periudhë 12 mujore dhe realizohet bazuar në vlerësimin e punës nga shefi i departamentit si dhe nga tërheqja e mendimit të nxënësve. Gjatë inspektimeve kemi mundur të sigurojmë vlerësimet për vitet 2010-2011, 2007-2008, 2004-2005, ndërkohë që vlerësimet për vitin shkollor 2009-2010 nuk na u vunë në dispozicion, me pretendimin se nuk është bërë për asnjë mësues të shkollës. **Mosvënja në dispozicion e vlerësimeve të ngjashme, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, përbën diskriminim të drejtpërdrejtë.**
- 4.2 Mos trajtimi i ankesës për diskriminim që ankuesja shpreh në observacionin drejtuar Drejtorit të Përgjithshëm përbën diskriminim sipas ligjit nr.10221 date.04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi.
- 4.3 Ankuesja nuk është paguar si pjesëmarrëse për pesë ditë në korrigjimet e provimeve të maturës, ndryshe nga mësuesit e tjerë në të njëjtën situatë me të sajën. Dallimi që i bëhet ankueses në pagesën për ditët e vlerësimit është një argument tjetër që i shtohet argumenteve të mësipërm lidhur me trajtimin ndryshe të ankueses.
- 4.4 Mbështetur në nenin 32, pika 1, germa a) dhe c) e pika 3 e këtij neni, nenin 33, pikat 10 të Ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, Komisioneri konstaton diskriminimit të znj. S. Ç, nga z. A.K dhe znj B.B., në formën e viktimizimit.

5. REKOMANDIM

- 5.1 Rekomandojmë marrjen e të gjitha masave që znj. S.Ç. të trajtohet njëjloj me kolegët e tjerë të shkollës, të bëhet vlerësimi i mësueses sipas të njëjtave procedura me mësuesit e tjerë; marrjen e të gjitha masave për vendosjen e një fryme bashkëpunimi të znj. S.Ç. dhe kolegëve apo trupës drejtuese të shkollës, për sa kohë ankuesja të jetë pjesë e stafit të mësuesve.
- 5.2 Rregullat e parashikuara në Rregulloret apo Kodet e Institucionit të zbatohen njëjloj si për mësuesit meshkuj ashtu edhe për mësueset femra duke mos krijuar kushte që këto të fundit të vendosen në kushte te pabarabarta dhe më pak të favorshme me mësuesit meshkuj dhe si pasojë të diskriminohen për shkak të gjinisë.
- 5.3 Bazuar në nenin 33 pika 11, brenda 30 ditëve duhet të raportoni para Komisionerit për masat e marra me qëllim stabilizimin e marrëdhënieve duke eliminuar elementët diskriminues.

II.ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË AFTËSISË SË KUFIZUAR

ÇËSHTJE EX-OFFICIO, INCIUAR NGA KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI, MBI BAZËN E PUBLIKIMEVE TË BËRA NË MEDIA, ME INFORMACIONIN E MARRË NGA GAZETA SHQIPTARJA.COM, E DATËS 18.09.2013, KU PRETENDOHEJ PËR DISKRIMINIM TË NXËNËSES SË KLASËS SË PARË TË LICEUT ARTISTIK “JAN KUKUZELI”, PËR SHKAK SE ËSHTË PREKUR NGA AUTIZMI.

VENDIMI Nr. 92/25.09.2013

Mbështetur në publikimin në media të një artikulli ku pretendohet për diskriminim të nxënësës së klasës së parë të Liceut Artistik “Jan Kukuzeli”, për shkak se është prekur nga autizmi.

1. PROCEDURA E NDJEKUR

- 1.1. Në gazetën Shqiptarja.com, të datës 18 shtator 2013, është botuar një shkrim me titull “*Është autike, mësuesja: të ike*”. Sipas këtij artikulli, A.XH., një vogëlushe 6 vjeçare nga rrethi i Durrësit po përballet me një rast flagrant diskriminimi. Mësuesja e klasës së parë ka kërkuar largimin e vogëlushes nga shkolla me pretendimin se ajo është e prekur nga autizmi.
- 1.2. Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbështetur në nenin 32/c të Ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, bazuar në urdhërin nr.74, datë 18.09.2013 “*Për fillimin e procedurave për ndjekjen ex-officio të çështjes së nxënësës së Liceut Artistik “Jan Kukuzeli” Durrës*”, filloi procedurën e shqyrtimit të çështjes administrative.
- 1.3. Për të verifikuar këtë ngjarje, Bazuar në urdhërin nr.75, date 18.09.2013, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi zhvilloi një takim ku merrnin pjesë drejtoresha e Liceut Artistik “Jan Kukuzeli” Durrës, prindër të nxënësve të klasës së parë, si dhe mësuesja kujdestare dhe mësuesja e muzikës. Gjithashtu u zhvillua edhe një takim i Komisioneres me mësuesit e shkollës.

2. FAKTE TË KONSTATUARA DHE OPINIONI I KOMISIONERIT MBI TO.

2.1 Nga informacioni që u dha nga drejtoresha e shkollës, rasti i A.XH. njihet nga ajo që para një viti dhe A.XH. ishte e pranishme në Liceun Artistik “Jan Kukuzeli”, Durrës që nga muaji gusht. Pranimi i nxënësve në Liceun Artistik “Jan Kukuzeli” Durrës zhvillohet me konkurs. A.XH. ishte pjesë e audicionit të këtij viti, duke fituar vendin e 29 nga 37 pjesëmarrës. Duhet theksuar fakti që A.XH. u pranua në konkurs në një seancë të dytë pasi herën e parë nxënësja shfaqti mospërqendrim. A.XH. filloi bashkëpunimin me mësuesen e violonçelit para se të fillonte mësimi. Drejtoresha e shkollës pohon se, pas njoftimit që i është bërë mësueses së klasës së parë ajo është interesuar pranë Institutit të fëmijëve autikë, ku është njohur me rastet më të rënda. Ajo theksoi faktin se, ky ishte rasti i parë i një fëmije me elementë autikë në shkollë gjatë 54 viteve të ekzistencës së saj, edhe pse pranë kësaj shkolle ndjekin mësimin fëmijë të tjerë me aftësi të kufizuara në dëgjim. Pavarësisht frikës së mësueses së klasës së parë, drejtoresha shpjegoi se, u vendos:

- Të provohej gjithçka për integrimin e A.XH. në klasë.
- Javën e parë të qëndronte psikologja e shkollës në klasë me të. Për këtë është marrë leje nga Drejtori i DAR Durrës, pasi psikologja ushtron veprimtarinë edhe në një shkollë tjetër.
- Është rënë dakord me prindërit për ta monitoruar së bashku gjatë gjithë javës.
- Është vendosur në fund të rreshtit sepse ishte në bankë me psikologjen dhe mund të pengonte fëmijët e tjerë për të ndjekur mësimin.
- Është thirrur një takim i dytë (më 20 shtator, ora 12:00) për të vendosur për vazhdimësinë, pasi një ditë më parë disa prindër kanë kërkuar largimin e A.XH., përndryshe do të largonin fëmijët e tyre. Gjatë seancës dëgjimore, Drejtoresha theksoi edhe një herë se ata po e provonin në javën e parë dhe do të vendosnin në fund të javës për vazhdimësinë, por nuk u lanë të qetë nga mediat. Sipas Drejtoreshës, A.XH. ka marrë pjesë rregullisht dhe është trajtuar pa asnjë diskriminim në klasë nga mësuesja.

2.2 Nga informacioni i marrë nga psikologja e shkollës mësohet se ajo ka qëndruar me A.XH. në një bankë ditën e parë të shkollës, ndërsa në ditët e tjera ka qëndruar në distancë duke qenë e gatshme për ta ndihmuar. Ajo pohon faktin se: *“Është një luftë të arrish ta përqendrosh. Kryen vetë nevojat personale, por ka momente kur kërkon me këmbëngulje diçka dhe nervozohet nëse nuk i plotësohet. Gjatë këtyre ditëve kanë hyrë mësues e prindër në klasë”*.

2.3 Ndërsa mësuesja kujdestare u shpreh e shqetësuar: *“Jam informuar me 20 gusht, para konkurrimit për praninë e A.XH. në klasë të parë. Megjithëse e dija që kishim detyrim ligjor që ta ndiqte shkollën rregullisht, i kam kërkuar prindërve nëse do të ishte më mirë për vajzën që të shkonte në një shkollë tjetër me numër më të vogël nxënësish dhe ku mund të kujdesen më mirë. Ndjehem e shqetësuar si do bëj kur të mos kem psikologjen, për tu marrë me A dhe për të mos cënuar nivelin e mësimi edhe për fëmijët e tjerë. Megjithatë, kam punuar*

normalisht dhe nuk e kam diskriminuar. Nuk kemi një plan individual për A.XH. U frikësova, sepse u interesova dhe u njoha me rastet më të rënda të fëmijëve me autizëm”.

- 2.4 Në takim ishin të pranishëm edhe disa prindër të cilët shprehnin shqetësimin se mësuesja nuk do të kishte kohën e mjaftueshme t’i kushtojë fëmijëve të tjerë. Një prind, i cili ishte edhe mësues në shkollë kishte shfaqur dëshirën që fëmija i saj të qëndronte në një bankë me A.XH.
- 2.5 Prindërit e A.XH u shprehën të shqetësuar për fatin e A.XH, pasi dyshonin tek mënyra se si mësuesja do të sillej në vazhdim. Sipas saj mësuesja i kishte thënë se nuk mund të punonte me A.XH dhe i kishte propozuar t’a dërgonte në një shkollë private. Prindërit ankoreshin për mungesën e vullnetit të mësueses për të bashkëpunuar me to. Nëna e A.XH. u shpreh se: *“Fëmija nuk ka sjellë shqetësim, por situata po bëhet alarmante. Nga vizitat është diagnostikuar me elemente autizmi në fazë fillestare. Raporti mjekësor na është kërkuar 4 ditë pas fillimit të shkollës. A.XH. kryen vetë të gjitha nevojat gjë që konfirmohet edhe nga psikologjia e shkollës”.*

3. BAZA LIGJORE

- 3.1 Shqipëria pas miratimit në datë 15 nëntor 2012, të ligjit nr. 108/2012 *“Për Ratifikimin e Konventës së OKB për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”*, u bë vendi i 127 që e ratifikoi këtë Konventë të rëndësishme. Konventa i ofron personave me aftësi të kufizuara një nivel të paprecedent mbrojtjeje, duke ndryshuar, para së gjithash, trajtimin e aftësisë së kufizuar nga ai bazuar në modelin mjekësor ose bamirës, në trajtimin sipas modelit social. Kjo Konventë është hartuar me qëllim që të nxisë, të mbrojë dhe të sigurohet që të gjithë personat me aftësi të kufizuar të gëzojnë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të nxisë respektin për dinjitetin e tyre. Në nenin 24 të Konventës është parashikuar detyrimi i shteteve palë për të garantuar të drejtën e personave me aftësi të kufizuara për arsim, ndër të tjera duke mos lejuar që ata të përjashtohen nga arsimi i përgjithshëm, arsimi pa pagesë dhe i detyruar fillor për shkak të aftësisë së kufizuar. Konventa mbështetet në disa parime të rëndësishme, ndër të cilat edhe parimi i mosdiskriminimit, pranimi i personave me aftësi të kufizuara si pjesë e diversitetit njerëzor dhe humanizmit dhe respekti për të drejtat e fëmijëve me aftësi të kufizuara. Konventa ofron një mbrojtje të posaçme për fëmijët me aftësi të kufizuara, për të siguruar që këto fëmijë të gëzojnë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut njësoj sit ë gjithë fëmijët e tjerë.² **Në kuptim të kësaj Konvente, personat me aftësi të kufizuara përfshijnë individët me dëmtime fizike, mendore, intelektuale apo shqisore afatgjata, të cilat në ndërveprim me barriera të ndryshme, mund të pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efektive në shoqëri njësoj si pjesa tjetër e shoqërisë.**
- 3.2 Aftësia e kufizuar është një nga shkaqet për të cilat Ligji Nr.10/2010 *“Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”*, ofron mbrojtje. Në nenin 1 të tij përcaktohet objekti i këtij ligji: *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e*

² Neni 7 i Konventës *“Për Mbrojtjen e të Drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara”*.

parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”.

- 3.3** Sipas Klasifikimit Ndërkombëtar të Funkcionimit, Aftësisë së Kufizuar dhe Shëndetit (ICF), që bëhet nga Organizata Botërore e Shëndetësisë, klasifikim i cili shërben për matjen e shëndetit dhe aftësisë së kufizuar, autizmi përfshihet tek “*Global psychosocial functions*”. Shqipëria e ka formalizuar vullnetin e vet për zbatimin e këtyre detyrimeve në fushën e arsimit, përmes miratimit të ligjit 69/2012 “Për Sistemin Arsimor Parauniversitar në Republikën e Shqipërisë” ku në nenin 5, “E drejta për arsimim”, parashikohet se: “Në Republikën e Shqipërisë garantohet e drejta për arsimimin e shtetasve shqiptarë, të huaj dhe personave pa shtetësi, **pa u diskriminuar** nga gjinia, raca, ngjyra, etnia, gjuha, orientimi seksual, bindjet politike ose fetare, gjendja, ekonomike apo sociale, moshë, vendbanimi, **aftësia e kufizuar ose për arsye të tjera që përcaktohen në legjislacionin shqiptar**”.
- 3.4** Gjithashtu, në nenin 6, “Parime të përgjithshme”, parashikohet: “...3. Në sistemin arsimor parauniversitar, nxënësve dhe punonjësve u ofrohet mbrojtje nga çdo formë veprimi ose mosveprimi, që mund t’u shkaktojë diskriminim, dhunë, keqtrajtim ose dëm moral. 4. Në institucionet arsimore zbatohet parimi i gjithpërfshirjes së nxënësve. 5. Çdo nxënësi i sigurohet e drejta për arsimim cilësor, si dhe shanse të barabarta për arsimim. 6. **Nxënësve të familjeve në nevojë, nxënësve me aftësi të kufizuara dhe atyre me vështirësi në të nxënë u ofrohet përkujdesje e posaçme, sipas përcaktimeve në këtë ligj.....**”.
- 3.5** Po ky ligj në kreun XI të tij parashikon qartë arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara. Në nenin 64 me titull: “Ndjekja e institucioneve arsimore nga fëmijët me aftësi të kufizuara”, në pikat 3, 4 parashikohet: “3. Njësia arsimore vendore krijon një komision, të përbërë nga mjekë, psikologë, mësues dhe specialistë për fëmijët me aftësi të kufizuara, i cili, pasi shqyrton kërkesën e prindit ose të drejtorit të një institucioni arsimor, jep rekomandimet përkatëse për ndjekjen nga fëmija të një institucioni arsimor të zakonshëm a të specializuar. 4. Prindërit vendosin nëse fëmija e tyre me aftësi të kufizuara do të ndjekë një institucion të specializuar ose të zakonshëm të arsimit bazë. Prindërit mund të largojnë në çdo kohë nga shkolla fëmijën, kur e gjykojnë se ai nuk përfiton nga mësimet ose ka mundësi të tjera më të mira. 5. Ministria, në bashkëpunim me njësinë bazë të qeverisjes vendore dhe në këshillim me prindërit e komisionin, siguron arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara në njërin nga dy llojet e institucioneve arsimore, të zakonshme ose të specializuara.”
- 3.6** Në nenin 65 me titull: “Organizimi i arsimimit të fëmijëve me aftësi të kufizuara”, po ky ligj parashikon: “1. Nxënësit me aftësi të kufizuara mësojnë sipas planit mësimor e programeve lëndore të zakonshme, të përshtatura për ta, ose sipas planit mësimor e programeve lëndore të specializuara për ta. 2. Në institucionet arsimore të zakonshme, programi i personalizuar për nxënësin me aftësi të kufizuara hartohet nga një komision, në përbërje të të cilit janë mësues të fushave të ndryshme të të nxënësve të institucionit e psikologë. Hartimi i këtij programi bëhet në bashkëpunim me prindërit e nxënësit. Ndryshimi i programit të personalizuar brenda një institucioni arsimor vendoset nga komisioni brenda institucionit, në bashkëpunim me prindërit e fëmijës.

3. Nxënësve me aftësi të kufizuara u sigurohen mësues ndihmës dhe shërbim rehabilitues, sipas kritereve të përcaktuara me udhëzim të ministrit. Punonjësit arsimorë të institucioneve, që kanë nxënës me aftësi të kufizuara, certifikohen në programe trajnimi për trajtimin e këtyre nxënësve. 4. Njësia përkatëse bazë e qeverisjes vendore u siguron nxënësve me aftësi të kufizuara mjediset e përshtatshme të mësimdhënies e të të nxënësve, sipas standardeve të përcaktuara nga ministria”. Këto parashikime ligjore janë zbërthyer në mënyrë të hollësishme edhe në Dispozitat Normative për sistemin arsimor para universitar 2013, miratuar me Urdhërin 343, datë 19.08.2013 të Ministrit të Arsimit. Në këtë akt nënligjor parashikohet një kre i veçantë (Kreu XV) “Arsimimi i fëmijëve me aftësi të kufizuara”, ku përcaktohen qartë detyrimet e të gjitha strukturave për të garantuar të drejtën e fëmijëve me aftësi të kufizuara për tu arsimuar dhe për të garantuar një arsim gjithëpërfshirës.

- 3.7** Referuar Dispozitave Normative për Arsimin para-universitar 2013, shohim se është përcaktuar detyrimi i DAR /ZA-së për të ngritur një : *“Komision multidisiplinar të përbërë nga një mjek pediatër (kur është e mundur, mjek pediatër zhvillimi), një psikolog, një punonjës social, një mësues (kur është e mundur, mësues ikualifikuar për arsimin e specializuar)dhe drejtuesi i njësisë së shërbimit psiko-social”*. Ky Komision *“me kërkesën e prindit të fëmijës ose të drejtorit të institucionit arsimor, ku fëmija është regjistruar, vlerëson nevojat arsimore e shoqërore të fëmijës dhe ecurinë e tij”*⁴. Komisioni fton të paktën një prind gjatë vlerësimit të fëmijës, dhe po të jetë e nevojshme, të afërm të tij. Kur fëmija është në kopsht/shkollë, përveç prindit marrin pjesë: punonjësi i shërbimit psiko-social në institucionin arsimor, mësues të fëmijës të caktuar nga drejtori i institucionit arsimor⁵.
- 3.8** Nga ana tjetër, edhe pranë institucionit arsimor ngrihet një komision (në përbërje të të cilit janë tre mësues të lëndëve të fushave të ndryshme të të nxënësve dhe psikologu/punonjësi social.) Në komision merr pjesë, të paktën një nga mësuesit e nxënësve me AK dhe mësuesi ndihmës (kur ka dhe kryesohet nga punonjësi i shërbimit psiko-social⁶, me të cilin Drejtori i institucionit arsimor këshillohet para se t’i drejtohet komisionit pranë DAR/ZA-së. Drejtori duhet të bashkëpunojë me prindërit e fëmijës për të paraqitur kërkesën e tij⁷. Ky Komision luan një rol të rëndësishëm, sepse bazuar në vlerësimin e komisionit pranë DAR/ZA, ka këto kompetenca : udhëzon mësuesit për hartimin e PEI-ve dhe i miraton; ndihmon mësuesit gjatë zbatimit të PEI-ve; c) ndjek ecurinë e fëmijëve me AK; paraqet pranë komisionit të DAR/ZA-së, raportin e ecurisë së nxënësve me AK⁸.
- 3.9** Komisioni njofton me shkrim drejtorin e institucionit të zakonshëm arsimor se cilët nga fëmijët me AK do të mësojnë me plan mësimor dhe programe lëndore të zakonshme, të përshtatura ose individuale⁹. Komisioni pranë DAR/ZA-së udhëzon komisionet e institucioneve arsimore për punën me nxënësve me AK¹⁰. Në nenin 94, pika 5, këto dispozita

³ “Dispozitat normative për Arsimin parauniversitar” miratuar me Urdhërin 343, datë 19.08.2013, neni 93, pika 1

⁴ Po aty neni 93, pika 2.

⁵ Po aty, neni 93, pika 8.

⁶ Neni 95, pika 1

⁷ Neni 93, pika 4

⁸ Neni 95, pika 2 dhe 3.

⁹ Neni 93, pika 11.

¹⁰ Neni 93, pika 12.

parashikojnë detyrimin e DAR/ZA-së për të organizuar “nëpërmjet njësisë së shërbimit psiko-social pranë DAR/ZA-së, bashkëpunimin e mësuesve të shkollave të specializuara me mësuesit e shkollave të zakonshme, për hartimin dhe vënien në jetë të planeve edukative individuale (PEI) të nxënësve me AK”.

- 3.10** Në bazë të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi” në nenin 3, pika 1, diskriminimi përkufizohet si: “çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi. Sipas pikës 2, të nenit 3, të po këtij ligji përcaktohet si diskriminimi i drejtpërdrejtë: “ajo formë diskriminimi që ndodh kur një person apo grup personash trajtohen në mënyrë më pak të favorshme sesa një person tjetër, apo një grup tjetër personash në një situatë të njëjtë a të ngjashme, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji.”
- 3.11** Në nenin 7 të tij ligji “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, parashikohet: “1. Çdo veprim ose mosveprim i autoriteteve publike ose i personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta ose të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë ose grupe të tjera personash, përbën diskriminim. 2. Eliminimi i të gjitha privilegjeve dhe i diskriminimit të padrejtë, garantohet për cilindo, në bazë të të drejtave vetjake, politike, ekonomike, shoqërore dhe kulturore të siguruara nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë dhe aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe nga ligjet në fuqi.” Në bazë të nenit 7, të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi” sjellja diskriminuese mund të konsumohet si me veprim ashtu edhe me mosveprim.

4. OPINION

- 4.1** Komisioni ndërdisiplinor pranë DAR/ZA-ve rekomandon ndjekjen e shkollës së specializuar vetëm kur gjykon se ndjekja e një shkolle të zakonshme nuk do të zhvillonte sa duhet fëmijën me aftësi të kufizuara (AK)¹¹.
- 4.2** Në monitorimin e veprimtarisë së Komisionit të institucionit arsimor ka një rol kyç Drejtori i institucionit arsimor të zakonshëm. Gjithashtu vlen të theksohet rëndësia që i kushtohet veprimtarive ndërgjegjësuere për përvojat me fëmijët me AK, trajnimit të mësuesve për t’u kujdesur dhe për arsimimin e fëmijëve AK¹². Kanë një rol të rëndësishëm në gjithë procedurat për regjistrimin dhe arsimimin e fëmijës me AK, prindërit, të cilët sipas këtyre dispozitave “Pas marrjes së rekomandimit nga komisioni pranë DAR/Z A, vendosin nëse fëmija e tyre me AK do të ndjekë

¹¹ Po aty, neni 93, pika 9

¹² Neni 96, pika 1 dhe 2.

një institucion të specializuar ose të zakonshëm të arsimit bazë. Prindërit mund të largojnë në çdo kohë nga shkolla fëmijën, kur gjykojnë se fëmija nuk përfiton nga mësimet ose ka mundësi të tjera më të mira”¹³.

- 4.3 Nga sa rezultoi nga inspektimi dhe seanca dëgjimore të realizuara pranë Liceut Artistik “Jan Kukuzeli” Durrës, procedurat e mësipërme nuk janë respektuar për nxënësen e klasës së parë A. Xh.** Nuk rezultoi të jetë ngritur ndonjë komision për të vlerësuar nevojat e A.XH. dhe nëse ajo do të duhej të ndiqte shkollën e zakonshme apo një shkollë të specializuar. Drejtuesi i institucionit arsimor ka patur dijeni për nevojat e veçanta të A. XH., informacion të cilin ia ka përcjellë edhe DAR/ Durrës. DAR/ Durrës dhe Drejtuesi i institucionit arsimor duhet të kishin respektuar parashikimet e bëra në aktet ligjore dhe nënligjore që rregullojnë arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara. **Mosrespektimi i këtyre parashikimeve ligjore ka sjellë që A.XH. të mos gëzojë në baza të barabarta me fëmijët e tjerë të drejtën për t’u arsimuar, e drejtë kjo që i garantohet nga aktet ligjore në fuqi, pikërisht për shkak të aftësisë së kufizuar.**
- 4.4 Për shkak të mosrespektimit të procedurave të mësipërme të parashikuara për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara, rezultoi se nuk ishte përgatitur asnjë plan mësimor i përshtatur për nevojat e A.XH. Gjithashtu edhe mësuesja kujdestare që do të ndiqte A.XH. nuk kishte marrë asnjë trajnim për mënyrën dhe trajtimin e fëmijëve që kanë nevojë për një përkujdesje të veçantë.** Gjatë seancës dëgjimore mësuesja për shkak të mungesës së njohurive lidhur me fëmijët me elementë autikë, u shpreh se ishte ndjerë e frikësuar në momentin e parë dhe e paafte për t’u përballur dhe përshtatur nevojat e A.XH. Rezultoi gjatë inspektimit se Drejtuesi i institucionit arsimor për t’i ardhur në ndihmë mësueses kishte kërkuar nga DAR/Durrës prezencën e psikologes pranë A.XH. për gjatë gjithë kohës që ajo ishte në klasë. Ditën e parë të shkollës A.XH., për shkak se duhet të shoqërohej në bankë nga psikologjia, me justifikimin se kjo e fundit bëhej pengesë për shkak të shtatartësisë, u vendos në bankë të fundit. Gjatë javës së parë të shkollës prindër dhe mësues, përfaqësues të mediave ndërprisnin shpesh mësimin duke hapur derën e klasës. **Pra, A.XH. përbënte kuriozitet, u bë qendra e vëmendjes, ndërkohë që ishte një fëmijë si shumë të tjerë që kishte filluar shkollën për herë të parë. Këto sjellje dhe veprime krijojnë rreth A një mjedis frikësues dhe jo miqësor, duke shfaqur tek ajo shenja stresi.**
- 4.5 Drejtuesi i institucionit arsimor, duke mos respektuar procedurat ligjore për të garantuar arsimimin e A.XH. si person me aftësi të kufizuara, ka marrë kompetenca që me ligj i takojnë Komisionit multidisiplinar, që duhet të ishte ngritur pranë DAR /ZA, në bazë të nenit 64 të Ligjit “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë” dhe nenit 93 të Dispozitave Normative për sistemin arsimor parauniversitar 2013, duke bërë që A.XH të trajtohet në mënyrë jo profesionale, që ka rezultuar jo efikas.** Gjithashtu Ministria e Arsimit dhe e Shkencës në Udhëzimin nr.46 dt.23.08.2013 “Për vitin shkollor 2013- 2014 në sistemin arsimor para-universitar”, ka sjellë në vëmendje të DAR/ZA-ve dhe drejtorive të shkollave detyrimet që ata kanë për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara dhe marrjen e masave për regjistrimin e tyre, identifikimin dhe mbështetjen me plane edukative individuale, duke krijuar të gjitha kushtet e përshtatshme për integrimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara në shkollat e zakonshme të arsimit bazë, që është parësore.

¹³ Neni 97, pika 6 dhe 7.

- 4.6** Pavarësisht masave për një trajtim ndryshe, me qëllim integrimin e fëmijëve me nevoja të veçanta, nuk është arritur t'i ofrohet A.XH. arsim në përputhje me standartet që kërkojnë aktet ndërkombëtare dhe legjislacionin shqiptar në fuqi.
- 4.7** Mosveprimi i subjekteve DAR/Durrës dhe Drejtuesit të Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës në përputhje me parashikimet ligjore që garantojnë arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara ka bërë që A për shkak të aftësisë së kufizuar të mos gëzojë në baza të barabarta me fëmijët e tjerë të drejtën për t'u arsimuar. Dështimi i këtyre dy institucioneve për të marrë të gjitha masat efektive për të siguruar vlerësimin individual të nevojave të A. XH. për të garantuar në këtë mënyrë integrimin e saj në shkollë përbën diskriminim të drejtpërdrejtë sipas parashikimit të bërë në nenin 3, pika 2 të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 "Për mbrojtjen nga diskriminimi".
- 4.8** Komisioneri konstaton diskriminimin e A.Xh, nxënëse në Liceun Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës nga ana e Drejtorisë Rajonale Arsimore Durrës dhe Drejtuesi i Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës.

5. REKOMANDIME

- Drejtoria Rajonale Arsimore Durrës duhet të marrë urgjentisht masa për të bërë funksional Komisionin multidisiplinor, sipas parashikimeve ligjore për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuar, të sipërcituara, për vlerësimin e nevojave arsimore e shoqërore të nxënësit A. Xh dhe ecurinë e saj.
- Drejtuesi i Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës, duhet të marrë urgjentisht masa për të ngritur Komisionin për nxënësit me aftësi të kufizuar brenda Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", sipas parashikimeve ligjore të sipërcituara, për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuar.
- Deri në momentin e krijimit dhe funksionimit të komisioneve dhe planeve individuale për nxënësen A.Xh, Drejtuesi i Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës dhe mësuesja kujdestare të rrisin bashkëpunimin me prindërit e fëmijës për të përshtatur dhe plotësuar sa më mirë nevojat aktuale të saj.
- Drejtoria Rajonale Arsimore Durrës dhe Drejtuesi i Liceut Artistik "Jan Kukuzeli", Durrës duhet të bashkëpunojnë ngushtësisht për të ndjekur të gjitha procedurat ligjore për arsimimin e fëmijëve me aftësitë e kufizuar për të gjithë nxënësit e tjerë që ndjekin mësimin pranë këtij institucioni arsimor.
- Brenda 30 (tridhjetë) ditëve nga marrja dijeni për këtë vendim Drejtoria Arsimore Rajonale Durrës dhe Drejtuesi i Liceut Artistik "Jan Kukuzeli" Durrës, të njoftojnë Komisionerin, lidhur me masat e marra për zbatimin e këtij vendimi.
- Në referim të nenit 33, pika 11 e ligjit nr. 10 221, datë 04. 02. 2011, "Për mbrojtjen nga diskriminimi", moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikime të bëra në pikën 13 të po këtij neni.

ANKESA E ZNJ. H.H. PARAQITUR PRANË KOMISIONERIT PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI, KUNDËR DREJTORIT TË KONVIKTEVE TË SHKOLLAVE TË MESME TIRANË PËR NDËRPRERJEN E MARRËDHËNIEVE TË PUNËS NGA PUNËDHËNËSI, PËR SHKAK TË SHOQËRIMIT TË TË BIRIT KUJDESI I TË CILIT ËSHTË SIGURUAR KRYESISHT NGA PUNËMARRËSI.

VENDIM Nr. 54/2014

1. PROCEDURA E NDJEKUR

- 1.1** Znj. H. H. në ankesën e saj, shpjegon se: *“Kam qenë punonjëse e konviktit të shkollave të mesme në Tiranë, që prej vitit 1998. Sapo z. I. D. është emëruar në pozicionin e Drejtorit të Konvikteve të Shkollave të Mesme Tiranë, është vënë në dijeni nga unë, mbi gjendjen shëndetësore të djalit dhe i kam kërkuar leje për t’u larguar nga orari zyrtar i punës, vetëm për dy orë, gjatë dy ditëve në javë, për shkak se më duhej të shoqëroja djalin në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, për të bërë dializën, por ai nuk ka pranuar absolutisht të largohesha gjatë orarit të punës. Gjatë ditëve që shoqëroja djalin për të bërë dializën, kthehesha sërish në punë dhe qëndroja deri në orët e vona të pasdites, në mënyrë që të isha sa më korrekte. Edhe pse komisioni i KEMP-it, më kishte caktuar që të punoja 6 orë në ditë, punoja si gjithë të tjerët 8 orë në ditë, në mënyrë që të mos gjenin shkak për të më larguar nga puna. Z. I. D., në përfundim më pushoi nga puna duke mos marrë parasysh gjendjen shëndetësore të djalit dhe timen njëkohësisht. Mendoj se largimi nga orari zyrtar i punës, për të shoqëruar djalin në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, ka sjellë dhe pushimin tim nga puna.”*
- 1.2** *Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, me shkresën Nr. 746/1 prot, datë 19.12.2013 njoftoi Drejtorin e Konvikteve të Shkollave të Mesme z. I. D., duke e vënë në dijeni për fillimin e procedurave të shqyrtimit të ankesës dhe kërkoi informacion, mbi pretendimet e ngritura nga znj. H. H.. Përmes shkresës nr. 53 prot., datë 17.01.2014, z. I. D. i përgjigjet kërkesës për informacion.*
- 1.3** *Më datë 04.11.2013 u zhvillua inspektimi pranë Drejtorisë së Konvikteve të Shkollave të Mesme Tiranë.*

2. FAKTE TË KONSTATUARA

- 2.1** Nga konsultimi me dosjen personale të znj. H. H., u evidentua se ajo nuk kishte depozituar kopje të vërtetimit të Komisionit Mjekësor të Caktimit të Aftësisë për Punë, në Drejtorinë e Konvikteve të Shkollave të Mesme, fakt i cili

tregon se ajo nuk ka vënë në dijeni me shkrim, z. I. D. mbi gjendjen shëndetësore të saj.

- 2.2 Gjatë inspektimit të zhvilluar më datë 04.11.2013, në kuadër të shqyrtimit të ankesës nr. 38 rregj., datë 31.07.2013 të znj. H. H., në Drejtorinë e Konvikteve të Shkollave të Mesme, z. I. D. ka informuar grupin e inspektimit si më poshtë vijon: *“Kam pasur dijeni që znj. H.H. ka pasur djalin me probleme shëndetësore dhe për këtë shkak ajo mungonte e nuk paraqitej në punë dy herë në javë.”* Referuar procesverbalit të sipërcituar, rezulton që z. I. D., ka pohuar se ka pasur dijeni që znj. H. H., largohej nga orari zyrtar i punës dy herë në javë pasi kishte të birin me probleme shëndetësore, për këtë shkak ajo ka marrë masë disiplinore¹⁴.
- 2.3 Referuar dokumentacionit të administruar, vërejmë se në materialin bashkëngjitur vendimit për ndërprerjen e marrëdhënieve të punës, është vërejtja me paralajmërim, e dhënë për shkak të mosparaqitjes në punë të znj. H.H. Referuar këtyre provave, konstatojmë se ndërprerja e marrëdhënieve të punës si punonjëse e pastrimit të Konviktit të Mjeshtërisë Sportive në Kamëz, ka ardhur si rezultat i performancës jo të mirë dhe mosparaqitjes në punë.
- 2.4 Mbështetur në provat dhe faktet e grumbulluara nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, rezulton që znj. H. H., shoqëronte të birin në Qendrën Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, Tiranë, tre herë në javë (ditëve të marta, të enjte dhe të shtuna), për të bërë dializë dhe për këtë shkak i duhej të largohej nga orari zyrtar i punës. Shoqërimi i të birit për shkak të gjendjes së tij shëndetësore, ka qenë një nga arsyet që znj. H. H. i janë ndërprerë marrëdhëniet e punës, nga Drejtoria e Konvikteve të Shkollave të Mesme.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1 Në nenin 3, pika 2 të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 *“Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”*, parashikohet se: ***“Diskriminim i drejtpërdrejtë është ajo formë diskriminimi që ndodh kur një person apo grup personash trajtohen në mënyrë më pak të favorshme sesa një person tjetër, apo një grup tjetër personash në një situatë të ngjashme, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji”.***
- 3.2 Theksojmë se diskriminimi për shkak të shoqërimit është një formë diskriminimi i parashikuar nga ligji *“Për mbrojtjen nga diskriminimi”* në nenin 3, pika 4, ku sanksionohet: ***“Diskriminim për shkak të shoqërimit, është ajo formë diskriminimi që ndodh kur ka një dallim, kufizim ose preferencë, për arsye të shoqërimit me persona që u përkasin grupeve të përmendura në nenin 1 të këtij ligji, si dhe për shkak të supozimit për një shoqërim të tillë”.***
- 3.3 Jurisprudenca e Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian (GJDBE), në çështjen me nr. C-303/06, të S. Coleman kundër Ligji Attridge dhe Ligji Steve, është shprehur se ***“sjellja e padëshiruar e ngacmimeve e cila pësohet nga një punonjës i cili nuk është vetë me aftësi të kufizuara ka të bëjë me aftësinë e kufizuar të fëmijës së tij, kujdesi i të cilit është siguruar kryesisht nga ai punonjës, një sjellje e tillë është në kundërshtim me ndalimin e ngacmimit përcaktuar në nenin 2 (3) të Direktivës 2000/78”.*** GJDBE, gjatë trajtimit të kësaj

¹⁴ Mbështetur në shkresën Nr. 68 prot., datë 06.09.2011, të Drejtorit të Konvikteve të Shkollave të Mesme, z. I. D.

çështje, ka konstatuar se punëdhënësi ka trajtuar një punonjës i cili nuk është vetë me aftësi të kufizuara, në mënyrë më pak të favorshme se një tjetër punonjës, për shkak të aftësisë së kufizuar të fëmijës së tij, kujdesi i të cilit është siguruar kryesisht nga ai punonjës dhe trajtimi i tillë është në kundërshtim me ndalimin e diskriminimit të drejtpërdrejtë përcaktuar me nenin 2 (2) (a) të Direktivës 2000/78.

- 3.4.** Në çështjen Thlimmenos kundër Greqisë¹⁵, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, ka mbajtur qëndrimin se: *“.....e drejta për të mos u diskriminuar në gëzimin e të drejtave të garantuara nga Konventa për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut është shkelur gjithashtu kur shteti pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm dështon për të trajtuar personat ndryshe kur situatat e të cilëve janë dukshëm të ndryshme”*¹⁶.

4. OPINION

- 4.1** Për sa më sipër, Komisioneri vlerëson se praktika e ndjekur nga Drejtoria e Konvikteve të Shkollave të Mesme, duke i trajtuar të gjithë punonjëset e pastrimit, në konviktin e Mjeshtërisë Sportive në Kamëz, njëlloj pa marrë parasysh kushtet e ndryshme që mund të kishin, përbën diskriminim substantiv (trajtim i barabartë i çështjeve të pabarabarta) në fushën e të mirave dhe shërbimeve, duke cënuar të drejtën e znj. H. H. në punësim, për shkak të pasjes së një djali me aftësi të kufizuara.
- 4.2** Komisioneri konstaton diskriminimin të drejtpërdrejtë, për shkak të shoqërimit, të znj. H. H., nga Drejtori Konvikteve të Shkollave të Mesme, z. I. D., duke e vënë atë në kushte jo të favorshme, në raport me punonjësit e tjerë të Konvikteve të Shkollave të Mesme.

5. REKOMANDIMI

- 5.1** Rekomandim për Drejtorinë e Konvikteve të Shkollave të Mesme, që të rikthejë në pozicionin e mëparshëm të punës znj. H. H..
- 5.2** Detyrimin e Drejtorisë së Konvikteve të Shkollave të Mesme, të informojë brenda 30 (tridhjetë) ditëve dhe të njoftojë Komisionerin lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi, bazuar në nenin 33, pika 11 e Ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”.
- 5.3** Në referim të nenit 33, pika 11 e ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2011, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikime të bëra në pikën 13 të po këtij neni.

¹⁵ Thlimmenos kundër Greqisë, Kërkesa nr. 34369/97, vendimi me datë 06.04.2000

¹⁶ Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut (Ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me Ligjin nr.8137, datë 31.07.1996, hyrë në fuqi në datë 02.08.1996) dhe jurisprudenca e GJEDNJ janë të detyrueshme për tu zbatuar bazuar në nenin 116 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë

III. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË ORIENTIMIT SEKSUAL

ANKESA E Z. V.N., NË TË CILËN PRETENDOHET PËR DISKRIMINIM PËR SHKAK TË ORIENTIMIT SEKSUAL, NGA TELEVISIONET “News-24”, “ABC News” SI DHE GAZETAT “PANORAMA”, “SHQIPTARJA.COM” DHE “KOHA JONË”.

VENDIM Nr. 97/2013

1. PROCEDURA E NDJEKUR

- 1.1** Në shpjegimet e tij z. V.N shkruan: *“Ndjehem i diskriminuar nga mediat “News-24”, “ABC News” dhe gazetat: “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë”, pasi kanë transmetuar lajmin gjithë ditën për 24 orë dhe nuk kanë dhënë vetëm inicialet siç ndodh, por kanë dhënë emër e mbiemër sikur të ishte një krim i rëndë. Kjo ka ndikuar negativisht në jetën time pasi nga ajo ditë jam përjashtuar nga familja, fisi e shoqëria”*. Në mbështetje të ankesës, z. V.N ka bashkëngjitur Vendimin nr. 31, Nr. 217 Akti të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë në të cilin V.N. deklarohet fajtor për veprën penale të “Ushtrimit të Prostitucionit”, të parashikuar nga neni 113 i Kodit Penal, dhe dënimin e tij me gjobë, si dhe fotokopje të gazetave të cilat kanë publikuar lajmin e Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë për arrestimin e shtetasit V.N. Subjekti ankues kërkon nga Komisioneri që: *“E drejta ime morale të çohet në vend sepse ndjehem i diskriminuar nga familja për këtë arsye”*.
- 1.2** Me shkresën nr. 272/1, datë 26.04.2013 u njoftua subjekti ankues për fillimin e shqyrtimi të ankesës.
- 1.3** Me shkresa të veçanta, me datë 26.04.2013 u njoftuan për fillimin e procedurave të shqyrtimit të ankesës gazeta “Koha Jonë”, “Panorama”, “Shqiptarja.com” dhe televizioni “ABC News”, “News 24” dhe u kërkuar informacion mbi pretendimet e bëra nga subjekti ankues.
- 1.4** Në përgjigje të kërkesës së Komisionerit, gazeta “Shqiptarja.com” ka dërguar e-mailin datë 02.05.2013 me sqarimin se: *“Informacioni në redaksinë e gazetës është bërë me anë të njoftimit të strukturave të Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë, në të cilën janë dhënë dhe emrat përkatës me akuzën për ushtrim prostitucioni në publik”*.
- 1.5** Me shkresat Nr. 382, 383, 384, 385, 386 Prot, datë 05.08.2013 njoftohen palët dhe Komisioneri për Mbrojtjen e të Dhënave Personale për realizimin e një seance dëgjimore për të parashtruar dhe argumentuar në mënyrë të

drejtpërdrejtë pretendimet e tyre. Më datë 07.07.2013 në mjediset e zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi u zhvillua seanca dëgjimore. Në këtë seancë morën pjesë përfaqësues nga Drejtoria e Policisë e Qarkut Tiranë, subjekti ankues z. V.N dhe përfaqësuesit nga Komisioneri për Mbrojtjen e të Dhënave Personale. Në këtë seancë nuk u paraqitën përfaqësues nga gazetatat: “Koha Jonë”, “Panorama”, “Shqiptarja.com” dhe televizionet “ABC News” dhe “News 24”.

- Në këtë seancë, z. V.N deklaroi se për shkak të publikimit të emrit të tij në televizion dhe në gazeta, po refuzohet për tu marrë në punë, familjarët nuk e duan si dhe është sharë dhe ofenduar në mjediset e komisariatit. Subjekti ankues, në mbështetje të pretendimeve të tij se nuk pranohet në punë dhe është përjashtuar nga familja, për shkak të publikimit të orientimit të tij seksual nuk ka vënë në dispozicion të Komisionerit asnjë informacion për të mbështetur këto pretendime.
- Në përgjigje të pretendimeve të ngritura përfaqësuesja e policisë znj. A.K u shpreh se: *“Nëse ankuesi është ofenduar nga punonjësit e policisë kjo çështje duhet të hetohet nga Shërbimi i Kontrollit të Brendshëm. Në lidhje me publikimin e të dhënave policia ka kryer detyrimin ligjor për publikimin e njoftimit për shtyp”.*
- Në vazhdim të hetimit të ankesës, me datë 11.07.2013 iu kërkua Komisionerit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale një opinion ligjor mbi përgjegjësitë e palëve, mediave dhe Policisë së Tiranës mbi të drejtat e tyre për të publikuar të dhënat personale.

1.6 KMDP me shkresën nr.752/1, datë 05.09.2013 ka dhënë opinionin ligjor duke theksuar se: *“Në cilësinë e kontrolluesit të të dhënave personale dhe sensitive të Z.V.N, televizionet private “News 24”, “ABC News” si dhe gazetatat “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë”, kanë bërë përpunimin e të dhënave personale sensitive të këtij subjekti në kundërshtim me nenin 7 të ligjit nr. 9887, datë 10.03.2008 “Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale”.*

Fakti që kontrolluesit e mësipërm e kanë marrë informacionin mbi të dhënat personale/sensitive të subjektit ankues z.V.N nga një burim tjetër (Ministria e Brendshme) i cili është bërë publik, nuk justifikon kontrolluesit, televizionet “News 24”, “ABC News” si dhe gazetatat “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë” në përpunimin e të dhënave dhe publikimin e tyre, pasi secili prej kontrolluesve vepron në mënyrë individuale, duke qenë të detyruar për të zbatuar në punën e vet ligjin nr. 9887, datë 10.03.2008 “Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale”.

2. FAKTE TË KONSTATUARA DHE OPINIONI I KOMISIONERIT MBI TO

2.1 Në njoftimin për shtyp të Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë të datës 12.08.2012 është publikuar dhe informacioni mbi z.V.N. Në këtë njoftim në mes të tjerash shkruhet: *“Dje nga komisariati i Policisë nr.3 Tiranë u bë arrestimi në flagrancë i shtetasve: -V.N¹⁷, 27 vjeç, banues në Tiranë, - E.B, 26 vjeç, banues në fshatin Nikël, Fushë*

¹⁷Në njoftimin për shtyp të datës 12.08.2012, të Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë emrat e dy shtetasve janë paraqitur të plotë, pa iniciale.

Krujë, - si dhe filloi procedimi penal në gjendje të lirë për shtetasin G.J.B, 20 vjeç, banues në Tiranë. Arrestimi i këtyre shtetasve u bë pasi në rrugën “Bardhok Biba”, ora 00.30, janë kapur në flagrancë nga shërbimet ndërsa ushtronin prostitucion mes njëri-tjetrit për shumën prej 3000 lekë, si dhe u sekuestruan në cilësinë e provës materiale 2 paruke, 20 prezervativ, si dhe shumën prej 8000 lekë. Materialet hetimore i kaluan Prokurorisë së Rrethit Gjyqësor Tiranë për konsumim të veprës penale të Prostitucionit parashikuar nga neni 113 i Kodit Penal”.

- 2.2** Gjatë zhvillimit të seancës dëgjimore përfaqësuesi i Drejtorisë së Policisë Qarkut Tiranë deklaroi se: “Drejtoria e Policisë e Qarkut Tiranë, bazuar në ligjin 9749, datë 04.06.2007 “Për Policinë e Shtetit” dhe ligjin nr. 8503, datë 30.06.1999 “Për të drejtën e informimit mbi dokumentet zyrtare”, përpilon në mënyrë sistematike veprimtarinë e punës së saj. Policia si pjesë e administratës, ka përgjegjësinë e saj për informimin e publikut, përgjegjësi të cilën e përmbush krahas të tjerash dhe përmes bashkëpunimit me median. E drejta e informimit si një e drejtë kushtetuese, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nenet 22 dhe 23 të saj garanton lirinë e shprehjes, lirinë e shtypit si dhe të drejtën e informimit. Ndërkohë censura paraprake e mjeteve të komunikimit ndalohej. Në këtë kontekst, Policia në veprimtarinë e përditshme të saj, ka zbatuar me përpikëri të gjitha marrëdhëniet e policisë me komunitetin që përfshijnë një sërë çështjesh, që kanë të bëjnë me përpjekjet e përbashkëta të policisë dhe qytetarëve për zgjidhjen e problemeve të ndryshme që lidhen me çështje të sigurisë dhe bashkëjetesës. Ndër çështjet që përfshijnë marrëdhëniet me komunitetin është dhe parandalimi i krimit, marrëdhëniet me publikun dhe me njerëzit. Në rastin në fjalë policia e shtetit ka cituar veprën penale dhe ka publikuar të dhënat personale për personat e arrestuar në kushtet e flagrancës. Policia nuk publikon të dhënat personale për personat të cilët hetohen në gjendje të lirë dhe në rastet e të miturve”.
- 2.3** Në gazetën “Panorama” të datës 12.08.2012 njoftimi për shtyp i Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë është paraqitur në lajmin me titull: “Tiranë, kapen dy meshkuj, kryenin marrëdhënie seksuale me pagesë”. Në mes të tjerash në këtë artikull shkruhet: “ Dy meshkuj që kryenin marrëdhënie homoseksuale kundrejt pagesës, u arrestuan dje së bashku me klientin e tyre në kryeqytet..... Fillimisht policia ka vënë në pranga shtetasin V.N¹⁸, 27 vjeç dhe E.B, 26 vjeç..... Ndërsa pas arrestimit të këtyre dy personave, policia ka identifikuar dhe ka ndaluar edhe klientin e tyre, shtetasin Gj. B, 20 vjeç.....”.
- 2.4** Në gazetën “Koha Jonë” të datës 12.08.2012 njoftimi për shtyp i Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë është paraqitur në lajmin me titull: “Kapen për prostitucion 2 djem, klienti: Dukeshin si femra”. Në mes të tjerash në këtë artikull shkruhet: “Homoseksualët dyshohet se kryenin marrëdhënie seksuale me meshkuj të ndryshëm, kundrejt një shume parash. V.N dhe E.B, u arrestuan për veprën penale të ushtrimit të prostitucionit. Në ambientet e komisariatit u shoqërua dhe 20 vjeçari me inicialet G.J.B.....”.

¹⁸ Në njoftimin për shtyp të datës 12.08.2012, të Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë emrat e dy shtetasve janë paraqitur të plotë, pa iniciale.

- 2.5 Në gazetën “Shqiptarja.com” të datës 12.08.2012 njoftimi për shtyp i Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë është paraqitur në lajmin me titull: *“Pranga, tre homoseksualëve në Tiranë”*. Në mes të tjerash në këtë artikull shkruhet: *“Të ndaluarit quhen V.N dhe E.B, të cilët në bashkëpunim me njëri tjetrin kanë arritur që të shfrytëzojnë për prostitucion homoseksualin Gj.B”*.
- 2.6 Në mediat “ABC News” dhe “News 24” njoftimi për shtyp i Drejtorisë së Policisë së Qarkut Tiranë është paraqitur në datë 12.08.2012 disa herë i shkruar me titra, në të cilën janë shkruar të dhënat personale të personave V.N dhe E.B.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1 **Rekomandimi Rec(2003)13 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës “Për dhënien e informacionit për median në lidhje me procedimet penale”, miratuar me datë 10.07.2003, në parimin 5 të tij përcakton mënyrën e dhënies së informacionit në media, në të cilën shkruhet: “Kur vetë autoritetet gjyqësore dhe shërbimet e policisë kanë vendosur të japin informacionin për median në kontekstin e një procedimi penal në ecuri e sipër, ky informacion duhet dhënë mbi baza jo diskriminuese dhe aty ku është e mundshme, nëpërmjet deklaratave për shtyp, konferencave për shtyp nga oficerët e autorizuar apo mjeteve të ngjashme”.**
- 3.2 Mbështetur në detyrimet ligjore të parashikuara në nenin 3 të Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë në të cilën shteti merr masa për mbrojtjen e dinjitetit të njeriut dhe respektimin e lirive dhe të drejtave të tij, nenit 14 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, Ligjin nr. 10021, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, si dhe Rekomandimit CM/Rec(2010)5 të Këshillit të Ministrave për shtetet anëtare lidhur me masat për të luftuar diskriminimin për shkak të orientimit seksual ose identitetit gjinor, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi synon respektimin me rigorozitet të parimit të barazisë përpara ligjit, barazi të shanseve dhe mundësive për të ushtruar të drejtat dhe liritë, si dhe zbatimin e efektshëm të politikave antidiskriminuese, sidomos për sa i përket komunitetit LGBT, në Shqipëri.
- 3.3 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë garanton të drejtën e informimit në nenin 23 të saj ku parashikohet se: *“E drejta e informimit është e garantuar”*. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, sanksionon se të drejtat dhe liritë themelore të parashikuara në të mund të kufizohen. Kështu, në nenin 17, të saj sanksionohet se: 1. *“Kufizime të të drejtave dhe lirive të parashikuara në këtë Kushtetutë mund të vendosen vetëm me ligj për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve. Kufizimi duhet të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë”*. Pra, shohim se, Kushtetuta e lidh kufizimin e të drejtave dhe lirive të parashikuara në të, vetëm nëse rregullohet me ligj për një interes publik.
- 3.4 Në ligjin nr 9749, datë 04.06.2007 “Për Policinë e Shtetit”, në nenin 117 përcaktohet veprimtaria informative e Policisë, kështu në pikën 1 të këtij neni shkruhet se: *“Veprimtaria informative e Policisë, në kuptim të këtij ligji, vlerësohet procesi i grumbullimit, sistemit, analizimit, shpërndarjes dhe përdorimit të informacionit për nevoja të mbrojtjes së rendit e të sigurisë publike ose për nevoja të parandalimit e zbulimit të veprave penale”*.

- 3.5 Me urdhrin nr. 2122, datë 22.06.2005 të Ministrit të Rendit Publik janë përcaktuar detyrat funksionale të oficerëve të Marrëdhënieve me Publikun në Drejtoritë e Policisë në Qarqe, në të cilën në pikën 1, është përcaktuar se: *“Ndër detyrat kryesore të marrëdhënieve me publikun përcaktohet informimi i publikut mbi aksionet, strukturat dhe reformat e policisë”*.
- 3.6 Neni 1 i Ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, përcakton se *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”*. Pra, siç shihet personat për shkak të orientimit seksual gëzojnë mbrojtje nga sjelljet diskriminuese apo që e nxisin atë.
- 3.7 Bazuar në nenin 7 të ligjit nr. 10221/2010, “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, mbrojtja nga diskriminimi garantohet ndaj çdo veprimi ose mosveprim të autoriteteve publike ose të personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta ose të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë ose grupe të tjera personash.

4. OPINION

- 4.1 Komisioneri vlerëson së çështja duhet trajtuar dhe në drejtim të së drejtës së personave për tu prezumuar të pafajshëm deri në një vendim gjyqësor të formës së prerë. Kështu në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë në nenin 30 përcaktohet se: *“Kushdo quhet i pafajshëm përderisa nuk i është provuar fajësia me vendim gjyqësor të formës së prerë”*. E drejta për t’u prezumuar i pafajshëm përdoret ndaj të dyshuarve përpara se të paraqiten akuzat penale përpara gjyqimit dhe mbahet në përdorim derisa të konfirmohet gjetja me faj e të akuzuarit, pas apelit përfundimtar. Z.V.N. në kohën e përpunimit dhe publikimit të të dhënave të tij nga Policia e Shtetit, gëzonte të drejtën e prezumimit të pafajësisë,
- 4.2 Bazuar në njoftimin për shtyp të Policisë së Qarkut Tiranë vërejmë se ky njoftim ka qenë korrekt për sa i përket cilësimit të veprës penale dhe të rrethanave të ngjarjes, por në drejtim të përhapjes së të dhënave personale të shtetasve ashtu siç është cilësuar dhe nga Komisioneri për Mbrojtjen e të Dhënave Personale ky njoftim është në shkelje të ligjit nr. 9887, datë 10.03.2008 “Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale”.
- 4.3 Në Raport Progresin e BE për Shqipërinë për vitin 2011 dhe 2012, është tërhequr vëmendja mbi një sërë çështjesh dhe problematikash që ka shoqëria shqiptare në trajtimin e komunitetit LGBT. Kështu, në Raport Progresin e BE për Shqipërinë në vitin 2011, theksohet se “janë raportuar disa raste dhune dhe keqtrajtimi që kanë vënë në shënjestër persona të komunitetit transeksual. Homofobia vazhdon të jetë gjerësisht e përhapur, madje edhe në radhët e zyrtarëve të shërbimit publik”. Në Raport Progresin e BE për Shqipërinë në vitin 2012, theksohet se “..... ka ende diskriminim

ndaj grupeve të caktuara të dobëta siç janë LGBT dhe Romët”.

- 4.4** Për sa më sipër vërejmë se dhe gjatë këtyre viteve në opinionin publik në vendin tonë është krijuar stereotipi kundër personave të komunitetit LGBT të cilët portretizohen si kërcënim për traditën dhe vlerat e shoqërisë sonë. Paragjykimi ndaj komunitetit LGBT në Shqipëri është i lidhur me faktin se deri në vitin 2001, homoseksualizmi është konsideruar si veprë penale e parashikuar nga neni 116 i Kodit Penal. Orientimi seksual i referohet kapacitetit të çdo personi ndaj tërheqjeve të thella emocionale, dashurie dhe seksuale, marrëdhënieve intime dhe seksuale me individë të gjinive të ndryshme (heteroseksualë) ose së njëjtës gjini (homoseksual, lezbike, gej), ose më shumë se një gjini (biseksual).
- 4.5** Në Kodin Penal neni 113 përcaktohet se, “Ushtrimi i prostitucionit dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre vjet. Dhënia e shpërblimit për përfitim personal të prostitucionit dënohet me gjobë ose me burgim gjer në tre vjet”. Kjo dispozitë nuk jep një përkufizim për prostitucionin, rrjedhimisht nuk e lidh atë me një karakteristikë personale siç është orientimi seksual. Në këtë kuptim dhe informacioni i dhënë në media duke identifikuar subjektin ankues si homoseksual, mund të nxisë qëndrime negative dhe agresive për shkak të orientimit të tij seksual, si dhe mund të vendosë në pozita diskriminuese të gjithë komunitetin LGBT.
- 4.6** Për të arritur në konkluzionin nëse ky asocim bëhet mes karakteristikës personale dhe veprës penale, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, gjatë periudhës së muajit Mars 2013, ka bërë monitorimin e gazetave të përditshme: “Panorama”, “Shqiptarja.com” dhe “Koha Jonë”. Nga ky monitorim rezultoi se:
- Në gazetën “Panorama” ishin botuar rreth 99 artikuj me cilësime të veprave penale dhe civile si: vrasje, plagosje, shfrytëzim prostitucioni, vjedhje, trafikim i femrave, marrëdhënie seksuale ose homoseksuale me të mitur, trafik të lëndëve narkotike, aksidente, etj në të cilat ishin përdorur të dhënat personale të të arrestuarve, të akuzuarve apo dhe të dënuarve me vendim gjykate. Nga këto në 26 raste janë përdorur initiale si në rastet e të dëmtuarve të mitur, personave të dyshuar apo ato në kërkim. Në informacionet e raportuara në këtë gazetë në **4 raste është raportuar vepra penale shoqëruar me të dhënat personale të të akuzuarve si dhe është shkruar dhe karakteristika personale për këto persona (gjendja shëndetësore dhe raca)**, ndërsa në 69 raste të tjera informacionet janë raportuar së bashku me të dhënat personale të personave.
 - Në gazetën “Shqiptarja.com” ishin botuar rreth 71 artikuj me cilësime të veprave penale dhe civile, në të cilat ishin përdorur të dhënat personale të të arrestuarve, të akuzuarve apo dhe të dënuarve me vendim gjykate. Në informacionet e raportuara në këtë gazetë **në 1 rast është raportuar vepra penale shoqëruar me të dhënat personale të të akuzuarit dhe viktimës si dhe është shkruar dhe karakteristika personale për këto persona (gjendja shëndetësore)**

- Në gazetën “Koha Jonë” ishin botuar rreth 71 artikuj me cilësime të veprave penale dhe civile, në të cilat ishin përdorur të dhënat personale të të arrestuarve, të akuzuarve apo dhe të dënuarve me vendim gjykate. **Në informacionet e raportuara në këtë gazetë nuk kishte raste raportimi të vepra penale të shoqëruara me të dhëna dhe karakteristika personale.**

4.7 Për sa më sipër, vërehet se shtypi i shkruar (gazetat e monitoruara) nuk ka pasur tendencë për të publikuar informacione duke përdorur karakteristika personale vetëm për rastin në shqyrtim por edhe karakteristika të tjera personale si gjendja shëndetësore apo përkatësia në komunitetin Rom.

4.8 Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi vlerëson se liria e shprehjes është një e drejtë Kushtetuese e cila garantohet nga neni 22 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë. Kushtetuta e lidh kufizimin e të drejtave dhe lirive themelore të parashikuara në të, me detyrimin për të mos tejkaluar kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Sipas paragrafit të dytë të nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, ushtrimi i kësaj lirie nuk mund të cenojë dinjitetin dhe të drejtat e të tjerëve. Praktika e vendosur nga këto media, përmes lidhjes së veprës penale me karakteristika personale të subjektit që prezumohet apo ka kryer veprën penale, mund të kontribuojë në vendosjen e qëndrimeve negative, agresive dhe diskriminuese për të gjithë individët apo komunitetet në Shqipëri.

4.9 Komisioneri konstaton se: Transmetimi i informacioni mbi veprën penale, duke i lidhur me karakteristika personale të individit që prezumohet apo ka kryer veprën penale edhe kur kjo karakteristikë nuk përcakton cilësimin e veprës penale, vendos një praktikë që në mënyrë të tërthortë diskriminon individët apo komunitetet për shkak të këtyre karakteristikave.

5. REKOMANDIM

5.1 Rekomandohet bazuar në ligjin nr. 9887/2008 “Për Mbrojtjen e të Dhënave Personale” të ndryshuar, neni 16, z. V.N ti drejtohet Komisionerit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale.

5.2 Rekomandohet që mediat “News 24”, “ABC News”, “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë” të jenë më të kujdesshëm dhe të përgjegjshëm në publikimin e informacioneve duke kapërcyer tendencën e trajtimit të homoseksualitetit si një temë që lidhet me lajme skandaloze.

5.3 Rekomandohet që mediat “News 24”, “ABC News”, “Panorama”, “Shqiptarja.Com” dhe “Koha Jonë” të marrin masa për mospublikimin e karakteristikave personale të individëve, që nuk kanë lidhje me parashikimin ligjor të veprës penale të kryer.

IV. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË ETNISË, RACËS, GJUHËS

ÇËSHTJA EX-OFFICIO “PËR MONITORIMIN E SHPËRNDARJES SË NXËNËSVE ROM NË SHKOLLAT 9-VJEÇARE NË TIRANË”

Çështje e iniciuar nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbi bazën e informacionit të marrë se disa nxënës të komunitetit romë janë regjistruar të gjithë së bashku në të njëjtën klasë të parë pranë shkollës 9-vjeçare “Bajram Curri” në Tiranë.

VENDIM Nr. 95/2013

Duke pasur në vëmendje çështjen e komunitetit rom në Shqipëri e sidomos zbatimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në arsim, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi ka nisur me iniciativën e vet monitorimin e shpërndarjes së nxënësve romë në shkollat 9-vjeçare, në Tiranë.

1. PROÇEDURA E NDJEKUR

- 1.1 Pikënisja e fillimit të procedurave hetimore mbi një çështje të tillë e ka burimin tek një çështje e shqyrtuar gjatë vitit 2012, lidhur me rastin e disa nxënësve romë të regjistruar të gjithë së bashku në klasë të parë pranë shkollës 9-vjeçare “Bajram Curri” në Tiranë. Gjatë hetimit dhe shqyrtimit të kësaj çështjeje, u konstatua se përqendrimi i nxënësve romë pranë kësaj shkolle ishte shumë më i madh se në shkolla të tjera 9-vjeçare, pavarësisht vendbanimit¹⁹ të tyre. Kështu, në shkollën “Bajram Curri” aktualisht bëjnë pjesë 860 nxënës, ku 405 prej tyre ose rreth 43% janë romë dhe egjiptianë, ndërsa në klasat e para të kësaj shkolle këto komunitete përbëjnë 63% të nxënësve.
- 1.2 Përsa më sipër dhe bazuar në nenin 32/c, të ligjit nr. 10 22, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, ku sanksionohet se: “Komisioneri ka kompetencë të kryejë hetime administrative pas marrjes së informacionit të besueshëm për shkelje të ligjit dhe në funksion të tij”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, nëpërmjet

¹⁹ Pavarësisht faktit se përgjithësisht familjet romë e ndryshojnë shpesh vendbanimin e tyre, pra nuk kanë një vendbanim permanent, sërish njihen disa vende të caktuara, ku këto familje kanë jetuar dhe jetojnë ende për periudha relativisht të gjata, të tilla si: Bregu i Lumit, liqeni artificial i Tiranës etj.

shkresës nr. 279/1 prot., datë 09.07.2012, i kërkoi Drejtorisë Arsimore Rajonale të Qytetit Tiranë, informacion në lidhje me shpërndarjen e nxënësve të komunitetit rom në shkollat 9-vjeçare të qytetit të Tiranës.

- 1.3** Në përgjigje të shkresës nr. 279/1 prot., datë 09.07.2012, Drejtoria Arsimore Rajonale e Qytetit Tiranë (DARQT), nëpërmjet shkresës nr. 1673 prot, datë 05.12.2012, vuri në dispozicion të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi informacionin e kërkuar, në përmbajtje të të cilit tregoheshin të dhënat e fëmijëve të komunitetit rom për vitin shkollor 2011-2012 për secilën shkollë të qytetit të Tiranës dhe baza ligjore me të cilën rregullohet shpërndarja e fëmijëve në shkolla.
- 1.4** Nëpërmjet shkresës nr. 1055/1 prot., datë 06.09.2013, DARQT informoi Komisionerin në lidhje me regjistrimet e nxënësve në arsimin 9-vjeçar për vitet shkollore 2010-2013, si dhe të dhëna statistikore mbi shpërndarjen e fëmijëve rom në shkollat 9-vjeçare të qytetit të Tiranës.

2. BAZA LIGJORE

- 2.1** Në mbrojtje të parimit të barazisë Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë parashikon në nenin 18 të saj *“1. Të gjithë janë të barabartë përpara ligjit. 2. Askush nuk mund të diskriminohet padrejtësisht për shkaqe të tilla si gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, bindjet politike, fetare a filozofike, gjendja ekonomike, arsimore, sociale ose përkatësia prindërore. 3. Askush nuk mund të diskriminohet për shkaqet e përmendura në paragrafin 2, nëse nuk ekziston një përligjje e arsyeshme dhe objektive”*. Në nenin 20 të Kushtetutës parashikohet shprehimisht se *“1. Personat që u përkasin pakicave kombëtare ushtrojnë në barazi të plotë para ligjit të drejtat dhe liritë e tyre.”*.
- 2.2** Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut parashikon në nenin 2, Protokolli nr. 1, parashikon se: *“Askujt nuk mund t’i mohohet e drejta për arsimim. Shteti, në ushtrimin e funksioneve që merr përsipër në fushën e edukimit dhe të arsimit, respekton të drejtën e prindërve për të siguruar këtë edukim dhe arsim në përputhje me bindjet e tyre fetare dhe filozofike”*.
- 2.3** Komisioneri gjatë shqyrtimit të çështjes i është referuar edhe jurisprudencës së GJEDNJ-së. Në shqyrtimin e çështjes Lavida dhe të tjerët kundër Greqisë, nga Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut, e cila doli në përfundimin se: ***“vendosja e nxënësve rom në një shkollë të veçantë, i mënjanon ata nga pjesa tjetër e shoqërisë dhe nuk i lejon fëmijët e këtij komuniteti të integrohen në jetën sociale”***.
- 2.4** Sipas legjislacionit shqiptar (e pasqyruar edhe në përgjigjen e DARQT-së), regjistrimi i nxënësve në shkollat 9-vjeçare bëhet bazuar në Dispozitat Normative të Arsimit Para universitar, të Ministrit të Arsimit dhe Shkencës. Në analizë të Kreut III, nenit 12, pika 1, në të cilën citohet se: *“Regjistrimi i fëmijëve në kopësht dhe i nxënësit në shkollën 8-vjeçare apo në shkollën e mesme të përgjithshme, si rregull, bëhet në kopshtin dhe në shkollën e përcaktuar nga ndarja territoriale e vendbanimit e vendosur nga pushteti vendor me propozim të Drejtorisë Arsimore”*, pika 2 *“Nxënësi, me miratimin e drejtorit të shkollës, mund të regjistrohet në shkollat 8-vjeçare jashtë ndarjes territoriale të vendbanimit të tij, kur këtë gjë e lejojnë kushtet e kapacitetet e lokaleve”*,

regjistrimi i nxënësve dhe shpërndarja e tyre në shkollat 9-vjeçare, bëhet në shkollën që i përket njësisë administrative në të cilën jetojnë nxënësit.

- 2.5** Neni 28/3 të ligjit 69/2012 “Për sistemin arsimor para universitar në Republikën e Shqipërisë”, citon se: *“Njësia bazë e qeverisjes vendore, në bashkëpunim me njësinë përkatëse arsimore vendore dhe institucionet arsimore publike, është përgjegjëse për regjistrimin e nxënësve në shkollat publike të arsimit të detyrueshëm me kohë të plotë”*, ndërkohë që Udhëzimi nr. 16, datë 24.07.2012 “Për vitin shkollor 2012-2013 në sistemin arsimor para universitar”, të Ministrit të Arsimit dhe Shkencës, Kreu VII, pika 2 shprehet se: *“Drejtoritë Arsimore Rajonale dhe Zyrat Arsimore, në bashkëpunim me pushtetin vendor, të sigurojë regjistrimin e nxënësve në përshtatje me vendbanimin e tyre.”*.
- 2.6** Bazuar në udhëzimin e Ministrit të Arsimit Nr. 6, datë 29.03.2006 *“Për regjistrimin në shkollë të nxënësve romë që nuk janë të pajisur me certifikatë lindje”*, drejtoritë e shkollave, kanë detyrim ligjor identifikimin dhe regjistrimin e nxënësve rom në shkollat 9 – vjeçare në zonën përkatëse ku ata jetojnë, pa nevojën e certifikatës së lindjes.

3. FAKTE TË KONSTATUARA DHE OPINIONI I KOMISIONERIT MBI TO

- 3.1** Siç shihet nga legjislacioni i zbatuar, por edhe informacioni i grumbulluar, nuk ka një ligj, akt nënligjor apo udhëzim që sanksionon apo synon vendosjen e nxënësve romë në një shkollë të veçantë.
- 3.2** Duke marrë parasysh përsa më lart, nëse në të njëjtën njësi administrative të pushtetit vendor ekziston më shumë se një shkollë 9-vjeçare, atëherë nxënësi ka mundësinë e zgjedhjes ndërmjet tyre.
- 3.3** Gjatë hetimit administrativ, të kryer për evidentimin e pozicionit gjeografik të vendndodhjes së shkollave 9-vjeçare me numrin më të madh të nxënësve të komunitetit rom, u konstatua se në shkollat të cilat ishin të pozicionuara më pranë vendbanimeve të komunitetit rom, kishte edhe një numër më të madh nxënësish të këtij komuniteti. Specifikisht shkollat 9-vjeçare me numrin më të madh të nxënësve të komunitetit rom janë Shkolla “Bajram Curri”, që kishte edhe numrin më të madh të nxënësve të këtij komuniteti, Shkolla “26 Nëntori”, Shkolla “Kol Jakova” dhe Shkolla “Ramazan Jarani”.
- 3.2** Një problem që u evidentua gjatë hetimit, ishte përqendrimi i madh i numrit të nxënësve të komunitetit rom në shkollën 9-vjeçare “Bajram Curri”, në krahasim me shkollën 9-vjeçare “Ramazan Jarani”, të cilat i përkisnin të njëjtës njësi administrative dhe ishin pranë njëra-tjetrës.
- 3.3** Shteti shqiptar është angazhuar për të respektuar të drejtat e minoriteteve kombëtare, duke formalizuar vullnetin e vet përmes miratimit të Strategjisë Kombëtare “Për përmirësimin e kushteve të jetesës së pakicës rome” (e miratuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 633 datë 18.09.2003). Në kapitullin I të Strategjisë Kombëtare “Për përmirësimin e kushteve të jetesës së pakicës rome”, parashikohen politika mbështetëse në edukimin dhe arsimimin e fëmijëve të komunitetit rom.
- 3.4** Referuar rastit të shkollës “Bajram Curri”, nuk mund të themi se fakti që në këtë shkollë janë përqendruar numri më i madh i nxënësve të komunitetit rom të kësaj njësie vendore, përbën sjellje diskriminuese, pasi fëmijëve të këtij

komuniteti ja lejon ligji dhe udhëzimi i sipërcituar që të regjistrohen në përshtatje me vendbanimin e tyre. Duhet theksuar se, shkolla “Bajram Curri” dhe shkolla “Ramazan Jarani” edhe pse bëjnë pjesë në të njëjtën njësi administrative, nuk kanë të njëjtën largësi nga vendbanimet e komunitetit rom. Gjatë procedurës hetimore, u vu re se shkolla “Bajram Curri”, është shumë më pranë vendbanimeve të komunitetit rom, krahasuar me shkollën “Ramazan Jarani”.

- 3.5 Një tjetër fakt që duhet theksuar është se, ***në shkollën “Bajram Curri” nuk konstatohet ndonjë tendencë në rritje të numrit të fëmijëve të komunitetit rom.*** Në krahasim me numrin e përgjithshëm të nxënësve (për vitet shkollore 2010-2011 ishte 869, për vitin shkollore 2011-2012 ishte 860 dhe për vitin 2012-2013 ishte 835), evidentohet fakti se numri i fëmijëve të komunitetit jo rom të regjistruar në këtë shkollë në këto vite (për vitin shkollore 2010-2011 ishte 540, për vitin 2011-2012 ishte 531 dhe për vitin shkollore 2012-2013 ishte 512) ishte më i madh krahasuar me numrin e fëmijëve të komunitetit rom (për vitin shkollore 2010-2011 në ishte 329, për vitin 2011-2012 ishte në të njëjtat shifra, për vitin shkollore 2012-2013 ishte 323). ***Vihet re një rënie e numrit të përgjithshëm të nxënësve për të dyja komunitetet.***
- 3.6 Referuar rastit të shkollës 9-vjeçare “26 Nëntori”, e cila i përket një njësie tjetër vendore, por që është fare pranë një vendbanimi tjetër të komunitetit rom, vihet re e njëjta situatë, ku numri i fëmijëve jo rom është më i madh se numri i fëmijëve rom, për të tre vitet shkollore që u analizuan.
- 3.7 Në përfundim, për sa më sipër, Komisioneri, konstaton se ***nuk ka një tendencë të veçimit apo përqendrimit të fëmijëve rom në një shkollë të vetme***, por duke qenë se vendbanimet e komunitetit rom janë të përqendruara më pranë shkollës “Bajram Curri”, rrjedhimisht edhe numri i fëmijëve rom të regjistruar në këtë shkollë është më i madh.

4. REKOMANDIMET

- 4.1 Konstatimin e mosdiskriminimit, për shkak të racës, përkatësisë etnike dhe ngjyrës, ndaj nxënësve të komunitetit rom në shkollat 9-vjeçare të Tiranës.
- 4.2 Bazuar në nenin 35, të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, “Përgjegjësia individuale nuk e përjashton përgjegjësinë e shtetit ose personit juridik privat”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi ***rekomandon*** që:
Drejtoria Arsimore Rajonale e Qarkut Tiranë, të ndjekë në vazhdimësi frekuentimin e fëmijëve të komunitetit rom në shkollat 9 – vjeçare dhe ndryshimin e raportit mes nxënësve të komunitetit rom dhe jo rom në shkollat që kanë numër më të madh të fëmijëve të komunitetit rom.

V. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË BINDJEVE POLITIKE

ANKESA PARAQITUR NGA SUBJEKTIT V.M KUNDËR SUBJEKTIT PUBLIK DREJTORIA E SHËNDETIT PUBLIK MAT, NË TË CILËN PRETENDOHEË PËR DISKRIMINIM PËR SHKAK TË “BINDJES POLITIKE” NË FUSHËN E PUNËSIMIT.

VENDIMI NR. 140 / 2014

1. PROÇEDURA E NDJEKUR

- 1.1 Shtetasja V.M në ankesë shpjegon: “Që nga data 14.11.2012 deri më datë 20.05.2014 ka qenë e punësuar pranë Drejtorisë së Shëndetit Publik Mat, në detyrën si Specialiste Finance. Me shkresën nr. 167, datë 20.05.2014 është urdhëruar nga Drejtori i DSHP Mat, për “largimin e menjëhershëm politikisht nga puna”.
- 1.2 Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, më datë 03.07.2014, me shkresën nr. 600/1 prot, është bërë njoftimi dhe kërkesa për informacion për Drejtorinë e Shëndetit Publik Mat në lidhje me ankesën, ndërkohë që në të njëjtën datë me shkresën nr. 600/2 Prot, është kërkuar informacion shtesë nga subjekti ankues në lidhje me ankesën e bërë.
- 1.3 Me shkresën datë 09.07.2014 subjekti ankues në mbështetje të ankesës së bërë ndërmjet të tjerave ka dorëzuar pranë zyrës së Komisionerit dokumentacionin që zotëron²⁰

2. FAKTE TË KONSTATUAR

- 2.1 V.M me shkresën Vendim-Emërimi, nr. 2, datë 14.11.2012 ka qenë e punësuar pranë subjektit, Drejtorinë e Shëndetit Publik Mat, në detyrën e Shefit të Financës për një periudhë 3-mujore. Me shkresën, Vendim-Emërimi, nr. 1, datë 15.01.2013, V.M është emëruar në një afat të pacaktuar.

²⁰ - Vërtetim nr.42, datë 05.06.2014 lëshuar nga subjekti, Partia Demokratike Dega Mat në të cilën vërtetohet se V.M që nga viti 1992 është anëtare e Partisë Demokratike, Dega Mat.

- Autorizim për vëzhguesit për subjektet zgjedhore, lëshuar nga KZAZ Qarku Dibër, për V.M në cilësinë e vëzhgueses për subjektin zgjedhor, Partia Demokratike pranë KQV nr. 0936, datë 23.06.2013.
- Raport për paaftësi të përkohshme në punë, nr i regjistrimit 726, nr. modulari 033624, nga data 19.05.2014 deri më datë 02.06.2014.

- 2.2 Me shkresën nr. 167, datë 20.05.2014, Drejtoria e Shëndetit Publik Mat urdhëron: **“Largimin e menjëhershëm të V. M politikisht nga Drejtoria e Shëndetit Publik Mat. Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë”**.
- 2.3 Njohja me veprimtarinë politike të subjektit ankues vërtetohet me anë të dokumenteve të paraqitura nga V.M që janë: Vërtetimi si anëtar i subjektit politik Partia Demokratike dhe autorizimi në cilësinë e vëzhgueses për subjektin Partia Demokratike gjatë procesit zgjedhor për zgjedhjet për kuvend të datës 23.06.2013.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, sanksionon në nenin 18/2 se: “Askush nuk mund të diskriminohet padrejtësisht për shkaqe të tilla si gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, **bindjet politike**, fetare a filozofike, gjendja ekonomike, arsimore, sociale ose përkatësia prindërore.
- 3.2 Në nenin 1 të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, parashikohet objekti i këtij ligji, duke u sanksionuar se: “Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, **bindjet politike**, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”. *Bindja politike, është shkak për të cilin ligji 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” ofron mbrojtje dhe bazuar në nenin 32/1/c të ligjit, Komisioneri ka kompetencë për të shqyrtuar shkelje, që i bëhen zbatimit dhe respektimit të parimit të barazisë në lidhje me bindjen politike.*
- 3.3 Bazuar në nenin 7 të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, mbrojtja nga diskriminimi garantohet ndaj çdo veprimi ose mosveprim të autoriteteve publike ose të personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta ose të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë ose grupe të tjera personash.
- 3.4 Ligji nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” ndalon diskriminimin e personave në lidhje me të drejtën e tyre për punësim. Kështu në nenin 12, pika 1, përcaktohet se ndalohet diskriminimi për shkak të bindjes politike dhe që ka lidhje me: c) “trajtimin e punëmarrësve në vendin e punës, duke përfshirë trajtimin e tyre gjatë vendosjes ose ndryshimit të kushteve të punës, shpërblimin, përfitimet dhe mjedisin e punës, trajtimin lidhur me trajnimet profesionale ose gjatë procesit disiplinor apo lidhur me pushimin nga puna ose zgjidhjen e kontratës së punës”.

4. OPINION

- 4.1 Bazuar në ligjin nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, neni 32, pika 2 “Të gjitha institucionet publike dhe subjektet private janë të detyruara të mbështesin Komisionerin në përmbushjen e detyrave të tij, veçanërisht duke i dhënë informacionin që i nevojitet atij”. Drejtoria e Shëndetit Publik Mat, me gjithë afatin kohor që kishte në dispozicion,

- nuk përmbushi kërkesat ligjore për dërgimin e informacionit të kërkuar nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi.
- 4.2** Komisioneri vlerëson se tendenca për lirim e menjëhershëm nga puna të V.M pa respektuar procedurat ligjore për lirim e punonjësve nga puna bie ndesh me Urdhrin nr. 506, datë 18.09.2013 të Ministrit të Shëndetësisë, i cili në pikën 1, Urdhëron: “Pezullimin, deri në një urdher të dytë, të procedurave të marrjes dhe largimit nga puna, të punonjësve në institucionet shëndetësore”.
- 4.3** Gjithashtu, fakt rëndues i largimit të padrejtë nga puna të V.M është dhe largimi i saj nga puna në kohën kur punonjësja ka qenë me raport mjekësor për paaftësi të përkohshme në punë.
- 4.4** Punëdhënësi, Drejtoria e Shëndetit Publik Mat nuk ka sjellë asnjë fakt që të hedhë poshtë pretendimet e subjektit ankuesit dhe të vërtetojë se trajtimi ndryshe i saj ka ardhur për shkaqe të arsyeshme dhe jo për shkak të bindjes politike të V.M. Përkundrazi, në shkresën e largimit nga detyra, vullneti i autoritetit publik është shprehur hapur duke theksuar **“Largimin e menjëhershëm të V.M politikisht nga Drejtoria e Shëndetit Publik Mat. Ky urdher hyn në fuqi menjëherë”**.
- 4.5** Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi bazuar në provat e administruara vlerëson se, Urdhri nr. 167, datë 20.05.2014 për largimin nga puna të V.M për shkak të bindjes politike është një rast flagrant i shkeljes së dinjitetit, të drejtave dhe lirive themelore të individit të sanksionuara në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe Ligjin nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” dhe mosndëshkimi i një sjellje diskriminuese kaq të hapur, do të minonte rëndë arsyen e vetë ekzistencës së ligjit “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”.
- 4.6** Drejtoria e Shëndetit Publik Mat, në cilësinë e punëdhënësit ka shkelur nenin 12, pika 1/c të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”. Për këtë arsye mbështetur në nenin 12, pika 1/c, nenin 21/1, nenin 32, pika 1/a, si dhe nenin 33, pika 10, 11, të Ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, konstaton diskriminimin e V.M, nga ana e Drejtorisë së Shëndetit Publik Mat, për shkak të bindjes politike në fushën e punësimit.

5. REKOMANDIM

- 5.1** Drejtoria e Shëndetit Publik Mat, si subjekt që ka konsumuar sjelljen diskriminuese, të bëjë rikthimin e V.M në vendin e mëparshëm të punës.
- 5.2** Bazuar në nenin 33 pika 11, të ligjit “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Drejtori i Drejtorisë së Shëndetit Publik Mat, detyrohet që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi.
- 5.3** Në referim të nenit 33, pika 11 e ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikimeve të bëra në pikën 13 të po këtij neni.
- 5.4** Kujtojmë se bazuar në nenin 35 të ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” çdo person mban përgjegjësi për veprimet ose mosveprimet e tij por kjo nuk e përjashton përgjegjësinë e institucionit.

VI. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT PËR SHKAK TË BINDJEVE FETARE

ÇËSHTJE EX-OFFICIO, INCIUAR NGA KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI, MBI BAZËN E PUBLIKIMEVE TË BËRA NË GAZETËN SHQIPTARE, TË DATËS 06.06.2013, NË ARTIKULLIN ME TITULL “MJEKJA REFUZON TË PUNOJË ME INFERMIEREN ME SHAMI NË KOKË”.

VENDIM Nr. 86/2013

Mbështetur në informacionin e marrë në “Gazeta Shqiptare”, në artikullin me titull “Mjekja refuzon të punojë me infermieren me shami në kokë”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi urdhëroi fillimin e procedurave për ndjekjen “ex-officio” të çështjes.

1. PROÇEDURA E NDJEKUR

- 1.1 Gazeta Shqiptare, në datën 06.06.2013, në artikullin me titull “Mjekja refuzon të punojë me infermieren me shami në kokë”, shkruar nga gazetarët E. D. dhe T. V. informon se: “një incident me kontekst fetar ka ndodhur në Burrel”, pasi mjekja e spitalit të qytetit nuk ka pranuar të punojë me infermieren që mbante shami. Në artikull raportohet gjithashtu se është ushtruar dhunë fizike ndaj drejtorit të spitalit nga një i afërm i mjekes dhe se vetë infermierja Znj. I. H. ka konfirmuar për gazetarët se mjekja Znj. F. Gj. është shprehur se: “Ti je e mbuluar me shami. Ky është institucion laik e jo fetar dhe shteti është laik, ndaj shko e puno në ato institucione ku lejohet të mbash shami”.
- 1.2 Pavarësisht hetimit të çështjes kryesisht, znj. I.H., ka shprehur aprovimin e saj për shqyrtimin dhe trajtimin e çështjes duke bërë plotësimin e formularit të ankesës.
- 1.3 Me shkresën Nr 354/1, datë 11.06.2013, Komisioneri ka njoftuar për fillimin e procedimit administrativ lidhur me ngjarjen, z. B. S., Drejtor i Qendrës Spitalore “Xhavit Mara” Burrel, dhe ka kërkuar informacion më të zgjeruar në lidhje me situatën konkrete në funksion të shqyrtimit të çështjes. Me shkresën Nr.235/1 datë 17.06.2013, z. B.S ka informuar Komisionerin se: “Infermierja I. H. nuk është lejuar të futet në ambjentet e punës nga mjekja F. Gj.

me pretendime personale dhe paragjykitime fetare. Nuk kemi patur rezultat me këto tentative për të përmbyllur qëllimin tonë stabilizimin e infermieres në ambjentet e punës. Ne si drejtori do të mundohemi të gjejmë një zgjedhje të favorshme për të dy palët në konflikt dhe do të ju informojmë në vazhdim në lidhje me ecurinë e ngjarjes”.

- 1.4** Në bazë të urdhërit Nr 53, datë 02.07.2013 “Për kryerjen e inspektimit pranë Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Mat”, të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, u realizua në datën 08.07.2013 inspektimi pranë Qendrës Spitalore “Xhavit Mara” Burrel, me qëllim marrjen e informacionit lidhur me ngjarjen e publikuar në Gazetën Shqiptare të datës 06.06.2013. Me shkresën Nr.369/1 datë 02.07.2013 është realizuar komunikimi për palët e interesuar për kryerjen e inspektimit. Gjatë inspektimit ishin prezent Drejtori i Qendrës Spitalore “Xhavit Mara” Burrel, z. B. S. dhe znj. I. H.
- 1.5** z. B.S. komunikoi se me shkresën Nr.249/1 të datës 04.07.2013 ka informuar Znj. F.Gj. për datën dhe orën e inspektimit, por rezulton që kjo e fundit nuk ishte prezent gjatë inspektimit.
- 1.6** Me synimin për të trajtuar rastin në fjalë me objektivitet dhe në respektim të të drejtave të të gjithë subjekteve të përfshira, me datën 08.07.2013, u bënë përpjekje për të kontaktuar dhe komunikuar me mjeken znj. F. Gj., por ajo nuk ishte prezente në ambjentet e punës, pavarësisht informimit për datën dhe orën e takimit. Znj. F.Gj. u kontaktua në datën 16.08.2013 në numrin e telefonit të vënë në dispozicion nga Drejtoria e Shërbimit Spitalor Burrel, por ajo nuk pranoi të jepte asnjë sqarim.

2. FAKTE TË KONSTATUAR

- 2.1** Në bazë të procesverbalit datë 08.07.2013 të mbajtur gjatë këtij inspektimi, z. B.S. theksoi se: “Jam vënë në dijeni se gjatë kohës që znj. F.Gj. ka qenë me leje të zakonshme nuk ka lenë çelësin e dhomës së mjekut dhe nuk ka lejuar znj. I.H. të punojë në dhomën e mjekut”²¹. Nga Drejtori është dhënë një kopje e Vendimit Nr 20, datë 03.06.2013 përmes të cilit emëron znj. I. H. në detyrën e Infermieres pranë Mjekut Endokrinolog në Repartin e Poliklinikës (e papunësuar më parë) në vend të infermieres M.B, e cila del në pension.
- 2.2** Znj. I.H. sqaroi se incidenti kishte nisur më datën 03.06.2013 kur pas paraqitjes tek mjekja për t’i komunikuar emërimin, ajo nuk kishte shprehur konsiderata, por vetëm i kishte thënë që të largohej në shtëpi, se ajo (mjekja) do të bisedonte me drejtorin për emërimin e saj²². Ajo ishte paraqitur çdo ditë, por qëndrimi i mjekes kishte qenë i njëjtë. Theksojmë se sipas vendimit të emërimit marrëdhëniet financiare do të fillonin me datë 13.06.2013 me paraqitjen në punë të Znj.I.H. Sipas Znj. I.H. në periudhën pas konfliktit, rreth datës 10.06.2013, znj. Gj. kishte qenë me leje të zakonshme dhe kishte mbyllur me çelës dhomën e mjekut dhe nuk e kishte lejuar që të qëndronte edhe gjatë kohës që ajo vete (mjekja) nuk kishte qenë aty. Këto thënie përputhen edhe me sqarimet e dhëna nga Drejtori i Qendrës Spitalore “Xhavit Mara” Burrel, z. B. S.

²¹ Proces verbal i inspektimit administrative në prani të përfaqësuesit të Shërbimit Spitalor Burrel (z. B. S.-Drejtor), datë 08.07.2013.

²² Proces verbal i inspektimit administrative në prani të përfaqësuesit të Shërbimit Spitalor Burrel (znj. I. H.-Infermiere), datë 08.07.2013.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1** Në nenin 1 të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010, parashikohet objekti i këtij ligji, duke u sanksionuar se: “Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, **bindjet politike, fetare** ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër.”
- 3.2** **Bindjet fetare**, është shkak për të cilin ligji ofron mbrojtje dhe bazuar në nenin 32/c të ligjit, Komisioneri ka kompetencë për të shqyrtuar shkelje që i bëhen zbatimit dhe respektimit të parimit të barazisë në lidhje me bindjet fetare.
- 3.3** Neni 18 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë sanksionon se të gjithë janë të barabartë përpara ligjit dhe ndalon diskriminimin e kujtdo ndër të tjera edhe për bindjet fetare.
- 3.4** Liria për të zgjedhur dhe shprehur individualisht apo kolektivisht, në publik ose në jetën private besimin fetar garantohet nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nenet 10 dhe 24 të saj. Kështu në nenin 10 të Kushtetutës parashikohet se: “Shteti është asnjans në çështjet e besimit e të ndërgjegjes dhe garanton lirinë e shprehjes së tyre në jetën publike”, ndërsa në nenin 24, pika 1, përcaktohet se: “Liria e ndërgjegjes dhe e fesë është e garantuar”, ndërkohë që “Secili është i lirë të zgjedhë ose të ndryshojë fenë ose bindjet, si dhe t’i shfaqë ato individualisht ose kolektivisht, në publik ose në jetën private, nëpërmjet kultit, arsimimit, praktikave ose kryerjes së riteve.”
- 3.5** Ligji nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi” ofron mbrojtje nga sjelljet diskriminuese në mënyrë të posaçme në fushën e punësimit. Neni 12, pika 1, gërmat “b” dhe “c” ndalojnë diskriminimin për të gjitha shkaqet e parashikuara në nenin 1 të këtij ligji edhe në “rekrutimin dhe përzgjedhjen e punëmarrësve” apo trajtimin e punëmarrësve në vendin e punës, duke përfshirë trajtimin e tyre gjatë vendosjes ose ndryshimit të kushteve të punës.....”.
- Në bazë të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, punëdhënësi është i detyruar të zbatojë, të mbrojë e të nxisë parimin e barazisë dhe të ndalimit të çdo lloj diskriminimi²³; të rrisë ndërgjegjësimin për këtë ligj edhe duke e afishuar atë në mjediset publike të vendit të punës, si dhe të mundësojë kuptimin e plotë të tij me mjetet e veta ose me ndihmën e subjekteve të specializuara²⁴.
 - Në bazë të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, punëdhënësi ka detyrimin ligjor “të marrë masat e nevojshme, përfshirë dhe masa disiplinore, për mbrojtjen e punëmarrësve nga diskriminimi dhe viktimizimi, brenda një muaji nga marrja e dijenisë”.
- 3.6** Diskriminimi përkufizohet nga ligji “Për mbrojtjen nga diskriminimi” në nenin 3, pika 1, si “çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive

²³ Ligji nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, neni 13, pika 1/a.

²⁴ Ligji nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, neni 13, pika 2.

themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi.”

- 3.7** Në nenin 3, pika 5 e ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, parashikohet se në rastin e një sjelljeje të padëshiruar, kur lidhet me cilindo nga shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji, që ka për qëllim apo efekt cenimin e dinjitetit të personit dhe krijimin e një mjedisi frikësues, armiqësor, përcmues, poshtërues a ofendues për atë person, si dhe në rastin e një trajtimi më pak të favorshëm, i kryer si rezultat i kundërshtimit ose i mosnënshtrimit nga ana e personit të cenuar ndaj një sjelljeje të tillë, kemi të bëjmë me diskriminim të shfaqur në formën e “Shqetësimit”.
- 3.8** Neni 10 i Ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi” përveçse parashikon shprehimisht si shkak për mbrojtjen nga diskriminimi bindjet fetare, ndalon diskriminimin *“lidhur me ushtrimin e lirisë së ndërgjegjes dhe fesë, veçanërisht kur ka të bëjë me shprehjen e tyre individualisht ose kolektivisht, në publik ose në jetën private, nëpërmjet kultit, arsimimit, praktikave ose kryerjes së riteve”* dhe çdo përjashtim nga ky rregull ligjor *“mund të lejohet vetëm kur ekziston një përligjje e arsyeshme dhe objektive”*.
- 3.9** Në nenin 3, pika 1, e ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, sanksionohet se kur një person apo grup personash trajtohen në mënyrë më pak të favorshme sesa një person tjetër, apo një grup tjetër personash në një situatë të njëjtë a të ngjashme, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, kjo përbën diskriminim të drejtpërdrejtë.
- 3.10** Bazuar në nenin 7 të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010, mbrojtja nga diskriminimi garantohet ndaj çdo veprimi apo mosveprimi si të një autoriteti publik, ashtu edhe çdo personi fizik apo juridik që merr pjese në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë.
- 3.11** Në proceset e aderimit në institucionet ndërkombëtare, Shqipëria ka nënshkruar një sërë aktesh ndërkombëtare, ndër të cilat është edhe Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut, e cila jo vetëm që është pjesë e e legjislacionit të brendshëm të Republikës së Shqipërisë, por zë një vend të veçantë brenda tij. Konventa njeh dhe parashikon kufizime të përgjithshme dhe kufizime specifike për të drejta të veçanta. Konkretisht, në nenin 9 pika 2 të saj është parashikuar se: *“Liria e shprehjes së fesë ose e bindjeve të tij nuk mund t’u nënshtrohet kufizimeve të tjera përveç atyre të parashikuara nga ligji dhe që përbëjnë masa të nevojshme në një shoqëri demokratike, për sigurimin publik, për mbrojtjen e rendit, të shëndetit ose të moralit publik, ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të tjerëve”*.
- 3.12** Pra, Kushtetuta jo vetëm që mban të njëjtin qëndrim me Konventën, por nga ana tjetër në nenin 17 të Kushtetutës, përcaktohet se: *“Kufizime të të drejtave dhe lirive të parashikuara në këtë Kushtetutë mund të vendosen vetëm me ligj për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve. Kufizimi duhet të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë”*.

4. OPINION

- 4.1** Sjelljet e mjekes në datën 03.06.2013 ndaj znj. I. H. dhe largimi i saj nga zyra, moslejimi i qëndrimit të kësaj të fundit në dhomën e mjekes ku znj. I. H. është emëruar, janë sjellje që në çënojnë dinjitetin e znj. I. H., përcmojnë, poshtërojnë

dhe e ofendojnë atë si person, duke mos lejuar që ajo të ushtrojë në baza të barabarta me të tjerët të drejtën e saj për punësim dhe profesion, për shkak të manifestimit të besimit fetar nga ana e znj. I. H.

- 4.2** Znj. H. është punësuar mbështetur në Kodin e Punës dhe Kontratën e Punës me Drejtorinë e Shërbimit Spitalor Burrel. Neni 9, pika 1 e Kodit të Punës së Republikës së Shqipërisë ndalon “*çdo lloj diskriminimi në fushën e marrjes në punë dhe të profesionit*”, ndërkohë që në pikën e dytë të kësaj dispozite diskriminimi trajtohet si “*çdo dallim, përjashtim ose parapëlqim që bazohet në racë, ngjyrë, seks, moshë, fe, bindje politike, origjinë kombëtare, origjinë shoqërore, lidhje familjare, të meta fizike ose mendore që cenon të drejtën e individit për të qenë i barabartë në punësim dhe trajtim*”. Sjelljet diskriminuese ndalohen nga Kodi i Punës ndër të tjera edhe në aspekte të tilla si “*zënia me punë dhe në profesione të ndryshme, si dhe kushtet e punësimit që lidhen me shpërndarjen e punës, kryerjen e saj, shpërblimin, ndihmën shoqërore, disiplinën ose përfundimin e kontratës së punës*”.
- 4.3** Nga legjislacioni në fuqi që rregullon fushën e marrëdhënieve të punësimit në rastin në fjalë nuk rezultojnë vendosur kufizime të tilla, fakt ky që do të na çonte drejt nevojës për të analizuar nëse për këto kufizime ka apo jo një përligje të arsyeshme dhe objektive. Ky konkluzion përforcohet edhe nga fakti i emërimit të znj. I.H. si infermiere pranë Qendrës Spitalore “Xhavit Mara” Burrel, strukturë e Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Burrel.
- 4.4** Në punësim, çdo punëmarrës ka të drejtë të ankohet te punëdhënësi, te Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ose në gjykatë, nëse beson se ka pësuar diskriminim²⁵. Rezulton se znj. I.H. e ka ushtruar të drejtën e saj për t’u ankuar pranë punëmarrësit.
- 4.5** Rezulton se znj. I.H. vazhdon punën si infermiere pranë Poliklinikës, por ajo vazhdon të mos qëndrojë te dhoma e mjekes ku është emëruar, pra tek znj. F. Gj., por në një dhomë tjetër të Poliklinikës, pra ndryshe nga sa ndodh zakonisht që infermieri/ja qëndron në dhomën e mjekut ku ka emërimin.
- 4.6** Pra, punëdhënësi i znj. I.H., **Drejtoria e Shërbimit Spitalor Burrel ka dështuar për të garantuar mbrojtjen e saj nga diskriminimi për shkak të manifestimit të besimit të saj fetar, si dhe ka dështuar për të garantuar të drejtën kushtetuese të shtetases në fjalë për të shprehur dhe manifestuar në publik besimin fetar.**
- 4.7** Rezultoi e provuar se ka një diferencë në trajtimin e znj. I.H., e cila ndryshe nga punonjës të tjerë infermierë, të cilët qëndrojnë në dhomën e mjekut pranë të cilit kanë marrë emërimin, vazhdon të qëndrojë pranë një mjeku tjetër dhe jo pranë mjekes ku ka emërimin. Pavarësisht mungesës të qëllimeve diskriminuese nga ana e punëdhënësit Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Burrel ndaj znj. I.H., ky i fundit jo vetëm që ka dështuar për ta mbrojtur këtë të fundit nga sjelljet diskriminuese të punonjësve të tjerë, por mosveprimi nga ana e tij (mungesa e veprimeve efektive), kanë sjellë si pasojë që znj. I.H. të pengohet dhe të mos ushtrojë në mënyrë të barabartë me punonjësit e tjerë infermierë, vetëm për shkak të shfaqjes në publik të besimit të saj fetar.
- 4.8** Për këtë arsye, mosveprimi i Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Burrel, për të eliminuar pasojat negative dhe trajtimin ndryshe të punonjës, znj. I.H., përbëjnë diskriminim të drejtpërdrejtë, për shkak të bindjeve të saj fetare.
- 4.9** Edukimi i publikut për respektimin e barazisë dhe mosdiskriminimit mbetet një ndër sfidat kryesore për të cilën duhet

²⁵ Ligji nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”, neni 15/1.

të angazhohen të gjithë aktorët që mbartin detyrime ligjore përkatëse sipas Ligjit. Kjo çështje që po shqyrtojmë është tregues që duhet të jemi të vëmendshëm dhe të kujdesshëm në trajtimin e marrëdhënieve të punësimit mbi bazën e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit për shkak të bindjeve fetare. Bashkëjetesa fetare është një vlerë për shoqërinë shqiptare, e cila duhet ruajtur dhe ushqyer si një model i mirë për të ndërtuar raportet mes komuniteteve të ndryshme përmes tolerancës dhe respektimit të të drejtave të çdo individi, pavarësisht cilësive individuale apo përkatësisë në një grup të veçantë që na dallon nga pjesa tjetër e shoqërisë.

4.10 Komisioneri konstaton:

- diskriminimin në formën e “shqetësimit” në fushën e punësimit, për shkak të bindjeve fetare të znj. I. H. me detyrën “infermiere”, nga znj. F. Gj. me detyrë “mjeke endokrinologe” pranë Shërbimit Spitalor Burrel.
- “diskriminimin e drejtpërdrejtë” në fushën e punësimit, për shkak të bindjeve fetare të znj. I. H., nga Drejtoria e Shërbimit Spitalor Burrel.

5 REKOMANDIMET

- 5.1 Detyrimin e znj. F. Gj. për të ndaluar në mënyrë të menjëhershme sjelljet dhe veprimet diskriminuese ndaj znj. I. H. Në zbatim të nenit 33, pika 11, të ligjit nr. 10 221, datë 04. 02. 2010, “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, detyrohet znj. F. Gj., që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e marra për zbatimin e këtij vendimi.
- 5.2 Detyrimin e Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Burrel të marrë masa të menjëhershme për të eliminuar trajtimin ndryshe të znj. I. H. dhe garantimin e ushtrimit në mënyrë të barabartë me të tjerët të detyrës së saj si infermiere.
- 5.3 Detyrimin e Drejtorisë së Shërbimit Spitalor Burrel që në zbatim të nenit 13, germa “b” të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*” dhe legjislacionit që rregullon marrëdhëniet e punës midis këtij punëdhënësi dhe znj. F. Gj., të marra masa disiplinore ndaj Znj. F. Gj., për shkelje të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”.
- 5.4 Në zbatim të nenit 33, pika 11, të ligjit nr. 10 221, datë 04. 02. 2010, “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, detyrohet Drejtoria e Shërbimit Spitalor Burrel, që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e marra për zbatimin e këtij vendimi.
- 5.5 Në referim të nenit 33, pika 11 e ligjit nr. 10 221, datë 04. 02. 2011, “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikime të bëra në pikën 13 të po këtij neni.

VII. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E ARSIMIT

ANKESA E PARAQITUR NGA AMBASADA PINK/LGBT PRO SHQIPËRI KUNDËR AUTORËVE TË LIBRIT “MJEKËSIA LIGJORE”, Z. S.M DHE Z. B.Ç, NË TË CILËN PRETENDOHET SE TEKSTET UNIVERSITARE DISKRIMINOJNË DHE PARAGJYKOJNË HAPUR KOMUNITETIN LGBT NË SHQIPËRI.

VENDIM Nr. 27/2012

Diskriminimi i komunitetit LGBT në tekstin e librit “Mjekësia Ligjore”, me autorë: Prof.Dr. S.M. dhe Prof.Dr. B.Ç., ku përdoren terma dhe informacione diskriminuese, jo shkencore dhe fyese për komunitetin LGBT, si dhe studentët e Fakulteteve të Mjekësisë dhe Drejtësisë të Universitetit të Tiranës po marrin njohuri të gabuara të cilat do të ndikojnë në formimin e tyre si mjekë dhe juristë të ardhshëm.

1. PROÇEDURA E NDJEKUR

- 1.1 Me shkresën Nr. 441 Prot, datë 09.11.2012 u njoftuan subjektet ndaj të cilëve është bërë ankesë duke vënë në dijeni palët për fillimin e procedurave të shqyrtimit të ankesës.
- 1.2 Me shkresën Nr. 446 Prot, datë 13.11.2012 subjekteve kundër të cilëve është bërë ankesa ju kërkua që të paraqesin parashtrime me shkrim në përgjigje të ankesës së bërë.
- 1.3 Me shkresën Nr. 1495/4 Prot, datë 19.11.2012, Fakulteti i Drejtësisë i është drejtuar Komisionerit me informacionin e kërkuar në të cilën sqarohet se: “Lënda Mjekësi Ligjore për shkak të specifikës së natyrës mjekësore të saj ofrohet nga Departamenti i Mjekësisë Ligjore pranë Fakultetit të Mjekësisë. Po kështu dhe programi mësimor i kësaj lënde detyrimisht vjen i miratuar prej këtij Fakulteti”. Për verifikimin e pretendimeve të bëra në ankesë, Fakulteti i Drejtësisë i është drejtuar autorit të librit, Prof. S.M në të cilën i ka kërkuar informacion për këtë çështje. Me shkresën Nr. 1495/2, datë 14.11.2012, Prof.Dr.S.M konfirmon se: është e vërtetë që teksti i sipërcituar në faqet 140-141 përmban koncepte aktualisht jo të pranueshme nga Organizata Botërore e Shëndetësisë mbi përdorimin e termit perversion seksual.

- 1.4** Për të vërtetuar pretendimet e ankesës zyra e Komisionerit bëri verifikimet e tekstit “Mjekësia Ligjore”. Në analizën e tekstit mësimor “Mjekësia Ligjore”, Tiranë 2007 me autor Prof. Dr.S. M, si dhe tekstit “Mjekësia Ligjore” botuar nga shtëpia botuese “Arbëria” me autorë Prof. Dr S.M dhe Prof. Dr B. Ç me ISBN: 999 27-796-9-1 ribotim i viteve të fundit, Komisioneri konstatoi:

2. FAKTE TË KONSTATUARA NGA KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

- 2.1** Në tekstin mësimor “Mjekësia Ligjore” Tiranë 2007 në faqe 140 shkruhet:
“Perversionet seksuale janë shmangie nga norma të motivit seksual si pasojë e patologjive organike dhe çrregullimeve psikike dhe psikologjike të një individi të caktuar. Individet që vuajnë nga këto çrregullime janë të prirur të kryejnë krime seksuale apo vepra penale kundër moralit dhe dinjitetit, përmes sjelljeve dhe veprimeve të padenja në shoqëri. Disa nga llojet e perversioneve seksuale që hasen më shpesh në praktikë janë: Homoseksualizmi, fetishizmi, eksibicionizmi, sadizmi dhe mazoshizmi, skoptofilia, zoofilia dhe nekrofilia.
- 2.2** Në tekstin “Mjekësia Ligjore” të shtëpisë botuese “Arbëria” në faqe 141 shkruhet:
“Perversionet seksuale janë shmangie nga norma e instiktit seksual..... Disa nga perversionet seksuale që hasen më shpesh janë: a) Homoseksualizmi është prirja për epsh seksual me persona të të njëjtit seks. Pederastia parashikohet si krim nga Kodi Penal dhe qëndron në kryerjen e bashkimit seksual ndërmjet.....
- 2.3** Në analizimin e teksteve në fjalë në të cilën autorët në parathënie të ribotimit shkruajnë se: *“kanë bërë përpjekje për një azhurnim të kësaj disipline me legjislacionin e ri të 10 viteve të fundit në vendin tonë”.*

3. BAZA LIGJORE

- 3.1** Bazuar në nenin 3 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë shteti garanton mbrojtjen e dinjitetit të njeriut dhe respektimin e lirive dhe të drejtave të tij.
- 3.2** Nenit 14 i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, parashikon mbrojtjen nga diskriminimi në gëzimin e të drejtave dhe lirive themelore.
- 3.3** Rekomandimi CM/Rec(2010)5 paragrafi 32i Këshillit të Ministrave parashikon detyrimin për shtetet anëtare për marrjen e masave për të luftuar diskriminimin për shkak të orientimit seksual ose identitetit gjinor.
- 3.4** Shqipëria si vend anëtar i Këshillit të Evropës, duhet të marrë masa dhe për zbatimin e pikës VI të Rekomandimit të Këshillit të Ministrave të KiE, CM/REC(2010)5, ku trajtohen çështje mbi arsimin, në të cilin përcaktohet se: *“Duke marrë parasysh mbi të gjitha interesat e fëmijës, duhet të merren masat e duhura për këtë çështje në të gjitha nivelet për të nxitur tolerancën dhe respektin e ndërsjellët në shkolla, pavarësisht orientimit seksual apo identitetit gjinor. Kjo duhet të përfshijë sigurimin e informacionit objektiv në lidhje me orientimin seksual dhe identitetin gjinor, për shembull në kurrikulat shkollore dhe materialeve arsimore, si dhe sigurimin e nxënësve*

dhe studentëve me informacionin e nevojshëm, mbrojtjen dhe mbështetjen për të mundësuar që ata të jetojnë në përputhje me orientimin e tyre seksual dhe identitetin gjinor”.²⁶

- 3.5** Në nenin 1 të ligjit nr. 10221/2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi” parashikohet se: *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”*. Orientimi seksual dhe identiteti gjinor, janë shkaqe të cilat gëzojnë mbrojtje nga ligji.
- 3.6** Bazuar në nenin 32/1/a të ligjit, Komisioneri ka kompetencë për të shqyrtuar shkelje që i bëhen zbatimit dhe respektimit të parimit të barazisë në lidhje me orientimin seksual dhe identitetin gjinor.
- 3.7** Bazuar në nenin 17/1/c të ligjit nr. 10221/2010 *mbrojtja nga diskriminimi në fushën e arsimit, ndalohej çdo dallim, kufizim ose përjashtim që bazohet në shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe që, ndër të tjera, ka lidhje me: c) përmbajtjen e parimeve dhe kritereve të veprimtarisë arsimore, duke përfshirë programet mësimore dhe metodat e mësimdhënies.*

4. OPINIONI I KOMISIONERIT MBI FAKTET E KONSTATUARA

- 4.1** Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi synon respektimin me rigorozitet të parimit të barazisë përpara ligjit, barazi të shanseve dhe mundësive për të ushtruar të drejtat dhe liritë, si dhe zbatimin e efektshëm të politikave anti-diskriminuese, sidomos për sa i përket komunitetit LGBT, në Shqipëri.
- 4.2** Autorët pavarësisht se theksojnë përditësimin e informacionit shkencor nuk kanë pasqyruar në literaturën në fjalë faktin se homoseksualizmi është dekriminalizuar që nga viti 2001 me ligjin nr.8733, datë 24.01.2001, dhe që prej vitit 1990 Organizata Botërore e Shëndetësisë e ka hequr homoseksualitetin nga Klasifikimi Ndërkombëtar i Statistikave të Sëmundjeve dhe Problemeve lidhur me shëndetin.
- 4.3** Referuar sa më sipër, përcaktime të tilla që homoseksualizmin e përfshijnë në grupin e perversioneve seksuale përbën një përcaktim të gabuar, jo shkencor dhe diskriminues për shkak të orientimit seksual dhe identitetit gjinor. Dhënia e këtyre koncepteve studentëve në auditorë krijon perceptime të gabuara për këtë kategori duke ndikuar pastaj në formimin e këtyre studentëve si mjekë dhe juristë të ardhshëm.
- 4.4** Komisioneri vlerëson se përmbajtja e tekstit në fjalë përbën shqetësim, krijon ndjenjën e fyerjes dhe cënon dinjitetin e këtij komuniteti duke bërë që dhe perceptimi nga personat e tjerë për këtë kategori të jetë diskriminues.

²⁶ Përkthim i Komisionerit

- 4.5** Komisioneri konstaton diskriminimin e komunitetit LGBT përmes përmbajtjes së tekstit “Mjekësia Ligjore” me autorë Prof. Dr. S.M. dhe Prof.Dr. B.Ç., për shkak të orientimit seksual dhe identitetit gjinor.

5. REKOMANDIMI

- 5.1** Detyrimin e autorëve si persona të cilët kanë konsumuar sjelljen diskriminuese si më sipër, që brenda 60 (gjashtëdhjetë) ditëve nga marrja dijeni për këtë vendim të bëjnë modifikimin ose në rastin kur nuk është i mundur të bëjnë heqjen nga tregu dhe nga bibliotekat e institucioneve të këtij libri.
- 5.2** Detyrohen autorët, Prof. Dr. S.M. dhe Prof. Dr. B.Ç., që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi duke depozituar dhe një kopje të librit me ndryshimet e bëra.
- 5.3** Në referim të nenit 33/11 të ligjit nr. 10221/2010, “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikimeve të bëra në pikën 13 të po këtij neni.

VIII. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E PUNËSIMIT

ANKESA E ZNJ. F. K ME NR. REGJISTRI 7, DATË 13.03.2012, KUNDËR Z. A.SH, DREJTOR, DREJTORIA RAJONALE SHËNDETËSORE FIER, KU PRETENDOHET PËR DISKRIMINIM NË PUNËSIM PËR SHKAK TË GJENDJES ARSIMORE, GJENDJES SHËNDETËSORE DHE ÇDO SHKAK TJETËR

VENDIM Nr.13/2012

Sipas shpjegimeve të dhëna nga znj. F.K., rezulton se ajo ka qenë e punësuar pranë Drejtorisë Rajonale Shëndetësore (DRSH) Fier që nga viti 1984. Marrëdhëniet e punës kanë vazhduar normalisht deri në kohën kur ka denoncuar shkeljet pranë këtij institucioni. Ankuesja shprehet se ka bërë denoncime në disa institucione për emërim të padrejtë të z. F.Ç., në pozicionin e zv drejtorit ekonomik për këtë shkak ankuesja pretendon se është diskriminuar dhe viktimizuar.

1. PROÇEDURA E NDJEKUR

- 1.1** Më datën 26.03.2012, me shkresën nr. Prot 96, është bërë njoftimi i z. A.Sh. në lidhje me ankesën drejtuar ndaj tij me pretendimin për diskriminim të znj. F.K.
- 1.2** Bazuar në shkresën Nr. 149 Prot, datë 30.04.2012 kryhet inspektimi me datë 03.05.2012²⁷.
- 1.3** Në lidhje me interesimin e grupit të inspektimit për verifikimin e disa dosjeve, procedurat e emërimit tëpunonjësve si dhe shqyrtimit të librit të proces verbaleve të mbledhjeve, N/drejtores znj. Sh.K. u përgjigj se Përgjegjësi i zyrës së burimeve njerëzore, z. S.M., dhe punonjësja e arshivës znj.F.C. nuk janë

²⁷ Objekti i këtij inspektimi ishte:

- Organizimi, funksionimi dhe struktura analitike e DRSh Fier
- Libri i proces verbalit të mbledhjeve për periudhën Qershor 2009 – Qershor 2011
- Procedura e emërimit të Z. F.Ç në pozicionin, zv.Drejtor Ekonomik dhe Përgjegjës i Sektorit të Informacionit Shëndetësor
- Procedura e emërimit dhe kriteret e punësimit në pozicionin infermier
- Hetim pranë sektorit të administratës dhe shërbimeve mbi ecurinë e marrëdhënieve financiare të znj. F. K për periudhën 01.02.2011 deri në përfundim të marrëdhënieve të punës
- Verifikimin e disa dosjeve të punonjësve të DRSh Fier
- Urdhri nr.3, datë 21.03.2011, “Për shkarkimin nga detyra të p/sek të informacionit shëndetësor”,

në punë, sepse janë me leje të zakonshme dhe me raport, por dokumentet e kërkuara do vihen në dispozicion sapo këto punonjës të kthehen në punë. Me shkresën nr. 317, datë 17.05.2012, DRSH Fier dërgoi dokumentet e kërkuara gjatë inspektimit të datës 03.05.2012²⁸.

- 1.5 Me datë 11.07.2012, subjekti ankues znj. F.K u paraqit pranë zyrave të KMD dhe kërkoi që ankesa saj të shqyrtohej vetëm në lidhje me diskriminimin për shkak të gjendjes arsimore dhe mosnjohjes së diplomës së shkollës së lartë.

2. FAKTE TË KONSTATUARA NGA KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

- 2.1 Gjatë inspektimit nga ana e inspektorëve u kërkuar të viheshin në dispozicion faktet dhe provat për thyerjen e etikës në punë nga ana e znj. F. K., si dhe faktet dhe provat për punë të dobët dhe përmirësimi i punës në sektorin e Informacionit Shëndetësor pas shkarkimit të znj. F.K. Në përgjigje të këtij interesimi znj. B.Zh. (juriste e institucionit) informoi se përsa i përket thyerjes së etikës në punë duhet ti adresoheni Ministrisë së Shëndetësisë, sepse ato disponojnë shkresat e paraqitura nga ana e znj. F.K. Në lidhje me përmirësimin e ecurisë në punë pas shkarkimit të znj. F. K. na informoi se nuk kishin pasur më ankesa nga punonjësit e këtij sektori, por nuk kishte prova me shkrim të këtyre ankesave duke shpjeguar se ankesat ishin bërë me gojë. Znj.B.Zh deklaroi se për këto shpjegime që kërkohen ajo do komunikojë me punonjësit e DRSH Fier si dhe me Ministrinë e Shëndetësisë dhe sapo ti disponojnë do ti vinte në dispozicion të KMD-së.²⁹ Drejtori i DRSH Fier, z.A.Sh. na shpjegoi se: *“nuk kemi prova për të argumentuar se znj. F.K. ka thyer etikën”* por sipas dëshmive të punonjësve prezent gjatë inspektimit, na u vu në dijeni se znj. F.K. nuk ka pasur sjellje njerëzore në punë dhe marrëdhënie të mira me punonjësit e tjerë të institucionit³⁰.
- 2.2 DRSH Fier si gjatë inspektimit dhe në vazhdimësi të korrespondencës me to nuk ka arritur të vendosë në dispozicion të Komisionerit prova mbi thyerjen e etikës nga ana e znj. F.K. Prova e vetme së cilës i është referuar drejtori i DRSH Fier për marrjen e vendimit të shkarkimit të punonjësës F.K. është shkresa e dërguar nga Ministria e Shëndetësisë, Drejtoria e Menaxhimit të Burimeve Njerëzore dhe Edukimit në Vazhdim, me nr.1055, datë 16.03.2011, me lëndë: *“Letër sqaruese, në të cilën vihet në dijeni DRSH Fier se znj. F.K. me shkresat dhe e-maillet e dërguara në drejtim të MSH ka shkelur rregullat e etikës të administratës publike duke cënuar figurën e eprorëve dhe duke tejkaluar kompetencat e saj. Për të faktuar shkeljen e etikës së bërë nga znj. F.K. nuk u paraqit asnjë provë shkresore nga ana e DRSH Fier, si autoriteti që ka marrë dhe masën disiplinore në drejtim të znj. F.K.”*.

²⁸ Dosja e punonjësës znj. F.K

Dosja e punonjësit z. F.C

Dosja e punonjësit z. K.Ki (emëruar Nd/epidemiolog në Qendrën Shëndetësore Portëz

Analiza vjetore e punës për vitin 2010, DRSH Fier

Blloku i proces verbaleve të mbledhjeve të mbajtura për vitin 2010

²⁹ Referuar proces verbalit të inspektimit datë 03.05.2012

³⁰ Referuar proces verbalit të inspektimit datë 03.05.2012

- 2.3** Ndërsa nga ana e subjektit ankues na u vunë në dispozicion këto tre shkresa të cilat faktojnë shqetësimet e ngritura nga znj. F. K për shkeljet e ndodhura³¹: Në të tri këto shkresa denoncohet nga ana e znj. F.K. emërimi pa arsimin përkatës të N/drejtorit ekonomik z.F.Ç., fakt ky i konstatuar dhe nga kontrolli i ushtruar nga KLSH në DRSH Fier, i cili me shkresën nr.2011, datë 26.04.2011 rekomandon Ministrisë së Shëndetësisë marrjen e masës administrative “Largim nga detyra të zëvendës drejtorit ekonomik të DRSH Fier, z. F. Ç. dhe kërkimin në rrugë ligjore të kthimit të dëmit ekonomik të shkaktuar nga pagesa e kundërligjshme”. Faktin e emërimit të padrejtë të z. F. Ç. në pozicionin e nëndrejtorit ekonomik e ka pranuar dhe vetë drejtori z.A.Sh. nëpërmjet Vendimit nr. 279, datë 21.03.2011 duke pranuar rekomandimin e KLSH për lirim të z.F.Ç. nga ky pozicion.
- 2.4** Përsa i përket përmirësimit të ecures së punës në sektorin e informacionit shëndetësor nuk ka prova që të mbështesin vendimin e drejtorit z.A.Sh për përmirësim të punës në këtë sektor. Në dosjen personale të punonjësës. F.K. pranë sektorit të burimeve njerëzore nuk ka asnjë shkresë në të cilën të faktohet se ndaj kësaj punonjëse të ishte marrë ndonjë masë si këshillim apo vërejtje. Po ashtu, dhe gjatë shqyrtimit të bllokut të proces verbaleve të mbledhjeve të mbajtura për vitin 2010, nuk ka prova që të faktohet puna e dobët në këtë sektor dhe nevoja për përmirësime në drejtim të drejtueses së këtij sektori. Gjithashtu dhe në raportin final të auditimit nr. 2928/3 datë 04.10.2011 të hartuar nga Drejtoria e Auditit të Brendshëm të Ministrisë së Shëndetësisë për periudhën qershor 2009 – korrik 2011 nuk ka ndonjë vërejtje në drejtim të znj. F.K. dhe sektorit të informacionit shëndetësor, kështu që dhe pretendimi i ngritur kundër znj. F.K. lidhur me përmirësimin e ecures së punës në sektorin e informacionit shëndetësor ngelet i paprovuar nga DRSH Fier.
- 2.5** Sipas dokumentacionit të dërguar nga DRSH Fier, Urdhrit nr. 733, datë 10.11.2008, znj. F.K rezultoi e diplomuar në Universitetin “Aleksandër Xhuvani”, Elbasan në Fakultetin Ekonomik, dhe pas datës 05.10.2008 ajo është paguar si punonjëse me arsim të lartë. Bazuar në Vërtetimin nr. 442, datë 16.05.2011 të lëshuar nga DRSH Fier, shohim se në pozicionin si N/epidemiologe znj.F.K do trajtohej me një pagë prej 38100 lekë/muaj në diferencë me pagën që përfitonte si p/sektorit të informacionit shëndetësor prej 52000lekë/muaj.
- 2.6** Në përgjigjet e DRSH Fier për këtë rast, referuar shkresës nr.210/1, datë 27.04.2012, argumenti i vetëm që përdor kjo drejtori për emërimin e znj. F.K në pozicionin e ri është *përvoja e punës si infermiere prej 28 vjetësh*, por që nuk i referohet faktit që znj. F.K, nuk ishte e diplomuar si infermiere dhe kishte 5 vite e shkëputur nga ajo përvojë pune, fakt ky i deklaruar nga znj. F.K me anë të shkresës drejtuar drejtorit z. A.Sh me datë 08.04.2011 (vërtetuar me dëftesë postare N. 036797).

³¹ Shkresë drejtuar Kryeministrit, Z. S. B., datë 24.09.2010 (dëftesë posta shqiptare)

Shkresë drejtuar Ministrit të Shëndetësisë, Z. P. V., datë 24.09.2010 (dëftesë posta shqiptare)

Shkresë denoncim e znj. F.K., datë 09.02.2011 drejtuar z. R.C, Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit

3. BAZA LIGJORE

- 3.1** Ligji 10221/2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*” në Nenin 12, pika c), parashikon ndalimin e diskriminimit që ka lidhje me trajtimin e punëmarrësve në vendin e punës, duke përfshirë trajtimin e tyre gjatë vendosjes ose ndryshimit të kushteve të punës, shpërblimin, përfitimet dhe mjedisin e punës, trajtimin lidhur me trajnimet profesionale ose gjatë procesit disiplinor apo lidhur me pushimin nga puna ose zgjidhjen e kontratës së punës.
- 3.2** Ligji 10221/2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*” ka parashikuar në nenin 3/8 se: ***trajtim i disfavorshëm apo pasoja negative, që vjen si reagim ndaj një ankimi a një procedimi që synon zbatimin e parimit të barazisë është “Viktimizim”.***
- 3.3** Ligji 10221/2010, “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*” Kreu II, Mbrojtja nga diskriminimi në punësim, Neni 12/1, pika a) dhe b), Ndalimi i diskriminimit, parashikon shprehimisht se “1. Ndalohet diskriminimi i personit në lidhje me të drejtën e tij për punësim. Diskriminimi përfshin çdo dallim, kufizim ose përjashtim që bazohet në shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe që, ndër të tjera, ka lidhje me: a) shpalljen e vendeve të lira të punës, b) rekrutimin dhe përzgjedhjen e punëmarrësve”.
- 3.4** Ligji ka parashikuar në nenin 3/1 se çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi, përbën diskriminim.
- 3.5** Gjendja arsimore është një nga shkaqet e mbrojtura nga ligji 10221/2010, (Neni 1), Kreu II, Mbrojtja nga diskriminimi në punësim, Neni 12, Ndalimi i diskriminimit parashikon: “1. Ndalohet diskriminimi i personit në lidhje me të drejtën e tij për punësim. Diskriminimi përfshin çdo dallim, kufizim ose përjashtim që bazohet në shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe që, ndër të tjera, ka lidhje me:
c) trajtimin e punëmarrësve në vendin e punës, duke përfshirë trajtimin e tyre gjatë vendosjes ose ndryshimit të kushteve të punës, shpërblimin, përfitimet dhe mjedisin e punës, trajtimin lidhur me trajnimet profesionale ose gjatë procesit disiplinor apo lidhur me pushimin nga puna ose zgjidhjen e kontratës së punës.
- 3.6** Kriteret e punësimit në pozicionin infermier në DRSh Fier përcaktohen përmes:
- Urdhrit nr. 291, datë 20.07.2007 “*Për kriteret e punësimit në shërbimin shëndetësor publik*”, pika 1, “*punësimi në institucionet shëndetësore të bëhet vetëm nëpërmjet konkurrimit të hapur, bazuar në kritere të unifikuar*”, dhe në vazhdim,
 - Shkresës nr.887/1, datë 17.03.2008, drejtuar, Drejtorisë së Shëndetit Publik Fier nga Ministria e Shëndetësisë, Drejtoria e Shëndetit Publik, me lëndë: Kujtesë për kriteret e punësimit të infermierëve në të cilën në mes të tjerave shkruhet se: *në kriteret e punësimit të personelit infermier duhet të përfshihet diploma e shkollës së lartë në infermieristikë*, si dhe kriteret që duhet të plotësojnë kandidatët të shpallur në buletin e Agjencisë së Prokurimit Publik të datës 06.06.2011, në të cilën shpallet kriteri kryesor: *Të jenë diplomuar në Fakultetin e Infermierisë.*

4. OPINION

- 4.1** Bazuar në rregulloren “Për organizimin dhe funksionimin e drejtorisë shëndetit publik të qarkut” nr. 2752, datë 23.07.2007 të lëshuar nga Ministria e Shëndetësisë, kreu III, Misioni i organeve drejtuese të DSHQP, parashikon se Drejtori, “emëron dhe liron shefat e sektorit dhe punonjësit brenda strukturës organizative të DSHQP duke zbatuar Udhëzimin e Ministrit të Shëndetësisë “Për kriteret e punësimit në shërbimin shëndetësor publik” dhe kodin e punës. Për shkelje të disiplinës në punë, për shkaktarët, aplikon masa administrative mbështetur në “Kontratën kolektive të punës”. Drejtori z.A.Sh i ka kompetencat për të shkarkuar p/sektorit por, duke qenë se znj. F.K kishte ngritur një problematikë për rastin e emërimit të pamerituar (sipas saj) duhej të kishte ndjekur procedurat e parashikuara në Kodin e Punës në Neni 144. Urdhri nr. 3, datë 21.03.2011, përbën një masë ekstreme të marrë në drejtim të punonjës F.K.
- 4.2** Bazuar në Urdhrin nr 291, datë 20.07.2007 “Për kriteret e punësimit në shërbimin shëndetësor publik”, mendojmë se Vendimi nr. 279, datë 21.03.2011 për emërimin e z. F.Ç në pozicionin e P/sektorit të Informacionit Shëndetësor është diskriminues sepse nuk janë zbatuar rregullat mbi punësimin në sistemin shëndetësor: konkurrimi i hapur, njoftimi për vendet e lira të punës dhe kërkesat e detyrueshme për të konkurruar. Duke mos përdorur këto kriteret DRSF Fier ka krijuar mundësinë për të vendosur praktika diskriminuese në lidhje me trajtimin e barabartë të individëve.
- 4.3** Bazuar në VKM nr. 606, datë 08.07.2010 për një ndryshim në vendimin nr.306, datë 27.06.2002 të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e strukturës dhe të nivelit të pagave të punonjësve me arsim të lartë në sistemin e MSH dhe” lidhja 1 (kreu 1.2) pozicioni Shef sektori, paga e grupit 12000 lekë, si dhe sipas shkresës nr. 1086, datë 08.09.2010 “Mbi zbatimin e vendimeve të reja të pagave” në të cilën përcaktohet Grupi I, përputhet me DND ose DIND, mendojmë se Vendimi nr. 279, datë 21.03.2011 për emërimin e z. F.C në pozicionin e P/sektorit të Informacionit Shëndetësor është diskriminues sepse kërkesa për këtë vend pune i përket diplomës së shkollës së lartë DND ose DIND si dhe bazuar në dokumentacionet që ndodhen në dosjet personale të znj. F.K dhe z. F.C vërejmë se diploma e znj. F.K është diplomë e nivelit më të lartë se ajo e z. C dhe mosmarrja parasysh e këtij fakti përbën diskriminim për shkak të gjendjes arsimore.
- 4.4.** Mosnjohja e diplomës së shkollës së lartë dhe trajtimi me pagë më të ulët të punonjës F.K. Urdhri nr. 3, datë 21.03.2011 për shkarkimin e znj. F.K. nga detyra e përgjegjës së informacionit shëndetësor dhe emërimit të saj në pozicionin e N/Epidemiologe pranë Qendrës Shëndetësore Portëz nuk ka marrë parasysh diplomën e shkollës së lartë të znj. F.K. por i është referuar eksperiencës së punës që ka pasur ankuesja më përpara, gjithashtu dhe për trajtimin në pagë nuk është pasur parasysh diferencimi në pagë pasi punonjësja do të trajtohej si punonjëse me arsim të mesëm.
- 4.5** Vërejmë se për emërimin e znj. F.K. në pozicionin nd/epidemiologe, nuk janë respektuar procedurat e punësimit të punonjësve mbi bazën e konkurrimit si dhe janë përdorur kriteret e tjera duke e trajtuar ndryshe nga kandidatët e tjerë. Trajtimi ndryshe vërtetohet dhe nga praktika e punësimit e ndjekur nga DRSF Fier për punësimin e punonjës z. K.K. Mosnjohja e diplomës së shkollës së lartë të znj. F.K. ka sjellë dhe diskriminimin e saj.

- 4.6** Komisioneri konstaton diskriminimin e znj. F.K, nga z. A.Sh, Drejtor i Drejtorisë Rajonale Shëndetësore Fier, në formën e viktimizimit për shkak të denoncimeve të bëra nga ana e saj.

5. REKOMANDIM:

- 5.1** Rekomandojmë kthimin në vendin e punës të znj. F.K.

- 5.2** Bazuar në nenin 33 pika 11, brenda 30 ditëve duhet të raportoni para Komisionerit për masat e marra për zbatimin e këtij vendimi.

IX. ÇËSHTJE TË DISKRIMINIMIT NË FUSHËN E TË MIRAVE DHE SHËRBIMEVE.

ANKESA E PARAQITUR NGA ORGANIZATA “ALEANCA KUNDËR DISKRIMINIMIT LGBT” KUNDËR SUBJEKTIT PRIVAT RESTORANT PIZZERI “K” PËR PRETENDIMIN PËR DISKRIMINIM PËR SHKAK TË ORIENTIMIT SEKSUAL NË FUSHËN E TË MIRAVE DHE SHËRBIMEVE.

VENDIMI Nr. 5 / 2014

1. PROCEDURA E NDJEKUR

- 1.1 Organizata “Aleanca Kundër Diskriminimit LGBT” në emër të dy aktivistëve të kësaj organizate paraqiti ankesën pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi. Organizata “Aleanca Kundër Diskriminimit LGBT” në ankesë shpjegon: “Me datë 18.10.2013, rreth orës 21.40 në mjediset e Restorant Pizzeri “K” i cili frekuentohet nga dy aktiviste femra të organizatës sonë, kamarieri pasi kishte shërbyer porosinë i është drejtuar aktivisteve duke i kërkuar që të dilnin nga lokali duke i ofenduar dhe kërcënuar me hapësen e shisheve të verës dhe telekomandën e televizorit, pasi i kishte parë duke u puthur me njëra tjetrën”.
- 1.2 Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, me shkresën nr. 534/1, datë 08.11.2013 u bë njoftimi i subjektit Restorant Pizzeri “K” duke i kërkuar dhe informacion mbi ngjarjen.
- 1.3 Në datë 11.11.2013, Posta Shqiptare kthen përgjigjen që zarfi është refuzuar të merret në dorëzim nga marrësi.
- 1.4 Më datë 18.12.2013 nxirret Urdhri nr. 103, “Për kryerjen e inspektimit pranë Restorant-Pizzeri “K”. Objekti i këtij inspektimi ishte marrja e informacionit të kërkuar në shkresën nr. 534/1, datë 08.11.2013, takim me kamarierin që ka qenë në detyrë më datë 18.10.2013 nga ora 21⁰⁰ deri në orën 22³⁰, si dhe verifikimi i fakteve të pretenduara nga subjekti ankues.
- 1.5 Më datë 20.12.2013 inspektorët e Drejtorisë së Hetim-Inspektimit u paraqitën pranë subjektit Restorant-Pizzeri “K”, për kryerjen e inspektimit, i cili nuk u realizua për shkak se pronari i lokalit K.N, refuzoi kryerjen e inspektimit dhe dhënien e informacionit.

2. FAKTE TË KONSTATUARA

- 2.1 Mbështetur në nenin 32, pika 1, gerrat “a” dhe “c”, e pika 3 e këtij neni të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ka ndjekur të gjithë hapat që parashikon procedura e hetimit, për të shqyrtuar ankesën nr. 48, datë 24.10.2013 që organizata “Aleanca Kundër Diskriminimit LGBT”, ka paraqitur pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi kundër subjektit Restorant-Pizzeri “K”, për diskriminim për shkak të orientimit seksual.
- 2.2 Nga ana e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi janë marrë të gjitha masat që subjekti kundër të cilit është bërë ankesa të vihet në dijeni për ankesën e bërë dhe i janë ofruar mundësitë që të jepte shpjegime dhe informacion mbi pretendimet e ngritura nga subjekti ankues.
- 2.3 Komisioneri konstaton se subjekti ankues me dijeninë e plotë të tij ka refuzuar që të japë shpjegime mbi pretendimet e ngritura duke refuzuar shkresat e dërguara me postë si dhe duke refuzuar realizimin e inspektimit të datës 20.12.2013.

3. BAZA LIGJORE

- 3.1 Neni 1 i ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, përcakton se qëllimi i tij është “*zbatimi dhe respektimi i parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër*”.
- 3.2 Neni 20/1 i ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, përcakton se: “*Personi fizik ose juridik që ofron të mira apo shërbime për publikun, me pagesë ose jo, ndalohet të diskriminojë një person tjetër, i cili kërkon t’i arrijë ose t’i përdorë ato: a. duke refuzuar t’i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji; b. duke refuzuar t’i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi*”.
- 3.3 Bazuar në ligjin nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, neni 32, pika 2 “*Të gjitha institucionet publike dhe **subjektet private** janë të detyruara të mbështesin Komisionerin në përmbushjen e detyrave të tij, veçanërisht duke i dhënë informacionin që i nevojitet atij*”.
- 3.4 Neni 33/13 i ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” përcakton se “*Çdo person që shkel dispozitat e këtij ligji dënohet me gjobë ...*”

4. OPINION

- 4.1** Në përfundim të shqyrtimit të ankesës rezulton e provuar se K.N, në cilësinë e pronarit të lokalit Restorant-Pizzeri “K”, ka shkelur nenin 32/2 të ligjit nr. 10221/2010 “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”. Për këtë arsye mbështetur në nenin 32/1, germa “ç”, neni 33, pikat 10, 12, 13/a dhe 14, të Ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi

V E N D O S I :

1. K.N., të gjobitet me gjobë në vlerën 10.000 (dhjetë mijë) lekë.
2. Gjopa të derdhet në Buxhetin e Shtetit brenda datës 26.02.2014.

ÇËSHITJE EX-OFFICIO, E INCIUAR NGA KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI, MBI BAZËN E PUBLIKIMEVE TË BËRA NË MEDIA, MBI ANKESAT E DISA GRAVE TË STREHUARA NË QENDRËN KOMBËTARE TË TRAJTIMIT TË VIKTIMAVE TË DHUNËS NË FAMILJE

VENDIM Nr. 9/2012

Mbështetur në publikimet e bëra në media, lidhur me ankesat e disa grave, të cilat kanë qenë të strehuara në Qendrën Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje,

1. PROÇEDURA E NDJEKUR.

- 1.1** Në zbatim të Urdhërit nr. 21, datë 13.04.2012 *“Për fillimin “ex-officio” të çështjes së publikuar në media, lidhur me gratë e dhunuara psikologjikisht pranë Qendrës së Viktimave të Dhunës në Familje”*, si dhe nisur nga shkresa nr. 13/1, datë 23.04.2012, e Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, me iniciativën e tij, në datat 26.04.2012 dhe 04.05.2012, ka kryer dy inspekte pranë kësaj Qendre.
- 1.2** Përveç, aspekteve pozitive të kushteve të jetesës së përfitueseve dhe fëmijëve të tyre pranë kësaj Qendre, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi konstatoi edhe disa probleme, të cilat janë konstatuar edhe nga institucione të tjera kompetente dhe që janë bërë të ditura nëpërmjet akteve të tyre zyrtare. Për sa më sipër, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi është ndalur vetëm në shqyrtimin e atyre çështjeve, të cilat mbështetur në ligjin nr. 10 221, datë 04.02.2010 *“Për mbrojtjen nga diskriminimi”*, bëjnë pjesë në kompetencat e tij.

2. FAKTE TË KONSTATUARA

- 2.1** Sipas informacionit të marrë nga Znj. D. K., Drejtoreshë pranë Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, rezulton se: Kjo qendër është institucion i krijuar në bazë të Urdhërit të Kryeministrit nr.36, datë 23.03.2010, në mbrojtje të grave të dhunuara dhe pa asnjë përkrahje. Gratë dhe fëmijët akomodohen në këtë institucion, të shoqëruar nga Policia e Shtetit, me urdhër mbrojtje ose urdhër të menjëhershëm mbrojtje të lëshuar nga

gjykatat e rretheve gjyqësore.

- 2.2 Në Qendrën Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, gratë janë të lira të lëvizin gjatë ditës dhe fëmijët frekuentojnë shkollën afër Qendrës. Numri i përfitueseve që frekuentojnë aktualisht Qendrën është 6 gra dhe 14 fëmijë. Gjatë inspektimit u vu re se kushtet, në të cilat jetonin banorët e qendrës ishin të mira. Përfitueset dhe fëmijët e tyre jetonin në ambiente komode, me kushte të mira higjienike.
- 2.3 Në bazë të Urdhërit nr. 36, datë 18.03.2011 të Kryeministrit, stafi i Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës përbëhej nga 1 (një) drejtor dhe 2 (dy) sektorë, përkatësisht Sektori i Shërbimit Social – 7 (shtatë) punonjës dhe Sektori i Administratës – 3 (tre) punonjës, pra gjithsej 11 (njëmbëdhjetë) punonjës. Sektori i Shërbimit Social përbëhet nga: 1 (një) përgjegjës sektori (punonjës social), 1 (një) specialist (punonjës social), 1 (një) specialist (mjek), 2 (dy) specialist (edukatorë) dhe 2 (dy) kujdestarë. Sektori i Administratës përbëhet nga : 1 (një) specialist finance, 1 (një) kuzhinier dhe 1 (një) pastrues.
- 2.4 Deri në datën 26.04.2012, organizimi dhe funksionimi i Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës nuk rregullohej ende nga një rregullore e brendshme. Në mungesë të kësaj rregulloreje, mbështetur në Urdhërin nr. 4, datë 08.08.2011, të Drejtorit të Përgjithshëm të Shërbimit Social Shtetëror, Qendra Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës funksiononte në bazë të Rregullores së Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit. Në pikën 1 të Urdhërit të sipërpërmendur ngarkohej Qendra Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje të hartonte rregulloren e brendshme të organizimit dhe funksionimit të institucionit me detyrat përkatëse të punonjësve dhe ta paraqiste për miratim pranë Shërbimit Social Shtetëror.
- 2.5 Në inspektimin e kryer në datën 04.05.2012, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi u vu në dijeni për miratimin e Rregullores së Brendshme për Organizimin dhe Funksionimin e Qendrës Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje. Megjithatë, pothuajse që nga momenti i krijimit të Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, pra për pothuaj 9 muaj, kjo Qendër ka funksionuar në bazë të Rregullores së Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit, duke ndikuar në funksionimin e saj në përputhje me qëllimet për të cilat është krijuar.
- 2.6 Përfitueset pohojnë se u lejohej vetëm një telefonatë në muaj me familjarët, e cila survejohej nga persona të ngarkuar nga drejtuesja e institucionit. Fëmijët kanë filluar të shoqërohen në shkollë më makinë, duke filluar nga data 01.03.2012, sepse vetëm në këtë datë, kësaj Qendre i është vënë në dispozicion një automjet nga Shërbimi Social Shtetëror.
- 2.7 Përfitueseve pranë Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje nuk u ofrohet ndihmë psikologjike nga ana e një psikologu, pavarësisht se ato e kanë jashtëzakonisht të nevojshme një ndihmë të tillë, si pasojë e dhunës fizike dhe asaj psikologjike që është ushtruar mbi to, nga bashkëshortët e tyre. Shërbimet psikologjike janë parashikuar si shërbime shtesë që mund të ofrohen për këtë Qendër, në bazë të Standartit 1, të Vendimit nr. 505, datë 13.07.2011, të Këshillit të Ministrave *“Për miratimin e standarteve të Shërbimeve të Përkujdesit Shoqëror për viktimat e dhunës në familje, në qendrat rezidenciale, publike dhe jopublike”*.
- 2.8 Shumë prej përfitueseve në këtë qendër janë palë në procese gjyqësore për zgjidhje martesë apo për lëshim urdhër mbrojtjeje nga gjykata, ndërkohë që asistenca ligjore nga Qendra mungon, për vetë faktin se në organikën e kësaj qendre nuk parashikohet pozicioni “jurist”. Pavarësisht gjendjes tepër të rëndë ekonomike të tyre, përfitueset paguajnë avokatë, ndërkohë që ekzistenca e juristit të Qendrës mund t’i shmangte këto vështirësi. Sërish vlen të përmendim

faktin se edhe shërbimet juridike janë parashikuar si shërbime shtesë që mund të ofrohen për këtë Qendër, në bazë të Standartit 1, të Vendimit nr. 505, datë 13.07.2011, të Këshillit të Ministrave *“Për miratimin e standarteve të Shërbimeve të Përkujdesit Shoqëror për viktimat e dhunës në familje, në qendrat rezidenciale, publike dhe jopublike”*.

2.9 Gjatë inspektimeve në ambientet e Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës, u vu re se fëmijët e përfitueseve nuk ishin nën kujdesin e dy edukatoreve të kësaj qendre. Këta fëmijë endeshin këmbadorazi ngado nëpër qendër (sidomos nëpër shkallët e kësaj qendre), pavarësisht moshës së tyre të vogël dhe askush nuk u kushtonte vëmendje dhe kujdes atyre. Pyetjes se ku ndodheshin edukatorët (në inspektimin e kryer në datën 26.04.2012), punonjëset e tjera iu përgjigjën se ato nuk ishin paraqitur në punë.

2.10 Në inspektimin e kryer në datën 04.05.2012, Drejtoresha na informoi lidhur me dy edukatorët M.C. dhe L.C., që janë punësuar në bazë të organikës së kësaj qendre. Sipas saj, njëra prej edukatoreve, përkatësisht Znj. L.C nuk ishte punonjëse permanente pranë Qendrës. Edukatorja ishte emëruar në detyrën e specialistit (edukator) pranë kësaj Qendre me Urdhërin nr. 774, datë 16.06.2011, të Drejtorit të Përgjithshëm të Shërbimit Social Shtetëror, por nuk paraqitej në punë, pavarësisht se emri i saj rezultonte në listë-prezenca dhe ajo paguhej rregullisht nga Qendra. Nga informacioni i marrë prej Drejtoreshës së Qendrës, rezultoi se punonjëset sociale, edukatorët dhe kujdestarët punonin në turne prej 16 ose 24 orësh. Në këtë mënyrë, edukatores së vetme që paraqitej në punë, i takonte të vinte në Qendër, 1 herë në 3-4 ditë. Në mungesë të saj, detyrat dhe plani i punës për fëmijët e përfitueseve zbatoheshin nga punonjësit socialë ose kujdestarët.

3. BAZA LIGJORE

3.1 Në nenin 1 të Ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 *“Për mbrojtjen nga diskriminimi”* përcaktohet se: *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën, ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”*.

3.2 Në bazë të nenit 7, të ligjit *“Për mbrojtjen nga diskriminimi”* sjellja diskriminuese mund të konsumohet si me veprim ashtu edhe me mosveprim.

Ligji nr. 7952, datë 21.6.1995 *“Për sistemin arsimor para universitar”*, i ndryshuar; Vendimit nr. 505, datë 13.07.2011, i Këshillit të Ministrave *“Për miratimin e standarteve të Shërbimeve të Përkujdesit Shoqëror për viktimat e dhunës në familje, në qendrat rezidenciale, publike dhe jopublike”*.

Rregullores së Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje.

VKM nr. 505, datë 13.07.2011, *“Për miratimin e standarteve të Shërbimeve të Përkujdesit Shoqëror për viktimat e dhunës në familje, në qendrat rezidenciale, publike dhe jopublike”*, standarti nr. 3 citon : *“Ofruesi i shërbimeve t'i trajtojë ata me respekt dhe dinjitet. Të jenë të mbrojtur nga të gjitha format e abuzimit apo diskriminimit”*.

Neni 8, pika 8.3, e Rregullores së Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit (rregullore mbi bazën e së cilës Qendra Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje ka funksionuar për 9 muaj) parashikon se “*Kohëzgjatja ditore normale e punës është 8 (tetë) orë në ditë*”.

4. OPINION

- 4.1 Për sa më sipër, duhet theksuar fakti se përfitueset që banojnë në Qendrën Pritëse të Viktimave të Trafikimit, kanë status të ndryshëm me përfitueset që priten nga Qendra Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, sepse edhe vetë koncepti i trafikimit, është i ndryshëm nga koncepti i dhunës në familje. Por, pasojat në të dyja rastet janë realisht shumë të rënda, si për viktimat e trafikimit, ashtu edhe për viktimat e dhunës në familje.
- 4.2 Sikurse, rezulton nga Rregullorja e Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit dhe Rregullorja e re e Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje (pavarësisht se kanë përmbajtje pothuajse të njëjtë), shërbimet që ofrohen pranë së parës janë më të veçanta. Këtu, përfitueseve u ofrohet asistencë e specializuar psikologjike, asistencë ligjore, si dhe një nivel i lartë sigurie për vetë rrezikshmërinë që paraqet statusi tyre si viktima trafikimi. Ndërkohë, që shërbime të tilla nuk u janë ofruar kurrë viktimave të dhunës në familje, pavarësisht se rregullorja mbi të cilën funksionoi për 9 muaj Qendra Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje ishte e njëjtë.
- 4.3 Për sa më sipër, mendojmë se ekzistenca e një niveli të mjaftueshëm sigurie për përfitueset ka qenë i nevojshëm qysh një vit më parë, kur kjo Qendër ka filluar funksionimin e saj, pavarësisht se ky nivel sigurie mund të mos ishte në një nivel aq të lartë sa në Qendrën Pritëse të Viktimave të Trafikimit, meqenëse edhe vetë statuset e përfitueseve të këtyre Qendrave nuk janë të njëjta. **Pranë kësaj qendre, niveli i sigurisë është konsideruar i mjaftueshëm vetëm në kufizimin e telefonatave me familjen dhe “sekuestrimin” e celularëve të përfitueseve për të mos komunikuar me të afërmit, ndërkohë që ato janë të lira të dalin nga institucioni, të punojnë apo të shoqërojnë fëmijët në shkollë. Në gjykimin e Komisionerit, cenimi i së drejtës për të komunikuar me familjet, nuk është efektiv dhe nuk i shërben sigurimit të realizimit të sigurisë për qendrën dhe përfitueset. Ndërkohë që nuk sigurohet shoqërimi i grave dhe fëmijëve jashtë ambienteve të Qendrës.** Mungesa e nivelit të mjaftueshëm të sigurisë bëri të mundur që përfitueses H.B. t’i nxirrej syri nga bashkëshorti i saj, ndërkohë që shoqëronte fëmijët për në shkollë.
- 4.4 **Bazuar edhe në organikën e qendrës të paraqitur më lart, Komisioneri gjykon se mungon stafi i kualifikuar, që të hartojë një draft rregullore të brendshme, në mungesë të një juristi në strukturën organike të saj.**
- 4.5 **Në rregulloren e re të Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje është parashikuar vetëm asistencë psiko-sociale, ndërkohë që jemi të mendimit që ndihma e një psikologu të mirëfilltë është shumë e nevojshme për to.** Po t’i referohemi sërish Rregullores së re të Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje vëmë re se në pjesën e dytë “Struktura e QKTVDHF” parashikohet edhe një psikolog dhe jurist (me kohë të pjesshme), të cilët nuk bëjnë pjesë në strukturën dhe organikën e miratuar me Urdhërin nr. 36, datë 18.03.2011 e Kryeministrit. Në këtë kontekst, mendojmë se roli i juristit dhe psikologut në këtë qendër duhet të jetë permanent, për vetë nevojat që kanë përfitueset në këtë qendër.

- 4.6 Pra, referuar Rregullores së Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit (rregullore mbi bazën e së cilës Qendra Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje ka funksionuar për 9 muaj), orari që duhet të zbatohet punonjësit e Qendrës Pritëse të Viktimave të Trafikimit e rrjedhimisht edhe punonjësit e Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës është 8 (tetë) orë. Në këtë rregullore nuk parashikohet që edukatorët e fëmijëve, punonjëset sociale apo kujdestaret të punojnë në turne prej 16 ose 24 orësh.
- 4.7 **Sikurse vihet re edhe nga faktet e parashtruara më sipër, fëmijët e përfitueseve pranë Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës, janë përjashtuar nga gëzimi i të drejtave të tyre për t'u trajtuar njëjloj si fëmijë të tjerë jashtë kësaj Qendre, për shkak të gjendjes në të cilën ndodhen nënat e tyre. Edhe pse, nëpërmjet strukturës organike të miratuar me Urdhërin nr. 36, datë 18.03.2011, të Kryeministrit, fëmijëve të kësaj qendre u janë dhënë të gjitha mundësitë që të gëzojnë të njëjtat të drejta me fëmijët e tjerë jashtë Qendrës, duke iu vënë në dispozicion të tyre 2 edukatore, këto të fundit nuk janë të disponueshme për ta, dhe rolin e tyre e luajnë shpesh here punonjësja sociale apo kujdestaret.**
- 4.8 Konstatimi i diskriminimit, për shkak të gjendjes ekonomike dhe shoqërore të përfitueseve që banojnë pranë Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, nga Drejtoresha e Qendrës, Znj. D. K.
- 4.9 Konstatimi i diskriminimit, për shkak të shoqërimit, të fëmijëve të përfitueseve që banojnë pranë Qendrës Kombëtare të Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje, nga Drejtoresha e Qendrës, Znj. D. K..

5. REKOMANDIMET

- 5.1 Rekomandojmë marrjen e masave të menjëhershme nga institucionet kompetente, për t'iu siguruar përfitueseve asistencën ligjore, psikologjike dhe nivelin e mjaftueshëm të sigurisë për jetën dhe shëndetin e tyre.
- 5.2 Rekomandojmë marrjen e masave të menjëhershme nga institucionet kompetente, për t'iu siguruar fëmijëve që banojnë në këtë qendër, trajtim të përshtatshëm edukativ dhe përkujdesjen e mjaftueshme me kohë të plotë, nga ana e personave përgjegjës të ngarkuar për të kryer këtë detyrë.

X. OPINIONE TË BORDIT TË EKSPERTËVE

OPINION I BORDIT TË EKSPERTËVE PËR KËRKESËN E GJK NDAJ KMD PËR NJË KOMENT ME SHKRIM LIDHUR ME KËRKESËN E KKPAAK DHE SHOQATËS SË TË VERBËRVE TË SHQIPËRISË ME OBJEKT: “DEKLARIMIN SI TË PAPAJTUESHËM ME KUSHTETUTËN, KONVENTËN E OKB PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA, KEDNJ DHE KARTËN SOCIALE EUROPIANE I PIKAVE 7 DHE 9 TË NENIT 3 TË LIGJIT NR. 10221/04.02.2010 “PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI”

I. KONSIDERATA TË PËRGJITHSHME

Diskriminimi për çfarëdo shkak/qëllimi nga kushdo e për këdo është cenim i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Janë të pamohueshme hapat e bërë në kuadrin ligjor shqiptar lidhur me mbrojtjen nga diskriminimi dhe standardet e barazisë gjinore. Pa dyshim, mosdiskriminimi ka procesin e tij të absorbimit dhe precipitimit nga individët, shoqëria, institucionet shtetërore dhe sistemi i drejtësisë. Që standardet e përcaktuara në ligj të bëhen realisht të aplikueshme kërkohet dedikim gjithëpërfshirës.

Përvoja ndërkombëtare na tregon vështirësitë dhe barrierat shumë dimensionale që hasen në procesin e konsolidimit të këtyre standardeve. Në gjykatat e vendeve anëtare të BE janë paraqitur dhe vazhdojnë të paraqiten në rritje, pretendime mbi diskriminimin³². Shpesh herë, këto gjykata i kërkojnë GJED, interpretime të dispozitave të legjislacionit të tyre dhe koherencën me standardet e BE³³ për shkak të thellësisë, delikatesës dhe rreziqeve të reja që i shfaqen parimeve të mosdiskriminimit. Gjithashtu, jurisprudenca e GJEDNJ, ka njohur zhvillime të vrullshme kohët e fundit lidhur me implikime të drejtpërdrejta që lidhen me nenin 14 të KEDNJ.

Përvoja ligjore dhe praktike, kryesisht jurisprudenca e gjykatave të sipërpërmendura, evidenton dinamikën e konceptimeve mbi diskriminimin dhe dinamikën e përpjekjeve për mosdiskriminimin si dhe ndërgjegjësimin e mbarë shoqërisë dhe individëve.

³³ Shih: *Chacon Navas v Eurest Colectividades SA* (C-13/05) [2006]; *C-335/11 & C-337/11, HK Danmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab* (11 Prill, 2013).

Kjo do të thotë, që edhe termat e referencës [përkufizimet] e një ligji, duhet të trajtohen në harmoni dhe koherencë me zhvillimet sociale, ekonomike, teknologjike³⁴, etj të cilat ndryshojnë nga njëra kohë në tjetrën e nga njëri vend në tjetrin. Kjo bën që edhe trajtimet rast pas rasti të përshtatshmërisë së arsyeshme dhe barrës së tepruar të shihen përmes një procesi analize dhe sinteze konkrete të rastit në shqyrtim dhe në disa dimensione. Për me tepër kuptimi i azhurnimit të tyre me situatat faktike bëhet përmes një ushtrimi që quhet “rast pas rasti”. Kjo bën që zgjidhjet e ofruara në një rast, ose formulat statike për zgjidhjen e çështjeve të deritanishme të mos kenë të njëjtën vlerë për një rast tjetër ose në një kohë tjetër apo për një shërbim. Herë të tjera, ka disa variante të përshtatjes ku njëri shkakton barrë të tepërt dhe një tjetër jo. Kjo e bën procesin e vlerësimit një sfidë. Kjo bën që termat ndërsa mbartin vlerën e parimeve që mishërohen në to, duhet të vlerësohen nën efektin dhe mundësinë më të mirë që japin në një rast konkret.

Për vendin tonë, një hap përpara përbën ratifikimi i instrumenteve ndërkombëtare, përfshi këtu edhe Konventën e OKB për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara [në vijim konventa]. Por jo vetëm kaq. Ka kohë që klauzola anti-diskriminim gjendet thuajse në çdo akt ligjor të miratuar nga Kuvendi sikurse në gjithë instrumentet ndërkombëtar me fokus të drejtat e njeriut në fusha të ndryshme. Në çështjet e bashkuara C-335/11 & C-337/11, *HK Danmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab* GJED bën analizën e Direktivës 2000/78 të Trajtimit të Barabartë nisur nga Konventa e OKB. Pra, duke na dhënë shembullin e vet, GJED, për të interpretuar Direktivën e BE përdor Konventën e OKB. Konventa e OKB përmban definicione lehtësisht të ndryshme sa i përket “paaftësisë” dhe “përshtatjes së arsyeshme” kundrejt Direktivës. Ky vendim dhe mesazh njëkohësisht lidhur me standardin e parimeve dhe të vlerave në një evolucion pozitiv, dhënë nga GJED, pa dyshim do të sjellë impakt në gjykatat e vendeve respektive të BE kur këto do të duhet të zbatojnë dispozitat e Direktivës së barazisë. Nga ana tjetër, për institucionet dhe gjykatat shqiptare, është tregues i dinamikës dhe evolucionit të perceptimeve lidhur me diskriminimin dhe i kuptimit më të drejtë të termave e parimeve.

Ligji shqiptar për mbrojtjen nga diskriminimi, është hartuar në përqasje me direktivat e ‘barazisë’ të BE³⁵

34 GJED në rastin e sipërpërmendur C-335/11 & C-337/11 zgjeron kuptimin e termit “paaftësi” kundrejt Direktivës për Trajtim të Barabartë 2000/78/EC si dhe të kuptimit të “përshtatjes së arsyeshme”. Për këtë, GJED është mbështetur në Konventën e OKB për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara e cila është e detyrueshme për të.

35 Përafshuar plotësisht me:

1. Direktivën e Këshillit 2004/43/KE të 29 qershorit 2000 për “Zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë ndërmjet personave pavarësisht prejardhjes racore apo etnike”;
2. Direktivën e Këshillit 2000/78/KE të 27 nëntorit 2000 për “Përcaktimin e një kuadri të përgjithshëm për trajtimin e barabartë në punësim dhe marrëdhëniet gjatë punës”;
3. Direktivën e Këshillit 2004/113/KE të 13 dhjetorit 2004 për “Zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë ndërmjet burrave dhe grave në mundësinë për të pasur dhe për t’u furnizuar me mallra dhe shërbime”;
4. Direktivën e Parlamentit Europian dhe të Këshillit 2006/54/KE të 5 korrikut 2006 për “Zbatimin e parimit të mundësive të barabarta dhe të trajtimit të barabartë të burrave dhe grave në çështjet e punësimit dhe marrëdhëniet gjatë punës”.

Ligji daton përpara ratifikimit të Konventës së OKB. Ndaj, siç tregon jurisprudenca e përmendur e GJED, është shumë e rëndësishme që sikurse direktivat përkatëse, edhe ligji shqiptar, të interpretohet dhe kuptohet nën dritën e Konventës.

2. KËRKESA PËR OPINION PARAQITUR KMD NGA GJYKATA KUSHTETUESE

Më 16.04.2013, Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, i është kërkuar nga ana e GJK, një koment me shkrim lidhur me argumentet e mundshme kundrejt kërkesës së KKPAAK dhe Shoqatës së të Verbërve të Shqipërisë me objekt: “Deklarimin si të papajtueshëm me Kushtetutën, Konventën e OKB Për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara, KEDNJ dhe Kartën Sociale Europiane i pikave 7 dhe 9 të nenit 3 të Ligjit nr. 10221/04.02.2010 “Për mbrojtjen nga Diskriminimi”.

Përmbajta konkrete e dispozitave të atakueshme për antikushtetueshmëri

Neni 3/7. “*Mohim i një përshtatjeje të arsyeshme*” është ajo formë diskriminimi që ndodh kurdoherë kur ka një mohim ose kundërshtim për të kryer ndryshime ose rregullime të domosdoshme e të përshtatshme *që nevojiten në një rast të veçantë* dhe nuk imponojnë një barrë të tepruar, me qëllim që të sigurohet gëzimi dhe ushtrimi në baza të barabarta i të drejtave dhe lirive themelore për personat me aftësi të kufizuara, ose të ndodhur në kushtet e tjera të përmendura në nenin 1 të këtij ligji.

Termet/shprehja e konsideruar si diskriminuese: organizata që kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

Neni 3/9. “*Organizatat me interesa legjitime*” janë ato organizata, të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit.

3. TRAJTIMI I PRETENDIMIT NË KËNDVËSHTRIMIN E TEKNIKËS LEGJISLATIVE

Qëllimi i Ligjit për mbrojtjen nga Diskriminimi, siç përcaktohet në mënyrë eksplicite në nenin 2 të tij, “*është të sigurojë të drejtën e çdo personi për: ... b) barazi të shanseve dhe mundësive për të ushtruar të drejtat, për të gëzuar liritë dhe për të marrë pjesë në jetën publike...*”. Në këtë aspekt edhe në dispozitat që përshkojnë ligjin në fjalë dhe detyrimet e

institucioneve garante të parimit të barazisë, është, ndër të tjera, jo vetëm ndalimi i diskriminimit por edhe marrja e masave pozitive (ose nxitja e institucioneve kompetente për marrjen e këtyre masave) me synimin e përshejtit të vendosjes reale të barazisë.

Në lidhje me këtë dëshirojmë të nënvizojmë një aspekt të rëndësishëm që ka të bëjë me interpretimin literal të fjalës “përkufizim” dhe të kuptimit që ai ka edhe në doktrinën juridike të teknikës legjislative. Duhet theksuar se pjesa e përkufizimeve në tekstet normative, sipas manualëve të teknikës legjislative, për secilin nocion të listuar tek “përkufizimet” jep kuptimin përkatës se si duhet marrë apo kuptuar çdo herë që përdoret në dispozitat e ligjit në analizë³⁶

Qëllimi i nenit 3 në tërësi është dhënia e kuptimit në të cilin duhen marrë termat e dhëna për qëllimet e interpretimit të dispozitave të ligjit nr. 10221 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”. Dispozitat e përkufizimeve përgjithësisht kanë karakter deklarativ dhe nuk vendosin detyrime për subjektet të cilëve u drejtohen. Në këtë aspekt të analizës edhe pikat 7 e 9 të nenit 3 të ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi” nuk u imponojnë subjekteve detyrim për sjellje të caktuar, por orientojnë për kuptimin që kanë togfjalëshat “mohim i një përshtatjeje të arsyeshme” dhe “organizatat me interesat legjitime” nëpër dispozitat vijuese të këtij ligji dhe nuk japin përkufizimin p.sh. të OJF-ve në çdo tekst tjetër ligjor por vetëm tek ky ligj.

Përsa i përket pretendimeve konkrete të subjektit kërkues, lidhur me terminologjinë e përdorur dhe kuptimet e dhëna në përmbajtje të pikave 7 e 9 të nenit 3, vërejmë se:

Shprehja e përdorur në pikën 7 “*nuk imponojnë një barrë të tepruar*” prezumon në radhë të pare, “barrën” që i vendoset subjekteve publike dhe private në kuadër të detyrimit të tyre për marrjen e masave pozitive për subjektet që nuk janë në kushtet e barazisë. Qëllimi i ligjvënësit tek pika 7 e nenit 3 i referohet “tepricës”, meqenëse “barra” është e nënkuptuar. Gjithashtu, mendojmë edhe termi “barrë” nuk ka konotacion fyes dhe nuk i duhet bërë referim gjuhës apo terminologjisë që përdorim në zhargonin e përditshëm, por duhet parë në kontekstin e terminologjisë juridike të rastit, në kuadër të së cilës për shembull, edhe termi “diskriminim pozitiv” nuk i referohet “diskriminimit” si nocion negativ.

Përkufizimi i dhënë në pikën 9 të nenit 3 ka konotacion të përgjithshëm dhe nuk i referohet kategorive të veçanta apo specifike të OJF-ve; gjithashtu nuk vendos detyrimin për t’u mbrojtur në një proces ligjor me organizatat e përcaktuara në përkufizimin përkatës dhe as kufizon mundësinë e përfaqësimit direkt. Në kërkesën drejtuar Gjykatës Kushtetuese pretendohet e drejta ekskluzive e përfaqësimit të PAK vetëm nga organizatat e veta (shih paragrafi i fundit në fq.9 të kërkesës përkatëse), ndërkohë që edhe Konventa përkatëse e OKB-së lejon përfaqësimin nga organizatat e veta, duke lënë mundësinë e lirë të zgjedhjes për përfaqësuesin apo mbrojtësin, por nuk vendos detyrim për përfaqësim ekskluziv.

³⁶ Shih: <http://WWW.regione.puglia.it/index.php?page=prg&opz=display&id=1205> ; Direttive di tecnica legislativa (DTL), Edizione 2003 aggiornata, Edite dalla Cancelleria federale svizzera, fq.19.

4. TERMAT E PËRDORURA NGA KONVENTA E OKB

Si gjenden termat në Konventën e OKB (ratifikuar me ligjin Nr. 108/2012) në variantin shqip dhe anglisht?

Versioni shqip i Konventës përdor shprehjen “*barrë disproporcionale*”. Versioni anglisht për këtë institut përmban shprehjen “*disproportionate or undue burden*” që sipas fjalorit përkthehet në “barrë disproporcionale ose e tepërt”.

Barra disproporcionale/ “*disproportionate or undue burden*” nuk gjen një përkufizim të veçantë në Konventë. Ky institut gjendet brenda përkufizimit dhënë për “*akomodim i arsyeshëm*”. Në tekstin e Konventës “*undue burden*” përdoret vetëm një herë përkatësisht në nenin 2 ku renditen gjithë përkufizimet.

“*Reasonable accommodation*”/ “*akomodim i arsyeshëm*” gjendet e përdorur përkatësisht në nenet 5 paragrafi 3; neni 14 paragrafi 2; neni 24 paragrafi 2/c dhe neni 24 paragrafi 5 lidhur me fushën e arsimit; neni 27 paragrafi 1/i lidhur me punësimin. Konkretisht përmbajtja në shqip dhe anglisht e përkufizimit dhënë në nenin 2 është:

Versioni shqip: “*Akomodim i arsyeshëm*” do të thotë modifikim dhe rregullim i nevojshëm dhe i përshtatshëm që nuk krijojnë një barrë disproporcionale, që është i nevojshëm në raste të veçanta, për t’u siguruar personave me aftësi të kufizuara gëzimin dhe ushtrimin e të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut me baza të barabarta me të tjerët (neni 2).

Versioni anglisht: “*Reasonable accommodation*” means necessary and appropriate modification and adjustments not imposing a disproportionate or undue burden, where needed in a particular case, to ensure to persons with disabilities the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms”.

5. TERMAT E PËRDORUR NË LIGJIN “PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI”

Është në objektin e ligjit “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*” (në vijim LMD) zbatimi dhe respektimi i parimit të barazisë në lidhje me aftësinë e kufizuar (neni 1). Ligji është i përafëruar plotësisht me direktivat e BE në këtë fushë.

Sipas nenit 5 pika 2 të LMD: “*Mohimi i modifikimeve dhe përshtatjeve të duhura e të nevojshme për personat me aftësi të kufizuara përbën diskriminim*”. Lidhur me termin “*përshtatje*”, LMD përdor termat: “*përshtatje e arsyeshme*” (neni 3&7); “*përshtatje të duhura dhe të nevojshme*” (neni 5&2); “*përshtatje të nevojshme dhe të duhura*” (neni 20&3).

Nuk ka një përkufizim më vete në LMD lidhur me “*barrë e tepruar*”. “*Barrë e tepruar*” gjendet brenda kontekstit të përkufizimit dhënë për “*Mohim i një përshtatjeje të arsyeshme*” përkatësisht në nenin 3 & 7 të ligjit.

Lidhur me termin “*barrë*” dhe etiketimet përkatëse, LMD përdor shprehjet: “*barrë e tepruar*” (neni 3 & 7); “*barrë të shpërpjesëtuar ose të paligjshme*” (neni 20 & 3).

6. Konkluzione mbi koherencën/krahasimin e termave

Tabela e termave na lehtëson për të analizuar dhe krahasuar termat e ligjit kundrejt Konventës.

Termet sipas neneve përkatëse	Konventa	OKB	Ligji për mbrojtjen nga diskriminimi
	Anglisht	Shqip	
“Barrë”	“disproportionate or undue burden” [neni 2]	“barrë disproporcionale”	“barrë e tepruar” [neni 3 &7]; “barrë të shpërpjesëtuar ose të paligjshme” [neni 20 &3];
“Përshtatje”	Reasonable accommodation”	“akomodim/përshtatje e arsyeshme”	“përshtatje e arsyeshme” [neni 3&7]; “përshtatje të duhura dhe të nevojshme”[neni 5&2]; “përshtatje të nevojshme dhe të duhura” [neni 20&3],

Nga pasqyra mësipërme e termave mund të konkludojmë se “barrë e tepruar” është përkthimi në shqip i “undue burden”, përdorur nga Konventa. Një nga problemet që hasin juristët në punën me instrumentet ndërkombëtare është përkthimi jo plotësisht i saktë i tyre.

7. PËRFUNDIME DHE/ OSE REKOMANDIME

1. Mungesa e akteve nënligjore dhe udhëzimeve

Rekomandohet: nxjerrja e akteve nënligjore dhe udhëzuesve mbi indikatorë a tregues që ndihmojnë në përcaktimin përshtatjes së arsyeshme dhe barrës së tepruar.

Përgatitja e udhëzuesve praktikë me shembuj nga fusha të ndryshme dhe kuptimin që ka psh: barrë e tepruar; barrë e shpërpjesëtuar ose e paligjshme në harmoni me Konventën dhe ligjin shqiptar.

2. Nga leximi në tërësi i Ligjit, konstatojmë se:

- “Mohim i një përshtatjeje të arsyeshme” e për rrjedhojë edhe “**barra e tepruar**” nuk është përdorur vetëm për aftësinë e kufizuar por për të gjithë kategorinë e mbrojtur nga neni 1 i Ligjit (shih neni 3)
- analiza qoftë edhe e një rasti të veçantë, përfshin kujdes prioritar dhe është në harmoni me jurisprudencën e GJEDNJ lidhur me situatat që kur kufizimi është i pashmangshëm, ky grupim të jetë i fundit që do të preket.
- ligji ka një sistem ankimi administrativ dhe gjyqësor që mbron personat e diskriminuar nga veprimet arbitrare apo justifikimet që çojnë në mohimin e përshtatjes së arsyeshme.

REKOMANDOHET:

- Përpunimi dhe detajimi i strukturave të ankimit në aspektin administrativ dhe ndërgjegjësimi i të gjithë aktorëve të përfshirë në këtë provë.
- Krijimi i një këshilli apo bordi vlerësues lidhur me mundësitë dhe alternativat rast pas rasti të “*përshtatjes së arsyeshme*” dhe analizën rast pas rasti nëse kemi situata të një pretendimit që çon në “*barrë të tepruar*”.

3. ROLI I AUTORITETEVE DHE SISTEMIT GJYQËSOR

Interpretimi i “përshtatjes së arsyeshme” mbetet një çështje që jo vetëm duhet të trajtohet rast pas rasti, individualisht, por edhe që mund të shoqërohet me shumë paqartësi. Ndaj mbetet i veçantë roli dhe kontributi i gjykatës në zhvillimin e kësaj praktike nëse vendoset në rastet e shqyrtuara ndonjë barë disproporcionale për punëdhënësin.

Për një kuptim sa më të plotë të termave “*barrë e tepruar*” dhe “*përshtatje e arsyeshme*” duhet të drejtohem nga doktrina dhe praktika gjyqësore. Për këtë një vend të veçantë zë jurisprudenca e GJEDNJ³⁷ dhe GJED³⁸.

Sipas dokumenteve të konsultuara³⁹, përshtatja e arsyeshme është një *listë e pafund* mundësish me qëllim që të sigurohet gëzimi dhe ushtrimi në baza të barabarta i të drejtave dhe lirive themelore për personat me aftësi të kufizuar, ose të ndodhur në kushtet e tjera të përmendura në nenin 1 të Ligjit. Kjo listë varion rast pas rasti përderisa kjo përshtatje është ose gjendet se është adekuate për një rast të veçantë.

³⁷ Z.H. kundër . Hungarisë; Jasinskis kundër Latvisë; Eweida dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar; R.P dhe të tjerë kundër MB.

³⁸ Chacon Navas v Eures Colectividades SA (C-13/05)³ (2006); HK Danmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab C-335/11&C-337/11, (11 Prill, 2013); Case C411/05 Palacios de la Villa (2007).

³⁹ <http://www.eeoc.gov/policy/docs/accommodation.html>; <http://ëëë.eeoc.gov/policy/docs/accommodation.html#requesting>

Pra, analiza e “*përshtatje e arsyeshme*” kërkon që çdo kërkesë për përshtatje të arsyeshme duhet të trajtohet në mënyrë individuale. Kjo do të thotë që institucioni që efektohet bën vlerësimin nëse ka mundësi të bëjë përshtatjen për këtë rast. Në këtë mënyrë, përshtatja e arsyeshme vendoset përballë pyetjes nëse kjo përbën “barrë të tepruar”

Bazuar në gjithë sa argumentohet përmbledhtas më sipër, shprehim mendimin tonë që pikat 7 e 9 të nenit 3 të Ligjit “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*” nuk kanë karakter diskriminues dhe as janë të papajtueshme me Kushtetutën.

**OPINION I BORDIT TË EKSPERTËVE PËR TRAJTIMIN E ANKESËS SË SHTETASES A.Ç, KUNDËR
CEZ SHPËRNDARJE SH.A NË TË CILËN PRETENDOHEJ DISKRIMINIM PËR SHKAK TË GJINISË,
SHTATZËNISË, GJENDJES MARTESORE DHE GJENDJES CIVILE**

VIII. KONSIDERATA TË PËRGJITHSHME

Të drejtat nuk janë të izoluara. Ato herë kanë lidhje direkte herë periferike me njëra tjetrën dhe kështu ndikojnë në cilësinë e gëzimit të njëra tjetrës. I tillë është raporti midis të drejtës për shërbime dhe gëzimit të së drejtës për strehim adekuat. Nëse ka diskriminim në shërbime që lidhen me banesën atëherë automatikisht është cënuar e drejta e banimit. Banesa bëhet e pabanueshme dhe e papërshtatshme.

Çështjet që lidhen me diskriminimin në të mira dhe në shërbime duket se qëndrojnë jo evidente edhe në praktikën ndërkombëtare. Përgjithësisht ka një mungesë të ndërgjegjësimit dhe të statistikave lidhur me to. Për më tepër në lidhje me të mirat dhe shërbimet me sektorin publik ka një tendencë, prej juristëve, që të marrin në konsideratë më shumë mjetet juridike mbrojtëse në të drejtën publike sa ti konsiderojnë ato si çështje që kanë të bëjnë me legjislacionin anti diskriminim.

Në shumë raste, konsumatorët nuk e perceptojnë si një gjë të gabuar dhe që ka të bëjë me trajtimin e ndryshëm mes burrave dhe grave por kanë tendencë të shohin këtë si një shembull të shërbimit të dobët në vend të diskriminimit të padrejtë. Si pasojë, në të ardhmen, mund të ndodhë që ata, konsumatorët, do të tentojnë thjesht të vendosin marrëdhënie me një shërbim tjetër që ofron të njëjtin produkt dhe jo të kërkojnë mbrojtje ligjore të duhur në kontekstin e antidiskriminimit. *Kështu ka rrezik që diskriminimi të instalohet më fortë.*

Numri i ulët i rasteve do të thotë se *ka shumë pak raste të raportuara* diskriminimi midis burrave e grave në të mira dhe shërbime⁴⁰.

⁴⁰ Në jurisprudencën e GJED nënvizojmë rastin C-236/09 Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL and Others kundër Conseil des ministres.

Kështu në jurisprudencën e Mbretërisë së Bashkuar rasti më i njohur është James v Eastleigh Borough Council i cili lidhet me autoritetet lokale që ofrojnë tarifën koncesionare për pishina në bazë të moshës së pensionit. Rasti tjetër është Fill v Le Çino që ka të bëjë me refuzimin për tu shërbyer grave në një bar nëse ato nuk uleshin në tavolina por qëndronin në banak.

E drejta për strehim dhe për të pasur një banesë të përshtatshme hyn tek të drejtat themelore për një standard adekuat dhe njerëzor jetese. “E drejta e njeriut për strehim të përshtatshëm... ka një rëndësi shumë të madhe për të gëzuar të gjitha të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore”⁴¹. Shtëpia është vendi që kushdo duhet të ndihet i/e sigurt, i/e mbrojtur dhe komod.

Strehimi adekuat nënkupton të përfshirë edhe furnizimin me energji elektrike dhe ujë të pijshëm⁴². Këto janë shërbime jetike. Pra e drejta e banimit dhe strehimit nuk mund të kuptohet e veçuar nga furnizimi me ujë dhe energji. Këto konsiderohen si standarde bazike të domosdoshme për të gëzuar një jetesë njerëzore normale. Nuk mund të flitet për këto shërbime si aksesore të sendit kryesor, banesës si të tillë. Kufizimi apo heqja e tyre automatikisht çënon të drejtën e banimit apo të strehimit adekuat duke e bërë shtëpinë “de facto” të pabanueshme. Në një farë mënyrë privimi nga shërbime të tilla bazike është një lloj detyrimi për nxjerrjen e banorëve jashtë banesës duke përdorur jo shtrëngimin dhe forcën direkte por atë indirekte. Në rastin konkret edhe duke përdorur “klauzolat e kontratave tip”. Është detyrë e autoriteteve publike për të siguruar që strehimi të jetë adekuat. Këtu përfshihen masat e ndryshme të tilla si mos kufizimi dhe mosndërprerja e shërbimeve esenciale të tilla si ujë, energji elektrike dhe shërbimi telefonik.

Kur një martesë mbaron me zgjidhje, vijnë dhe renditen një sërë pasojash personale dhe pasurore mbi ishbashkëshortët. Studime të ndryshme pasqyrojnë se pasojat ekonomike/pasurore të zgjidhjes së martesës variojnë, janë të ndryshme, në varësi të gjinisë. Pasojat ekonomike, sociale, të strehimit, punësimi, etj të një gruaje janë të ndryshme kundrejt ato të një burri. Të ndryshme do të thotë në këtë kontekst, të përqësuar. Ndërkohë duhet nënvizuar se, duhen bërë të gjitha përpjekjet ligjore dhe jo vetëm, që ndryshimi i statusit marital të mos deformat disa të drejta të cilat pavarësisht zgjidhjes së martesës duhet të garantohen plotësisht sepse kanë të bëjnë me thelbin e lirive dhe të drejtave themelore të njeriut. Ndër to edhe e drejta e strehimit e drejta për furnizimin me ujë dhe energji elektrike.

Pra, ndryshimi në statusin marital të bashkëshortëve nuk mund të çënojë të drejtën për strehim adekuat dhe për rrjedhojë të lidhur ngushtësisht me të edhe furnizimi me ujë dhe energji elektrike. Pikërisht nisur nga rëndësia që ka kjo e drejtë Kodi i Familjes në disa dispozita i ka kushtuar vëmendje dhe mbrojtje të veçantë banesës familjare, pavarësisht se në pronësi të kujt është, duke e trajtuar këtë herë në funksion të interesit të fëmijëve, herë në interes të bashkëshortit që ka instaluar aty pajisje me vlerë për ushtrimin e profesionit e herë në varësi të llojit të zgjidhjes së martesës, siç është rasti i ndërprerjes së jetës së përbashkët⁴³.

Ligje të tjera trajtojnë në mënyrë pozitive kategori të caktuara kundrejt të drejtës për strehim, përfshi këtu gratë që kanë zgjidhur martesë e që janë kryefamiljare⁴⁴.

⁴¹ Komiteti i OKB-së për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, Koment i Përgjithshëm 4.

⁴² Lidhur me të drejtën për strehim të përshtatshëm dhe gjendjen në nivelin e OKB shih: **UN SPECIAL RAPPORTEUR HOUSING REPORT 2012 - WOMEN & ADEQUATE HOUSING** në http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session19/A-HRC-19-53_en.pdf

⁴³ Shih nenin 153 KF 2003 Neni 153

⁴⁴ Ligji nr.9232/13.5.2004 “Për programet sociale të strehimit të banorëve të zonave urbane”, ndryshuar së fundmi edhe me ligjin 54/2012 dhe që i referohet jo vetëm zonave urbane por të gjithë territorit të Shqipërisë, ka për qëllim krijimin e mundësive për strehim të përshtatshëm dhe të përbalueshëm, duke u mbështetur në aftësitë paguese të familjeve që kanë nevojë për strehim dhe për ndihmën e shtetit.

Strehimi adekuat mbetet një çështje problematike në rastet e grave pa mjete ekonomike, atyre të papuna, grave që kanë zgjidhur martesën dhe të dhunuara si dhe të kategorive të tjera vulnerabël si jetimë, etj⁴⁵.

IX. Rrethanat e çështjes së paraqitur përpara KMD

Rasti, në emër të shtetas A.Ç. i është bërë prezent KMD, përmes një kërkesë të paraqitur nga QNLQ, një organizatë jo fitimprurëse aktive në çështjet e mbrojtjes së të drejtave të grave nga dhuna e diskriminimi.

Shtetasja A.Ç., me gjendje civile e divorcuar⁴⁶ prej 20.05.2011, aktualisht shtatzënë dhe nënë e dy fëmijëve lënë asaj për kujdes me vendim gjyqësor, fëmijë që vijnë nga martesa e mëparshme, raporton se ka ndërprerje të herëpashershme të shërbimit të furnizimit me ujë dhe energji elektrike duke filluar nga data 15 mars 2013. Shtetasja A.Ç. ka jetuar vazhdimisht në banesën familjare dhe nuk është larguar asnjë herë prej saj. Nga viti 2007 ish-bashkëshorti është larguar nga banesa dhe zgjidhja e martesës është bërë në vitin 2011. Kërkesat e përsëritura të shtetas A.Ç. për furnizimin me ujë dhe energji elektrike duket se nuk gjejnë përgjigje pozitive ose nuk kanë gjetur përgjigje në kohë duke e kthyer banesën në një vend të papërshtatshëm për funksione banimi.

Kërkuesja ka pretenduar trajtim diskriminues nga ana e CEZ Shpërndarje SH.A Tiranë, dhe Ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve, Tiranë në lidhje me ndërprerjen e furnizimit me energji dhe ujë, pas kërkesës së bërë këtyre dy subjekteve nga ana e ish bashkëshortit, i cili është lidhës i kontratave me ta në cilësinë “klient familjar”. CEZ Shpërndarje sh.a dhe Ndërmarrja e Ujësjellës – Kanalizime me marrjen e kësaj kërkesë për pezullim furnizimi me ujë dhe energji ka ndërprerë automatikisht shërbimin. Pjestimi i pasurisë bashkëshortore, raportohet të jetë ende në proces gjyqësor, ndërkohë që kërkesa e ish bashkëshortes për lidhje të kontratave për furnizimin me energji dhe ujë në emër të saj është refuzuar nga subjekti.

Pra, në ndihmë të këtyre çështjeve duket se vijnë dhe shërbejnë edhe klauzolat ligjore apo nënligjore ose praktikatat e krijuara nga institucionet që ofrojnë shërbime përmes kontratave tip, të cilat herë pas here nuk i përgjigjen në mënyrë adekuate çështjeve të ndryshme, situatave të reja dhe dimensioneve e dinamikës së mbrojtjes së familjes, grave e fëmijëve, siç është rasti i sipërpërmendur.

⁴⁵ Shih raportin e Amnesty International [AI] të vitit 2012, pjesën për Shqipërinë lidhur me të drejtën për strehim [fq 60 e raportit] <http://www.amnesty.org/en/region/albania/report-2012#section-2-10>

⁴⁶ Vendimi nr 4184/ 20.05.2011 i Gj.Rr.Gj Tiranë.

X. Kuadri ligjor në fuqi

Kushtetuta, e cila garanton mbrojtje të veçantë për familjen, fëmijët dhe gratë shtatzëna [neni 53 dhe 54] dhe sanksionon parimin e mosdiskriminimit [neni 18]

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut në nenin 25 e përfshin të drejtën për strehim si pjesë të së drejtës për një standard adekuat jetese⁴⁷;

Konventa e OKB për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore në nenin 11 (1) garanton të drejtën për strehim gjithashtu si pjesë e të drejtës për një standard adekuat jetese, ndërsa në nenin 12 çështje të standardeve lidhur me shëndetin. Kundrejt të drejtës për ujë vend ka edhe komenti i përgjithshëm nr.15 i kësaj Konvente.

Konventa e OKB për të Drejtat e Fëmijës [CRC] në nenin 24/2/c parashikon sigurimin e ujit të pijshëm në kuadër të kujdesit për shëndetin.

Konventa e OKB për eliminimin e diskriminimit ndaj grave **CEDAW**:

- **në nenin 2** parashikon detyrimin e shteteve palë për shmangien e praktikave diskriminuese dhe marrjen e masave për eliminimin e sjelljeve diskriminuese dhe shfuqizimin e legjislacionit diskriminues (përfshirë edhe rregulloret, zakonet dhe praktikat);
- **në nenin 14 pika 2/h** parashikon të drejtën për të pasur kushte jetese të përshtatshme, veçanërisht lidhur me strehimin, shërbimin sanitar, furnizimin me energji elektrike dhe ujë, transportin dhe komunikacionet;
- **në nenin 15 /1** parashikon parimin e barazisë përpara ligjit.
- **në nenin 16** parashikon detyrimin e shteteve palë për marrjen e masave për të eliminuar diskriminimin ndaj grave në të gjitha çështjet që kanë të bëjnë me martesën dhe me marrëdhëniet familjare

Karta Sociale Europiane (e rishikuar) përfshin nenin 31 mbi të drejtën e strehimit/banimit. Kjo e drejtë gjendet edhe në nenin 16 dhe 19(4) të Kartës Sociale Europiane si dhe në nenin 4 të Protokollit shtesë të Kartës⁴⁸.

Kodi i Familjes: dispozita lidhur me të drejtën e banimit (neni 139) ku, ndër masat e përkohshme, në procesin e zgjidhjes së martesës dhe kur shihet e arsyeshme nga gjykata, renditet edhe siguri i banimit. Më sipër kemi trajtuar statusin e veçantë që merr banesa familjare çka sjell edhe kufizime në administrimin e jashtëzakonshëm qoftë edhe prej pronarit të saj si edhe kemi cituar vlerën që paraqet neni 153 KF lidhur me të drejtën e përdorimit të banesës familjare pavarësisht se pronë e cilët bashkëshort është.

⁴⁷ Lidhur me kuadrin ligjor ndërkombëtar për të drejtën për ujë shih : http://www.un.org/waterforlifedecade/pdf/human_right_to_water_and_sanitation_milestones.pdf

⁴⁸ Shih: Digest Of The Case Law Of The European Committee Of Social Rights

Ligji nr. 9970, datë 24.07.2008, “*Për Barazinë Gjimore në Shoqëri*”, në nenin 6 ndalon diskriminimin për shkak të gjinisë.

Ligji nr. 10221, datë 04.02.2010, “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, parashikon ndalimin e diskriminimit në fushën e të mirave dhe shërbimeve (neni 20) duke refuzuar:

- t’i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji;
- t’i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi.

XI. Përfundime dhe rekomandime

Aksesi në shërbimet e furnizimit me ujë dhe energji elektrike që të jetë i duhuri duhet të gjendet në ligj, të jetë realitet dhe të ofrohet pa diskriminim nga çdo subjekt publik apo privat.

Ndajmë mendimin se jemi përpara diskriminimit të drejtpërdrejtë përderisa qëndrimet dhe mosveprimet e institucioneve ndaj kërkesave të përsëritura për furnizimin me ujë dhe energji refuzohen për një grua ndërkohë që ndërprerja e tyre realizohet automatikisht me kërkesë të një burri. Në mungesë të një vendimi përfundimtar gjyqësor dhe titulli ekzekutiv përkatës në lidhje me pronësinë e banesës dhe daljen e (ish) bashkëshortes dhe fëmijëve nga banesa bashkëshortore, furnizimi me energji elektrike dhe ujë i banesës nuk duhet të ishte ndërprerë. Është e vërtetë që martesë është zgjidhur në vitin 2011, por pretendimet pasurore të palëve janë ende në proces vlerësimi gjyqësor. Edhe duke konsideruar kërkesën e bërë nga ish (bashkëshorti) për ndërprerjen e shërbimit të furnizimit të energjisë nga ana e CEZ, kjo kërkesë mund të respektohet në kufijtë e përgjegjësisë së tij kontraktuale në lidhje me këtë shërbim, pas zgjidhjes së martesës dhe shpërndarjes së tij nga familja.

Refuzimi nga ana e CEZ i kërkesës së ish (bashkëshortes) për lidhje të një kontrate të re tashmë në emër të saj, në të njëjtat kushte si ish bashkëshorti, duke paraqitur edhe garancitë e nevojshme për aftësinë e saj paguese të shërbimit, gjykojmë se le vend për pretendime për trajtim të pabarabartë midis dy subjekteve bashkëshortore.

Nga ana tjetër, është e rëndësishme të theksohet se CEZ nuk ka ngritur të njëjtin pretendim të njohjes formale vetëm të subjektit bashkëshort në lidhje me shlyerjen e detyrimeve për pagesën e shërbimit të marrë nga CEZ. Përgjatë një periudhe disa vjeçare pagesa për energjinë është bërë nga ish bashkëshortja duke firmosur shlyerjen e detyrimit në librezën dhe faturat përkatëse të energjisë. Në kushtet e njohjes formale ekskluzive vetëm të të drejtave të njërit prej bashkëshortëve për të disponuar në lidhje me përfitimin ndaj shërbimit, edhe detyrimet në lidhje me anën financiare të këtij përfitimi duhet t’i atribuohen vetëm atij. Kjo e bën edhe më të pabarabartë trajtimin midis (ish) bashkëshortëve.

Ndërkohë gjendja e avancuar e shtatzënisë së ish bashkëshortes, cila është bërë evidente dhe për zyrtarëve të CEZ dhe mos reagimi edhe ndaj një situatë në të cilën energjia dhe uji janë esenciale për mbarrëvajtjen e shtatzënisë, mbrojtjen e shëndetit dhe jetës së gruas dhe të dy fëmijëve të tjerë të lëna nga Gjykata në kujdesin e saj, janë gjithashtu fakte që nuk mund të mos observohen si sensitive.

Ndajmë mendimin se jemi përpara diskriminimit të tërthortë përderisa në dukje kontrata tip paraqitet neutrale sa i përket se kush është kryefamiljari, por nga ana tjetër në realitetin shqiptar dihet që me këtë “rol” janë të veshur përgjithësisht burrat. Parashikimet e kontratës tip të kompanisë CEZ dhe të Drejtorisë së Ujësjellës Kanalizimeve përmbajnë një problematikë në lidhje me mungesën e definicionit të saktë të termit “klient familjar” dhe zbatimin korrekt të tij në vazhdim. Për kategorizimin e një individi brenda grupit “klient familjar”, faktorët familjarë, si minimalisht bashkëshortja, duhet të gjejnë gjithashtu njohjen formale në kontratën tip. *Përfitues të shërbimit në rastin e kategorisë “klient familjar” janë si individi ashtu edhe familja e tij.* Në këtë kuptim, kontrata është e mangët në drejtim të dhënies së definicionit të termave të saj duke u bazuar në zbatimin e saj në një kuptim të cunguar të termit. Në fakt nga ana e autoriteteve të CEZ termi duket se interpretohet në kundërshtim me vetë terminologjinë “familjar”, duke kufizuar shërbimin vetëm ndaj bashkëshortit që firmos në këtë cilësi si individ e jo si familjar.

Mungesa e përkufizimeve të sakta dhe parashikimeve përkatëse në lidhje me konceptin “klient familjar”, çon indirekt në cënimin e të drejtave të bashkëshortit dhe familjarëve të tjerë për të përfituar nga shërbimi që ofrohet në banesën e përbashkët. Gjykojmë se parashikimet e kontratës tip duken rregulluar, të paktën në drejtim të definicioneve të termave dhe kushteve që duhen përmbushur, me qëllim evitimin e rrezikut të lindjes së problematikave të një trajtimi të pabarabartë.

Dhe sipas ligjit “Për mbrojtjen nga diskriminimi”: “Diskriminim i tërthortë” është ajo formë diskriminimi që ndodh kur një dispozitë, kriter apo praktikë, *e paanshme në dukje*, do ta vinte një person ose grup personash në kushte jo të favorshme, për shkak të gjinisë, në raport me një tjetër person ose grup personash, si dhe kur ajo masë, kriter a praktikë, nuk justifikohet objektivisht nga një synim i ligjshëm, ose kur mjetet e arritjes së këtij synimi, ose nuk janë të përshtatshme, ose nuk janë të domosdoshme dhe në përpjesëtim të drejtë me gjendjen që e ka shkaktuar atë.

Nisur nga çështja e sipërcituar dhe kompetencat e KMD sugjerojmë që veç sa janë ndërmarrë deri aktualisht:

- ☐ të nxisë monitorimin e aksesit në disa shërbime që janë gjithëpërfshirëse e mandej në shërbime që mund të efektojnë një target grup të caktuar.
- ☐ Të nxisë monitorimin e aspekteve të strehimit adekuat nën moton: strehim adekuat nuk do të thotë “katër mure dhe një çati”.
- ☐ të bëjë një studim mbi impaktin e kontratave tip kundrejt perspektivës gjinore dhe shkaqeve të tjera që janë diskriminuese. Kështu monitorimi dhe analiza të fokusohet në impaktin jo neutral të kontratave që janë në dukje

neutrale nga pikëpamja gjinore⁴⁹.

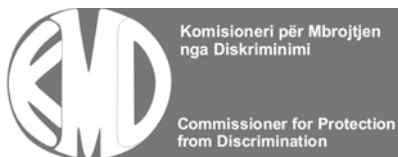
- ❑ Me qëllim harmonizimin e legjislacionit me standardet ndërkombëtare tu rekomandojë autoriteteve kompetente ndryshimin apo reformimin e legjislacionit ekzistues në drejtim të dhënies së një përkufizimi sipas standardeve ndërkombëtare lidhur me strehimin adekuat si dhe përfshirjen në llojshmërinë e kontratave tip të atyre që të mbrojnë interesat e klientëve pavarësisht ndryshimit të statusit marital të tyre.
- ❑ Në këtë kontekst, KMD veç shqyrtimit të ankesës duhet të kryejë hetime administrative dhe të vendosë sanksione administrative si dhe të ndërmarrë nisma sensibilizues si të institucioneve ashtu edhe të qytetarëve lidhur me respektimin e barazisë në shërbime.

Si konkluzion:

Kur flasim për të drejtën për strehim adekuat duhet që kushdo qoftë individ apo institucion administrativ ose gjyqësor të kuptojë se kjo e drejtë nuk është e njëjtë me të drejtën e pronësisë mbi banesën për të cilën ka një mosmarrëveshje.

E drejta për strehim adekuat është më e gjerë se e drejta e pronësisë dhe kjo e drejtë përfshin të drejta që nuk burojnë nga titulli i pronësisë si i tillë. Kjo e drejtë synon që gjithkush të ketë një vend të sigurtë për të jetuar në paqe dhe me dinjitet, dhe për këtë nuk duhet që detyrimisht të jesh pronar i banesës. Kjo e drejtë përfshin edhe zgjidhjet informale të mosmarrëveshjeve. Si e tillë e drejta për strehim adekuat nuk është e lidhur me një titull pronësie dhe nuk duhet të çenohet nga procedurat e zgjidhjes së konflikteve. Njohja e barazisë së bashkëshortëve edhe në aspektet e marrëdhënieve personale edhe pasurore është me shumë rëndësi që ti sigurohet gruas si bashkëshorte apo ish-bashkëshorte akses jo diskriminues lidhur me strehimin adekuat.

⁴⁹ Në mas media ka patur denoncime se pas vdekjes së bashkëshortit, bashkëshortja pasjetuese ndonëse ka kaluar gjithë kontratat në emrin e saj, përfshi edhe atë të ujit, detyrohet të paguajë dy fatura.

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

SUMMARY OF THE DECISIONS OF THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION

With the support of

*Empowered lives.
Resilient nations.*

CONTENT

I. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF GENDER

I.1. The complaint of Mrs. S. C., complaint no. 16, dated November 14, 2011, against Mr. A. K, the Executive Director of the Foundation “Harry Fultz” and Mrs. B. B, the Director of the Technical School “Harry Fultz”, where it is claimed the discrimination due to gender as well as because of her denunciation of the leaders of the school for corrupted practices (Decision N. 11/ 2012).....7

II. DISCRIMINATION CASES ON GROUNDS OF DISABILITY

II.1. Ex-officio case, initiated from the Commissioner for the Protection from Discrimination based on the publications in media, with the information obtained from the newspaper Shqiptarja.com, dated September 18, 2013, where was claimed discrimination towards the pupil of the first class of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli” because she was affected by autism (Decision No. 92/ 2013).....14

II.2. Complaint submitted by Mrs. H.H. to the Commissioner for the Protection from Discrimination, regarding the interruption of the employment relations by the employer, because of association with the son, whose care is provided mainly by the employee (Decision No. 54/2014).....23

III. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY

III.1. The complaint of Mr. V.N, in which it is pretended the discrimination on grounds of sexual orientation, from the television channels “News-24”, “ABC News” as well as the newspapers “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë” (Decision No. 97/2013).....27

IV. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF ETHNICITY, RACE AND LANGUAGE

IV.1. Ex-officio case “On monitoring the allocation of roma pupils in the primary schools of Tirana”(Decision No 95/2013).....34

V. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF POLITICAL BELIEFS

V.1. The complaint submitted by the subject V.M against the public subject, Directorate of Public Health of Mat, in which is pretended discrimination on grounds of political belief in the field of employment (Decision No. 140 / 2014).....38

VI. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF RELIGIOUS BELIEFS

VI.1. Ex-officio case, the investigation initiated by the Commissioner for Protection from Discrimination, based on of the publications in the newspaper Gazeta Shqiptare, dated June 06, 2013, in the article entitled *"The doctor refuses to work with the nurse wearing headscarf"* (Decision No. 86/2013).....42

VII. DISCRIMINATION CASE IN THE FIELD OF EDUCATION

VII.1. The complaint submitted by the PINK Embassy /LGBT PRO Albania against the authors of the textbook "Forensic Medicine", Mr. S. M and Mr. B. Ç, in which is pretended that the university textbooks clearly discriminate and prejudice the LGBT community in Albania(Decision No. 27/2012).....48

VIII. DISCRIMINATION CASES IN THE FIELD OF EMPLOYMENT

VIII.1. The complaint of Mrs. F. K against Mr. A. Sh, Director of the Regional Health Directorate of Fier, where it is pretended discrimination on the grounds of education situation, health condition and any other ground (Decision No. 13/2012).....52

IX. DISCRIMINATION CASES IN THE FIELD OF GOODS AND SERVICES

IX.1.The complaint submitted by the organization "Alliance against Discrimination LGBT" against the private subject Restaurant Pizzeria "K" with alleged of discrimination on the grounds of sexual orientation in the field of goods and services (Decision No.5/2014).....58

IX.2. Ex-officio case, initiated by the Commissioner for Protection from Discrimination, on the grounds of the media publications, on the complaints of some women housed at the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence (Decision No. 9/2012).....61

X. OPINIONS OF THE BOARD OF EXPERTS

X.1. Opinion of the Board of Experts for the Request submitted to the Commissioner for Protection from Discrimination from the Constitutional Court for a written comment regarding the application of the KCPD and the Association of the Blind of Albania by object: "The declaration of the paragraphs 7 and 9 of the Article (3) of Law No. 10221 / February 04, 2010 "On protection from discrimination" as incompatible with the Constitution, the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, the ECHR and the European Social Charter"66

X.2. Opinion of the Board of Experts for the treatment of the complaint submitted by A.Ç against CEZ Distribution in which the complainant has pretended discriminatory treatment on grounds of gender, pregnancy, marital and civil status.....73

INTRODUCTION

The Assembly of Albania adopted in February 2010 the Law “*For the Protection from Discrimination*”. This law aims to ensure assistance to victims of discrimination. The Law “*For the Protection from Discrimination*” provides several opportunities for protection against discrimination, by using different legal and institutional instruments and structures. It envisages protection from discriminatory behaviors from the Commissioner for the Protection from Discrimination and addressing the issues of discrimination in court as the most efficient ways to be followed. Despite the legal means that victim of discriminatory behaviours uses, it is important that institutions that deal with the case have good knowledge on the legislation in force, to know how to identify the elements that a discriminatory behavior has in the case being examined, in order to give a decision or legal solution with a high level of professionalism. Being that, in Albania we are dealing with the implementation of a new law and in the absence of an administrative or judicial practice, the Commissioner for the Protection from Discrimination has considered the international instruments ratified by law and in particular the jurisprudence of international mechanisms that ensure the implementation of such acts.

Being that the handling of discrimination cases involves various actors, such as: CPD staff, representatives of central and local institutions, representatives of NGOs, prosecutors and judges, we esteemed important the publication of a summary of the decisions of the Commissioner for Protection from Discrimination and Opinions of the Board of Experts.

Some of the decisions of the CPD, according to the fields and different grounds for which is guaranteed protection by law, have been selected for this publication as the key decisions on which it is based, for other analog cases, the decision-making of the Commissioner, by establishing thereby an administrative practice of the Commissioner for Protection from Discrimination.

During 2013, the CPD activity was assisted by a Board of Experts composed of five experts in the field of protection of human rights, who have drafted opinions for the CPD, according to specific cases under review that required a more qualified expertise. These opinions have influenced on taking qualified and professional decisions by the Commissioner and on establishing a consolidated practice for other analog cases.

Special thanks to UNDP and especially Mrs. Entela Lako (Programme Officer) and Mrs. Emira Shkurti (Coordinator) of the “Gender Equality and Gender-based Violence Programme” that supported us in realizing the activity of the Board of Experts, but also to this publication as part of a wider cooperation.

Irma Baraku
Commissioner for the Protection from Discrimination
December 2014

I. COMPLAINT ON THE GROUNDS OF GENDER

**THE COMPLAINT OF MRS. S. C., AGAINST MR. A. K,
THE EXECUTIVE DIRECTOR OF THE FOUNDATION “HARRY FULTZ” AND MRS. B. B,
THE DIRECTOR OF THE TECHNICAL SCHOOL “HARRY FULTZ”, WHERE IT IS CLAIMED
DISCRIMINATION ON GROUNDS OF GENDER AS WELL AS BECAUSE OF HER DENUNCIATION OF
THE LEADERS OF THE SCHOOL FOR CORRUPTED PRACTICES.**

DECISION No. 11/ 2012

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** Mrs. S. Ç has submitted to the Office of the Commissioner for Protection from Discrimination, the complaint no. 16, dated November 14, 2011, against Mr. A. K, Executive Director of the Foundation “Harry Fultz” and Mrs. B. B, Director of the Technical School “Harry Fultz”, where it is claimed the discrimination on grounds of gender as well as because of her denunciation of the leaders of the school for corrupted practices. According to the explanations given, it results that Mrs. S. Ç. exercises the profession of teacher of English language at the technical school “Harry Fultz”. The complainant has stated that she and her husband have made denunciations for corrupted practices in this school which, according to her, is a governmental school and it is treated as a private school from its directors. The complainant brought before the Commissioner a series of letters addressed to the higher governmental institutions such as: the Prime Minister of the Republic of Albania, the Minister of Education and Science, the Director of the Regional Educational Direction of the City, Tirana.
- 1.2** The complainant claims that due to these attitudes she is discriminated in different ways.
- She is under constant discrimination, through daily psychological violence, insulting words, distribution of disinformation with the purpose of damaging her image in front of the collective and to students, from the Director of the school;
 - She is been excluded from the activities realized by the educational body; she has not benefited additional to the salary, differently from the rest of the teachers; she does not benefit from the additional teaching hours,

- differently from what happens with the other teachers;
- The complainant has not been paid as participant, under order of the Minister of Education and Science, in the corrections of the State Final Exams for five days, differently from the other teachers in the same situation with hers.
- The complainant claims that the concerns and discriminatory behaviors are exercised even towards her son, who is a student at this school in the fifth year. The discriminatory behavior towards him consist in the fact that the results of the exams are not issued in time, like the other students, the grades certificate of the fourth year is not issued or he is provoked in order to encourage him to perform certain actions for his exclusion from school.
- She was issued disciplinary measure in contradiction with the Regulation for the Staff Management, fact on which she has presented her observations to the direction of the school and receiving no answer from them.

2. FACTS ASCERTAINED

- 2.1** Pursuant to the article 32 and 33, of the law no. 10 221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, on November 10, 2011, Mr. A. K and Mrs. B.B were notified regarding the complaint addressed to them with the claim for discrimination of Mrs. S. Ç. On November 11, 2011 with the letter n. Prot. 197, addressed to Mrs. B. B it was required information regarding the claim of Mrs. S. Ç. On December 21, 2011, the inspectors of the Commissioner for Protection from Discrimination held a meeting with Mrs. S. Ç and the husband of the complainant.
- 2.2** With letter no. 2 of the Commissioner, dated January 06, 2012 the parts were notified for the hearing session. On February 16, 2012 on the office of the Commissioner for the Protection from Discrimination were presented Mrs. V. B. and Mrs. V. C. authorized by Mr. A. K. In the quality of the husband Mr. F. Ç, claimed to represent his wife who was absent with the motive that she had a meeting of the pedagogical council in school. The hearing session was postponed because Mr. F. Ç had no power of attorney to represent Mrs. S. Ç. With the consent of both parties, the hearing session was held on February 23, 2012.
- 2.3** On May 08, 2012 with letter no. 170 Prot., addressed to Mrs. B. B it was required additional information on employees’ payments, in answer of which it was sent the letter n. 451, dated May 5, 2012, where it was emphasized that: “Regarding the pay – rolls of the staff, as we have informed you, this information is confidential and protected as personal data of the individual by the law 9887 dated March 10, 2008 “For the protection of personal data”.
- 2.4** On May 21, 2012, it was issued the order no. 27 to perform an inspection at the technical school “Harry Fultz” with object “the verification of facts as follows”: 1. The verification of the pay - rolls of the staff in the technical school “Harry Fultz” for the period 2010 and following. 2. The legal basis on which the payments of teachers were realized, the practice followed for the assessment of the teachers, the practice followed to increase the salaries of the teachers. 3. The performance assessments of Mrs. S. Ç for the period 2009-2010.

- 2.5 The representative of the subject controlled during the inspection has stated that: the complainant's request is abusive. Regarding the complainant's claim for salary increase, they have estimated that it depends on the individual performance and the policies of the institution. Regarding the failure to pay the days as assessor in the state exams, the directors have explained that she had not request permission to leave and as result, the working days were not counted. Mrs. S. Ç. has been notified of the observance given within the legal limits. Regarding the claim for the denial of the grades certificate to the complainants' son, they said that the diploma will be given as soon as he will make the full payment of the school fee.
- 2.6 Comparing the assessments of Mrs. S. Ç for the period 2010-2011 with the teachers R. M., A. D., the assessment form of Mrs. S.Ç results completed differently. In the form of Mrs. S. Ç. there is no assessment with points from 1-4 according to the rule, but the boxes are empty and on the last page there is a written assessment for the teacher by identifying the fact that *"the directing staff was unable to assess the teacher because she refuses every element of assessment"*, which is in complete contradiction with the procedure of the Regulation for the Staff Management. *We recall here that the regulation provides that the assessment should be also based on the opinions of students"*.
- 2.7 In the assessments for the year 2010-2011 we note: *"She refuses to perform all obligations of the responsible teacher to the parents like telephone calls and notifications" (2010-2011); "...In public areas, in the Pedagogical Council, in the teachers room and in class her behavior is offensive and discriminatory as regards the managing staff" (2010-2011)*. While we found the previous estimations: *"She has the spirit of collaboration in the department and maintains correct relations with the colleagues and superiors" (2004-2005); "She has worked with the appropriate care with the class in her responsibility and the school documentation" (2004-2005)*. *While in the assessment for the year 2007-2008 the teacher was evaluated with the mark 1 or 2 for all components of the educational process.*
- 2.8 On March 16, 2011 with letter n. prot. 392, B. B, director of the high school "Harry Fultz", L. N, vice director and D. T, head of the department, have proposed to the General Director Mr. A. K the disciplinary measure "written warning" for the teacher with the arguments:
- On September 06, 2010 performs the lessons without uniform in violation of the internal regulations of the Institute and the relevant Directive of the Ministry of Education and Science, for the appearance of the school staff on the school premises.
 - She refuses to work with the talented students (clubs) and to consult students with low learning attitudes within the duration of work of 40 hours as on the contract signed by her.
 - She has put in difficulty and has continuously and publically impeded the School Management Team in developing its functional tasks.
- 2.9 On March 17, 2011 Mr. A. K has signed the written warning for Mrs. S. Ç. The disciplinary warning dates after the meeting of the pedagogical council with objects "Analysis of the first semester", dated February 16, 2011, where there was a debate between Mrs. S. Ç and the director of the school. In this debate Mrs. S. Ç, has asked from the

director to explain whether the school was public or private and as consequence the director has closed the meeting.

- 2.10 In the observations of Mrs. S. Ç, dated March 21, 2011, on the issue of the disciplinary measure, except for the disagreement with the argument on which the written warning was issued, it was also presented her complaint and concern that she has being discriminated by the school directors through¹:** the failure to provide the didactic materials for the lessons and necessary infrastructure as well as to the other teachers; the exclusion from any other activity that the teachers develop even in class hours; the isolation from every type of school information; the removal of the right of speech in the meetings with the teaching body ...etc.
- 2.11** The complainant, in the observation has required also to be heard by the board of the foundation according to the legislation that regulates the operation of the foundation and to the Labor Code, article 10/1 where is qualified: ***“every unjustified measure or administrative sanction, which is issued against the employees, who have reason to suspect for corruption and that submit this doubt to the relevant persons or to the competent authorities, is invalid ...”***.
- 2.12** The complainant was not paid for the participation, for five days, in the corrections of the state final exams, as other teachers in the same situation with hers. From the inspection of the Commissioner on this case it was provided the certification of the National Agency of the Exams dated July, 12, 2011, n. 254, which proves the fact that Mr. S. Ç has been assessor in the State final Exams 2011, for the foreign language tests in English language, from July 03, 2011 to July 08, 2011. With letter no. 395 Prot., dated May 14, 2012, in answer to the request of the Commissioner for Protection from Discrimination, the National Agency of Exams confirms the participation of Mrs. S. Ç as assessor for the period 3-8 July 2011 together with four colleagues from the Institute “Harry Fultz”.

3. LEGAL BASIS

- 3.1** The law has provided in the article 2/5 that: an undesirable conduct, when it is related to any of the grounds mentioned in article 1 of this law, which has the purpose or effect of violating the dignity of a person and the creation of an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment for that person, as well as in the case of a less favourable treatment performed as a result of an objection or failure to submit by the person affected by such a behavior.
- 3.2** The law in the article 1 has expressly provided the grounds on which it offers protection. According to this provision, the stated grounds are for orientation and not exhaustive, because in this article it is also provided the expression *“for every other reason”*.
- 3.3** In the article 2, paragraph 8 of the law no. 10221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination” it is provided that: the unfavourable treatment or the negative consequences, that comes as a response to a complaint or a proceeding that aims the implementation of the principle of equality, constitutes discrimination.

¹ Referring to the observation dated March 21, 2011

- 3.4 In the article 5 of the law n. 10221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, it is provided that “discrimination is prohibited for the causes mentioned in article 1 of this law and the failure to examine an appeal or procedure, according to the grounds mentioned in article 3 of this law, as well as any other form of behavior that hinders the implementation of the principle of equal treatment.
- 3.5 The law “On Protection from Discrimination” includes specific provisions regarding the protection from discrimination in the employment area.
- In the article 12/1 of this law it is provided that: *“Discrimination against a person in connection with his right to employment is prohibited. Discrimination includes every distinction, limitation or exclusion that is based on the grounds mentioned in article 1 of this law and which, among other things, is related to :c) the treatment of employees in the work place, including their treatment during the establishing or changing of working conditions, compensation, benefits and the work environment, treatment related to professional training or during the disciplinary process or related to dismissal from work or the dissolution of a labor contract”.*
 - Based on the article 13, paragraph e of the law “On Protection from Discrimination”, the employer is obliged “to respond effectively and in compliance with this law to complaints received because of discrimination committed by his employees, within one month from receiving them.”
- 3.6 Based on the article 19, paragraph c of the law, one of the obligations of the director of the educational institution is: “the effective handling of complaints about discrimination in the institution, examining every complaint within 30 days from its submission”.

4. OPINION

- 4.1 The performance assessment of the teachers at the Institute “Harry Fultz” is provided in the Regulation for the Staff Management. It is foreseen the assessment for a period of 12 month and it is realized based on the evaluation of the work from the chief of department and from the students’ opinion. During the inspections we managed to provide the assessments for the years 2010-2011, 2007-2008, 2004-2005, while the assessments for the academic year 2009-2010 was not made available to us, with the claim that there was not made any assessment for any of the teachers of the school. **The failure to make available the assessments for the academic year 2009-2010 with the justification that the assessment of the work performance was not performed for any teacher in that period, on which, according to the claims of the leaders of the Institute, the behavior of the complainant has changed, leads us to the conclusion that the leaders of the Institution can not prove the complainant’s change of behavior, which is claimed by them.** The above argument is based also in the decision No. 33, dated

September 12, 2007 of the Constitutional Court, according to which, after the presumption of the discrimination by the employee, the employer has to prove the contrary, so that there was no discrimination towards the employee. This decision has decided and determined the reversal of the burden of proof in the cases of discrimination in employment.

- 4.2 If the assessments of Mrs. S. Ç for the periods before and after the complaint, are compared it **seems we are talking about two people with very different characteristics. It is noticed a radical change in the assessment of the complainant for the period before and after the complaints for corruption, which creates a conviction of an unfavourable treatment because of her or her husbands' complaints and a treatment different from her colleagues.**
- 4.3 The issue of the disciplinary measures in the institute "Harry Fultz" is disciplined by the paragraph 3 of the Regulation on the Management of the Staff. In this paragraph it is provided even the procedure for the issue of the disciplinary measures. We note that the procedures for the issue of the warning have been violated, and for this Mrs. S. Ç. will address to the competent authorities. In clear violation of the procedure provided in the above regulation, Mrs. S. Ç has not received any answer from Mr. A. K for the observation addressed to the latter. **The failure to treat the complaint for discrimination that the complainant declares in the observation addressed to the General Director constitute discrimination under the law no. 10221, dated February 04, 2010 "On Protection from Discrimination.**
- 4.4 The directors of the Institute "Harry Fultz" justify the absence of payment of the complainant with the argument that she did not request the permission to leave to the School Directors, but on the other hand they were not able to prove that the other teachers have requested such permission, as there is no letter or practice at the Institute on this issue. Mr. A. K himself has admitted that all teachers have privately insured the participation as assessors and there is no request from any governmental body addressed to the Institute, officially requiring the participation in the assessment. **The difference made to the complainant in the payment for the days of assessment is another argument added to the above arguments regarding her being treated differently.**
- 4.5 The claim of the complainant that the ground for her discrimination is the denunciation of persons, whose are accused by her for discrimination, constitutes a personal and distinctive characteristic of the complainant. We deem that this conclusion is reinforced even on the special protection provided by the law to the persons who initiate a complaint procedure or a proceeding that aims the implementation of the principle of equality, (victimization, article 2/8 of the law). Although the specific legal steps and the denunciations of the illegal situations claimed from the complainant were not connected to the implementation of the principle of equality, a situation when a person undertakes procedural steps or complaints against a person or persons, can be considered as a ground related to the article 1 of the law, as it constitutes a personal and distinct characteristic of a person or group of persons that pretend / s to have been discriminated.
- 4.6 The law has provided in the article 2/2 that: *when a person or group of persons is treated in a less favorable manner than another person or another group of persons in a situation that is the same or similar, based on any ground mentioned in article 1 of this law*, constitutes direct discrimination. Based on the article 32, paragraph 1, letters a) and c) and paragraph 3 of this law, article 33, paragraph 10 of the Law no. 10 221, dated

February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, the Commissioner concludes the discrimination of Mrs. S. Ç, from Mr. A. K and Mrs. B. B, in the form of victimization.

5. RECOMMENDATIONS

- 5.1** We recommend to take all the necessary measures to treat Mrs. S. Ç equally with the other school colleagues, to perform the assessment of the teacher under the same procedure with the other teachers; to take all measures to establish a spirit of collaboration between Mrs. S. Ç and the colleagues or the school governing body, as long as the complainant will be part of the staff of teachers.
 - 5.2** The rules provided in the Regulation or Codes of the Institution should be equally applied to male teachers as well as to female teachers by not creating conditions to the latter to be in unequal and less favourable conditions compared to the male teachers and therefore to be discriminated on grounds of gender.
 - 5.3** Based on the article 33 paragraph 11, you must report in front of the Commissioner about the measures taken in order to equalize the relations by eliminating the discriminatory elements within 30 days.
-

II. DISCRIMINATION CASES ON THE GROUNDS OF DISABILITY

EX-OFFICIO CASE, INITIATED FROM THE COMMISSIONER FOR THE PROTECTION FROM DISCRIMINATION BASED ON THE PUBLICATIONS IN MEDIA, WITH THE INFORMATION OBTAINED FROM THE NEWSPAPER SHQIPTARJA.COM, DATED SEPTEMBER 18, 2013, WHERE WAS CLAIMED DISCRIMINATION TOWARDS THE PUPIL OF THE FIRST CLASS OF THE ARTISTIC LYCEUM “JAN KUKUZELI” BECAUSE SHE WAS AFFECTED BY AUTISM.

DECISION No. 92/ 2013

Based on the publication in media of an article where it was claimed for discrimination of the pupil of the first class in the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, because she was affected by autism

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1. In the newspaper Shqiptarja.com, on September 18, 2013, was published an article with title “*She is autistic, the teacher: she must leave*”. According to this article, A. XH, a 6 years old girl from the district of Durrës is facing a flagrant case of discrimination. The teacher of the first class has asked the removal of the little girl from the school with the justification that she is affected by autism.
- 1.2. The Commissioner for Protection from Discrimination, based on the article 32/c of the Law no. 10 221, dated February 04, 2010 “*On Protection from Discrimination*”, based on the Order no. 74, dated September 18, 2013 “*For the start of the procedures for the following of the ex-officio case of the student of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli” Durrës*”, has started the procedures for the examination of the administrative case.
- 1.3. In order to verify this event, based in the order no.75, dated September 18, 2013, the Commissioner for the Protection from the Discrimination had a meeting with the participation of the Director of the Artistic Lyceums “Jan Kukuzeli” Durrës, the parents of the pupils of the first class, the class teacher and the music teacher. It was also held a meeting of the Commissioner, with the teachers of the school.

2. FACTS ASCERTAINED AND THE OPINION OF THE COMMISSIONER ON THEM

- 2.1** From the information given from the director of the school, the case of A. XH was known from her since a year ago and A. XH was present in the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës since August. The admission of the pupils in the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli” Durrës was realized by competition. A. XH was part of the audition of this year, by being awarded the 29 place from 37 participants. It should be emphasized the fact that A. XH was accepted in the competition in a second session because the first time the pupil showed no concentration. A. XH started the collaboration with the teacher of violoncello before the class started. The director of the school asserts that after the notification made to the teacher of the first class, she asked for information in the Institute of the autistic children, where she was informed about the most serious cases. She emphasized the fact, that this was the first case with children with autistic elements in the school during the 54 years of its existence, although in this school other children with hearing disabilities attend to the lessons. Despite the fear of the teacher of the first class, the director explained that it was decided:
- To prove everything for the integration of A. XH in the class,
 - In the first week the psychologist of the school should remain in class with her. For this purpose it was required the permit of the Director of the Regional Education Directory (DAR) of Durrës, because the psychologist exercises her activity in another school.
 - It has been agreed with the parents to monitor her during all week.
 - She was placed at the end of the line because she was sitting with the psychologist, which could impede the other children to attend to the lesson.
 - It was called a second meeting (on 20 September, 12:00 o’clock) to decide for the continuation, as one day before some parents have asked the removal of A. XH, otherwise they would remove their children. During the hearing, the Director has emphasized once again that they will try the first week and they will decide at the end of the week for the continuation, but they were disturbed by the media. According to the Director, A. XH has participated regularly and was treated without any discrimination in the class by the teacher.
- 2.2** From the information obtained by the psychologist of the school we were informed that she stayed with A. XH in the same desk in the first day of school, while in the other days she has stayed in distance ready to help her. She asserts the fact that: *“It is a fight to achieve her focusing. She performs by herself the personal needs, but there are moments when she requires with insistence something and becomes nervous if not satisfied. During these days teachers and parents have entered into the class”*.
- 2.3** While the teacher of the class expressed her worries: *“I was informed about the presence of A. XH in the first class on 20 August, before the competition. Although I knew that we had a legal obligation to make possible for her attend to the school regularly, I have asked to the parents if it would be better for the girl to go to another school with a smaller number of pupils and where they can take care better. I feel worried about what*

would I do when I will not have the psychologist to take care for A. and not to affect the level of learning in the other children. However, I have worked normally and I have not discriminated her. We do not have an individual plan for A. XH. I was afraid, because I required information and I was informed about the more severe cases of children with autism”.

- 2.4 In the meeting were present even some parents who have expressed their concern that the teacher would not have enough time to dedicate to the other children. A parent, who was also a teacher at the school, had expressed the desire for her child to stay in the same desk with A. XH.
- 2.5 While the parents of A. XH expressed themselves worried about the fate of A. XH, because they doubt the behavior of the teacher in following. According to her the teacher had told her that she could not work with A. XH and had proposed to send her to a private school. The parents complained about the teacher’s unwillingness to cooperate with them. The mother of A. XH said that: *“The child has not brought any concern, but the situation is becoming alarming. From the visits she was diagnosed with elements of autism at an early stage. The medical report has been required from us 4 days after the start of the school. A. XH carries out by herself all personal needs, a fact that is confirmed even by the psychologist of the school”.*

3. LEGAL BASIS

- 3.1 Albania after the approval on November 15, 2012, of the law no. 108/2012 *“For the Ratification of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities”*, has become the 127 country which ratifies this important Convention. The Convention offers to the persons with disabilities an unprecedented level of protection, by changing, first of all, the treatment of the disability from that based on the medical model or charity, according to the model social treatment. This Convention is drawn up in order to stimulate, protect and ensure that all persons with disabilities enjoy completely and in equal way all human rights and fundamental freedoms, and to stimulate the respect of their dignity. In the article 24 of the Convention is provided the obligation of the member states to guarantee the right of persons with disabilities about the education, among others by not allowing them to be excluded from the general education, the primary free and mandatory education because of the disability. The Convention is based on several important principles, among which there is the principle of non - discrimination, the acceptance of persons with disabilities as part of human diversity and humanity and the respect about the rights of children with disabilities. The convention offers a special protection for children with disabilities, in order to ensure, that these children will enjoy all the human rights and fundamental freedoms like all other children². **In terms of this Convection, the persons with disabilities include individuals with long term physical, mental, intellectual or sensory damages, which in interaction with various barriers, may impede their complete and effective participation in society in the same way as the other part of the society.**

²Article 7 of the Convention *“On Protection of the Rights of Persons with Disabilities”*.

- 3.2 Disability is one of the grounds for which the Law No.10 221, dated February 4, 2010 “*On Protection from Discrimination*”, offers protection. In the article 1 of the law it is determined the scope of the law: “*This law regulates the implementation of and the respect of the principle of equality in connection with gender, race, colour, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, educational or social situation, pregnancy, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability, affiliation with a particular group or for any other grounds*”.
- 3.3 According to the International Classification of Functionality, Disability and Health (ICF) carried out by the World Health Organization, a classification which serves for the assessment of health and disability, autism is included on the “*Global psychosocial functions*”. Albania has formalized its will to implement these obligations in the field of education, through the approval of the law 69/2012 “*For the Pre - University Educational System in the Republic of Albania*” where in the article 5, “*The right for education*”, it is provided that: “*In the Republic of Albania is guaranteed the right for education of Albanian, foreign citizens and persons without and stateless persons, **without being discriminated from**, gender, race, color, ethnicity, language, sexual orientation, political or religious beliefs, economic or social situation, age, residence, **liability or for other grounds that are defined in the Albanian legislation***”.
- 3.4 Also, in the article 6, “*General Principles*”, it is provided: “*...3. In the pre- university educational system, to the students and employees is offered protection from any form of action or non-action, which can cause discrimination, violence, mistreatment or moral damage. 4. In the educational institutions is applied the principle of comprehensiveness of students. 5. Each student is provided with the right of qualitative education and equal opportunities for education. 6. **To the students of the families in need, students with disabilities and to the students with difficulties in learning is offered special care, according to the definitions of this law***”.
- 3.5 The same law in its article XI clearly provides the education of children with disabilities. In the article 64 with the title: “*Attendance of children with disabilities in the educational institutions*”, in the paragraphs 3, 4 it is provided: “*3. The local educational unit creates a commission, composed by doctors, psychologists, teachers and specialists for children with disabilities, which, after the examination with the request of the parent or of the director of an educational institution, gives the relevant recommendations for continuing from the children of an ordinary or specialized educational institution. 4. The parents decide whether their children with disabilities will follow a specialized or ordinary institution of the basic education. The parents may at any time remove their children from the school, when they judge that he does not benefit from the lessons or he has other better opportunities 5. The Ministry, in collaboration with the basic governmental local unit and in consultation with the parents and the commission, provides the education of children with disabilities in one in one of two types of the educational institution, common or specialized.*
- 3.6 In the article 65 with title: “*Organization of the education of children with disabilities*”, the same law provides: “*1. The students with disabilities learn according to the learning plan and the common subject programs,*

adopted for them, or according to the learning plan and specialized subject programs for them. 2. In the common educative institutions, the personalized program for students with disabilities is drafted by a commission, in the composition of which are teachers of various fields of learning of the institution and psychologists. The elaboration of this program is realized in collaboration with parents and students. The change of the personalized program within an educational institution is decided from the commission within the institution, in collaboration with the children's parents. 3. The children with disabilities is provided with assistant teachers and rehabilitation service, according to the established criteria by order of the Minister. The educational employees of the institutions, that have students with disabilities, are certified in training programs for the treatment of these students. 4. The relevant basic governmental local unit provides to the students with disabilities with the appropriate premises of teaching, according to the standards determined by the ministry." These legal provisions are also explained in detail in the Normative Provisions for the pre – university educational system 2013, approved by the Order 343, dated 19.08.2013 of the Ministry of Education. In this subsidiary act it is provided a special article (Article XV) about "The education of children with disabilities", where there are clearly specified the obligations of all structures in order to guarantee the right of the children with disabilities to get an education and to ensure a comprehensive education.

- 3.7** Referring to the Regulatory Provision for the pre – university Education 2013, we can notice that it is defined the obligation of Regional Education Directorate / ZA to establish a: "*Multidisciplinary committee composed by a pediatrician (where is possible, a pediatrician for the development), a psychologist, a social worker, a teacher (where is possible, qualified for the specialized education) and the director of the psychosocial service unit*"³. These Commission "*at the request of the children's parent or of the director of educational institution, where the child is registered, it evaluates the educational and social needs of the children and its performance*"⁴. The commission invites at least one parent during the evaluation of the children, and if necessary, his relatives. If the children are registered in kindergarten / school, besides the parents they should be present: the employee of the psycho – social service educational institution, the teachers of the children appointed by the director of the educational institution⁵.
- 3.8** On the other side, the educational institution has also established a commission (*composed by three teachers of different matters of learning and the psychologist / social worker*) In the commission participates, at least one of the teachers of the pupil with disabilities and the assistant teacher (when there is one) and is headed by the employer of psychosocial service⁶, with whom the Director of the educational institution consults before he addressing to the

³ "The Normative Provision for the pre – university Education" approved by the Order 343, dated August 19, 2013, article 93, paragraph 1

⁴ In the same, article 93, paragraph 2.

⁵ In the same, article 93, paragraph 8.

⁶Article 95, paragraph 1

commission in the Regional Education Directory (DAR/ZA). The Director should collaborate with the children's parent in order to present his request⁷. This Commission has an important role, because according to the assessment of the commission in DAR/ZA, it has these powers: instructs the teachers to draft the PEI and approves them; helps the teachers during the application of PEI; c) follows the progress of children with disabilities; submits to the Commission of DAR/ZA, the report progress of the pupil with disabilities⁸.

3.9 The commission notifies in writing the director of the ordinary educational institution about the children with disabilities that will learn with the adapted or individual teaching plan and common subject programs⁹. The Commission in the DAR/ZA instructs the commissions of the educational institutions for the work with pupils with disabilities¹⁰. In the article 94, paragraph 5, these provisions provide the obligation of DAR/ZA to organize *“through the psychosocial service in the DAR/ZA, the collaboration of the teachers of the specialized schools with the teachers of common schools, for drafting and the implementation of the individual educational plans (PEI) for students with disabilities”*.

3.10 According to the law *“On Protection from Discrimination”* in the article 3, paragraph 1, the discrimination is defined as: *“every distinction, exclusion, limitation or preference because of any grounds mentioned in article 1 of this law that has as a purpose or consequence the hindering or making impossible the exercise, in the same manner as with others, of the fundamental rights and freedoms recognized by the Constitution of the Republic of Albania, with international acts ratified by the Republic of Albania as well as with the laws in force”*. According to the paragraph 2 of the article 3 of the same law it is defined as direct discrimination: *“that form of discrimination that occurs when a person or group of persons is treated in a less favourable manner than another person or another group of persons in a situation that is the same or similar, based on any grounds mentioned in article 1 of this law”*.

3.11 In its article 7 of the law *“On Protection from Discrimination”*, it is provided that: *“1. Every action or failure to act of the public authorities or of natural or legal persons who take part in the private or public sectors and life, which creates bases for the denial of equality against a person or group of persons, or which expose them to an unfair, unequal treatment when they are in the same or similar circumstances in comparison with other persons or other groups of persons constitutes discrimination. 2. The elimination of all privileges and of unfair discrimination is guaranteed for everyone, on the basis of the personal, political, economic, social and cultural rights assured by the Constitution of the Republic of Albania and international acts ratified by the Republic of Albania as well as by the laws in force.”* According to the article 7 of the law *“On Protection from Discrimination”* the discriminatory behaviour can be realized by action as well as by the failure to act.

⁷ Article 93, paragraph 4

⁸ Article 95, paragraph and 3.

⁹ Article 93, paragraph 11.

¹⁰ Article 93, paragraph 12.

4. OPINION

- 4.1 The interdisciplinary Commission in the DAR/ZA recommends to attend a specialized school only when it deems that attending a common school will not develop enough the children with disabilities (AK)¹¹.**
- 4.2** In monitoring the activity of the commission of the educational institution the Director of the common educational institution has a key role. Also is worth to be emphasized the importance given to the awareness activities for the experiences with the children with disabilities, the teachers' training to care also for the education of children with disabilities¹². The parents have an important role in all procedures for the registration and the education of children with disabilities, who under these provisions *"After the receipt of the recommendation from the commission at the DAR/ZA, decide whether their children with disabilities will follow a specialized or a common institution of the basic education. The parents may remove the children from the school at any time, when they deem that the child does not benefit from the teaching or has better possibilities"*¹³.
- 4.3 From the results of the inspection and the public hearing session realized at the Artistic Lyceum "Jan Kukuzeli" Durrës, the above procedures have not been respected for the pupil of the first class A. Xh. It does not result the establishment of any commission, in order to assess the needs of A. XH., and if she should attend a common school or a specialized school. The director of the educational institution was aware of the special needs of A, and has referred the information to the DAR/ Durrës. DAR/ Durrës and the Director of the educational institution should have respected the provisions made in the legal and subsidiary acts governing the education of the children with disabilities. The failure to respect these legal provisions has had as consequence A.XH not to enjoy, in equal basis with the other children, the right to education, a right which is guaranteed by the legislation in force on ground of disability.**
- 4.4 Due to the failure to respect the above procedures provided for the education of the children with disabilities, it resulted that any adopted learning plan was prepared for the needs of A. XH. The class teacher, who would attend A.XH., had not received any training on the manner and the treatment of the children who need special care.** During the hearing session, the teacher due to the absence of knowledge about the children with autistic elements said that she was feeling intimidated at the first moment and unable to face and to adapt to the needs of A. XH. During the inspection it resulted that the Director of the educational institution had required from the DAR/ Durrës the presence of a psychologist near to A. XH., to assist the teacher during all the time that she was in class. In the first day of school, A. XH. was placed in the last desk because she should be accompanied by the psychologist, under the justification that the latter was an obstacle because of her height. During the first week of the school parents and teachers, media representatives have often interrupted the lesson by opening the door of the class. **Therefore, A. XH constituted curiosity; she has become the center of attention, while she was a child like many others,**

¹¹ *Id.*, Article 93, point 9

¹² Article 96, paragraph 1 and 2.

¹³ Article 97, paragraph 6 and 7.

who has started the school for the first time. These behaviors and actions have created around A. an intimidating and not friendly environment, by causing to her signs of stress.

- 4.5 The director of the educational institution, by not respecting the legal procedures in order to guarantee the education of A. XH. as person with disabilities, has taken competencies which belong, by law, to the Multidisciplinary Commission, that should have been established at the DAR /ZA, according to the article 64 of the Law “For the pre – university education in the Republic of Albania” and the article 93 of the Normative Provisions about the pre –university educational system of 2013, having as consequence a non – professional manner of treatment for A.XH, which has not resulted effective. The Ministry of Education and Science with Directive n. 46, dated August 23, 2013 “On the academic year 2013- 2014 in the pre – university educational system”, has brought to the attention of DAR/ZA and to the directions of the schools the obligations that they have for the education of the children with disabilities and the respective measures for their registration, identification and support with individual education plans, creating the appropriate conditions for the integration of children with disabilities in the common schools of the basic education, which is primary.
- 4.6 Notwithstanding the measures to a different treatment, with the aim to integrate children with special needs, A. XH has not been provided with education according to the international standards required from the international acts and the Albanian legislation force .
- 4.7 The failure to act of the subjects DAR/Durrës and Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës in accordance with the legal provisions guaranteeing the education of children with disabilities has had as consequence that A has not enjoyed the right of education on an equal basis with the other children, due to the disability. The failure of these two institutions to take all effective measures to provide the individual assessment of the needs of A in order to guarantee her integration in school, constitutes a direct discrimination as referred to in the article 3, paragraph 2 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”.
- 4.8 The commissioner determines the discrimination of the pupil A. Xh, in the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës from the Regional Educational Directory of Durrës and the Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës.

5. RECOMMENDATIONS

- The Regional Education Directory of Durrës should take urgent measures to makefor the functionality of the Multidisciplinary Commission, according to the above mentioned legal provisions for the education of children with disabilities, for the evaluation of the educational and social needs of the student A. XH. and her performance.
- The Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës, should take urgent measures to raise the Commission for the pupils with disabilities within the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, according to the above mentioned legal provisions, for the education of children with disabilities.

- Up to the establishment and functioning of the Commissions and individual plans for the pupil A. Xh, the Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës and the class teacher should enhance the cooperation with the parents of the child to adapt and to fulfill better her actual needs.
 - The Regional Education Directory of Durrës and the Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli”, Durrës must collaborate closely in order to follow all the legal procedures for the education of children with disabilities for all the other children who attend classes in this educational institution.
 - The Regional Education Directory of Durres and the Director of the Artistic Lyceum “Jan Kukuzeli” Durrës, should notify the Commissioner, regarding the measures taken for the implementation of this decision, within 30 (thirty) days from being informed about it.
 - In reference to Article 33, paragraph 11 of the law n. 10 221, dated February 04, 2011, “*On Protection from Discrimination*”, the failure to implement this decision results in penalties according to the provisions of the paragraph 13 of the same article.
-

**COMPLAINT SUBMITTED BY MRS. H.H. TO THE COMMISSIONER FOR THE PROTECTION FROM DISCRIMINATION,
AGAINST THE DIRECTOR OF THE HIGH SCHOOL DORMITORIES OF TIRANA
REGARDING THE INTERRUPTION OF THE EMPLOYMENT RELATIONS BY THE EMPLOYER, ON THE GROUNDS
OF ASSOCIATION WITH THE SON, WHOSE CARE IS PROVIDED MAINLY BY THE EMPLOYEE
(DECISION NO. 54/2014)**

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** Mrs. H. H. in her complaint explains that: *“I have been an employee at the dormitories of the High School in Tirana, since 1998. As soon as Mr. I. D. was appointed in the position of Director of the High Schools Dormitories of Tirana, I have informed him, on the health conditions of my son and I have asked permission to be absent from the official working hours, for two hours, in only two days a week, because I should accompany my son in the University Hospital Center “Nënë Tereza”, to undergo to dialysis, but he has absolutely refused my absence during the working hours. During the days that I have accompanied my son to undergo to dialysis, I come back to work and I stayed until late hours of afternoon, in order to be as correct as possible. Even though the commission of KEMP (Medical Commission for the Assessment of Work Ability), had assigned me to work 6 hours a day, I worked like everyone else 8 hours a day, in order to leave to anyone cause to dismiss me from my work. Mr. I. D., finally dismissed me without considering the health conditions of my son and mine at the same time. I think that being absent during the official working hours, to accompany my son in the University Hospital Center “Nënë Tereza”, has caused my dismissal from work.”*
- 1.2** Pursuant to the applicable legal provisions, defined in the articles 32 and 33 of the law no. 10221/2010 “On Protection from Discrimination”, The Commissioner for Protection from Discrimination, with the letter No. 746/ 1 prot., dated December 19, 2013 has notified the Director of the High Schools Dormitories Mr. I. D., by informing him for the commencement of the procedures for the analysis of the complaint and required information, on the pretenses arose by Mrs. H. H.. Through the letter no. 53 prot., dated January 17, 2014, Mr. I. D. answered to the request for information.
- 1.3** On November 04, 2013 it was realized the inspection at the Direction of High Schools Dormitories of Tirana.

2. ASCERTAINED FACTS

- 2.1 From the consult of the personal file of Mrs. H. H., it was evidenced that she had not deposited copy of the certification of the Medical Commission for the Assessment of Work Ability, in the Direction of High Schools Dormitories, which indicates that she has not notified in writing, Mr. I. D. about her health conditions.
- 2.2 During the inspection realized on November 04, 2013, in the context of examination of the complaint no. 38 of register, dated July 31, 2013 of Mrs. H. H., in the Direction of High Schools Dormitories, Mr. I. D. has informed the inspection group as follows: *“I was informed that Mrs. H.H. has had health problems with her son and because of this she was absent and did not present at the work twice a week.”* Referring to the abovementioned minutes, it results that Mr. I. D., has confirmed that he was informed that Mrs. H. H., was absent during the official working hours twice a week because her son has health problems, and for this reason disciplinary measures¹⁴ are taken against her.
- 2.3 Referring to the documentation administered, it is noted that, in the material attached to the decision for the termination of the employment relation, there is the notice of warning, issued to Mrs. H. H due to the failure to present at work. Referring to these facts, we ascertain that the termination of the employment as cleaning worker at the Dormitories of the Sportive Mastery in Kamza, has derived from a weak performance and the failure to present at work.
- 2.4 Based on the evidences and facts collected from the Commissioner for the Protection from Discrimination, it results that Mrs. H. H., accompanied her son in the University Hospital Centre “Nënë Tereza”, Tirana, three times a week (Tuesday, Thursday and Saturday), to undergo to dialysis and because of this she had to be absent during the official working hours. The accompaniment of her son because of his health conditions was one of the reasons for the interruption of the employment relations of Mrs. H. H. and the Directorate of High Schools Dormitories.

3. LEGAL BASIS

- 3.1 In the Article 3, paragraph 2 of the law no. 10 221, dated February 04, 2010 *“On Protection from Discrimination”*, it is provided that: ***“The direct discrimination is that form of discrimination that occurs when a person or group of persons is treated in a less favorable manner than another person or another group of persons in a situation that is the same or similar, based on any ground mentioned in article 1 of this law”.***
- 3.2 We emphasize that the discrimination on the grounds of association is a form of discrimination provided by the law *“On Protection from Discrimination”* in article 3, paragraph 4, where sanctioned: ***“The discrimination on the grounds of association is that form of discrimination that occurs when there is a distinction, limitation or preference, because of association with persons who belong to the groups mentioned in article 1 of this law, as well as on the grounds of an assumption of such association”.***

¹⁴ Pursuant the letter n. 68 Prot., date September 2011 of the Director of the High Schools Dormitories, Mr. I. D.

- 3.3 The jurisprudence of the European Court of Human Rights (GJEDNJ), in the case with no. C-303/06, S. Coleman against the Attridge Law and Steve Law, has declared that ***“the unwanted conduct amounting to harassment which is suffered by an employee who is not himself disabled is related to the disability of his child, whose care is provided primarily by that employee, such conduct is contrary to the prohibition of harassment laid down by Article 2(3) of the Directive 2000/78”***. ECHR during the examination of the case has ascertained that the employer has treated an employee who is not himself disabled, less favorably than another employee on grounds of disability of his child, whose care is provided primarily by that employee and such treatment is contrary to the prohibition of direct discrimination laid down by Article 2(2)(a) of the Directive 2000/78.
- 3.4. In the case Thlimmenos against Greece¹⁵, The European Court of Human Rights, has s the attitude that: *“.....The right not to be discriminated against in the enjoyment of the rights guaranteed under the Convention is also violated when States without an objective and reasonable justification fail to treat differently persons whose situations are significantly different.”*¹⁶.

4. OPINION

- 4.1 For the above, the Commissioner estimates that the practice followed by the Direction of High Schools Dormitories, by treating all the cleaning employees, in the dormitory of Sports Mastery in Kamza, equally, regardless of the different conditions that they may have, constitutes a substantive discrimination (the equal treatment of the unequal cases) in the domain of goods and services, by violating the right of Mrs. H. H. regarding the employment, on the grounds of the disabilities of her son.
- 4.2 The Commissioner ascertains the direct discrimination, due to the association, of Mrs. H. H., from the Director of High Schools Dormitories, Mr. I. D., by exposing her to unfavorable conditions, compared to other employees of the High Schools Dormitories.

5. RECOMMENDATION

- 5.1 Recommendation to the Direction of the High Schools Dormitories, to return Mrs. H. H. to previous working position.
- 5.2 The obligation of the Direction of the High Schools Dormitories, to inform and notify the Commissioner within 30 (thirty) days regarding the actions undertaken to implement this decision, based on the Article 33, paragraph 11 of the

¹⁵ Thlimmenos against Greece, Demand no. 34369/97, decision dated 06.04.2000

¹⁶ The European Convention of the Human Rights (Ratified by the Republic of Albania with the Law no. 8137, dated July 31, 1996, entered into force on August 02, 1996) and the jurisprudence of ECHR are mandatory to implementation based on the Article 116 of the Constitution of the Republic of Albania

Law “On Protection from Discrimination”.

- 5.3** Referring to the article 33, paragraph 11 of the law no. 10 221, dated February 04, 2011, the failure to implement this decision results in the punishment with fine according to the provisions contained in the paragraph 13 of the same article.

III. DISCRIMINATION CASE ON THE GROUNDS OF SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY

THE COMPLAINT OF MR. V.N, IN WHICH IS ALLEGED DISCRIMINATION ON THE GROUNDS OF SEXUAL ORIENTATION, FROM THE TELEVISION CHANNELS “NEWS-24”, “ABC NEWS” AS WELL AS THE NEWSPAPERS “PANORAMA”, “SHQIPTARJA.COM” AND “KOHA JONË”.

DECISION No. 97/2013

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** In his explanation Mr. V.N writes: *“I feel discriminated by the medias “News-24”, “ABC News” and newspapers: “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë”, as they have transmitted the news all day long for 24 hours and have not given the initials only as always occurs, but the complete name and surname as if it was a serious crime this has influenced negatively my life because since that day I have excluded from family, parents and friends”*. Pursuant the complaint, Mr. V.N has attached the Decision n. 31, N. of Act 217 of the Court of Judicial District of Tirana, in which V.N was declared guilty for the penal act of “Prostitution”, defined by the article 113 of the Penal Code, and his conviction with a fine, as well as photocopies of the newspapers that have published the news of the Police Direction of the District of Tirana for the arrest of the citizen V.N. The complainant subject requires from the Commissioner that: *“To fix my moral right as because of this reason I feel discriminated from my family”*.
- 1.2** With letter no. 272/1, dated 26.04.2013 it is notified the complainant subject for the commencement of the complaint examination.
- 1.3** With separate letters, dated April 26, 2013 the newspapers “Koha Jonë”, “Panorama”, “Shqiptarja.com” and TV channel “ABC News”, “News 24” were notified for the initiation of the examination procedures for the complaint and it was required information on the pretences raised by the complainant.
- 1.4** In answer to the request of the Commissioner, the newspaper “Shqiptarja.com” has sent the e-mail dated May 02, 2013 with the explanation that: *“The information in the news room of the newspaper was made by the notification from the structures of the Police Direction of the District of Tirana, in which were given the respective names of the persons under accuse for exercise of prostitution in public”*.

- 1.5 With letters No. 382, 383, 384, 385, 386 Prot, dated August 05, 2013 the parts and the Commissioner for Protection of Personal Data (KMDP) were informed for the occurrence of a hearing session to submit and argument directly their pretences. On date July 07, 2013 in the premises of the office of the Commissioner for Protection from Discrimination the hearing session took place. In this session have participated representatives of the Police Direction of the District of Tirana, the complainant subject Mr. V. N and the representatives of the Commissioner for Protection of the Personal Data. In the session were not present the representatives of the newspapers: “Koha Jonë”, “Panorama”, “Shqiptarja.com” and TV Channels “ABC News” and “News 24”.
- In this session, Mr. V. N. stated that due to the publication of his name on television and in the newspapers, he is being refused the employment, the parents do not love him and he was cursed and insulted in the premises of the police station. The complainant has not made available to the Commissioner any information to support his claims that he is not being employed and he is excluded from the family because of the publication of his sexual orientation.
 - In answer of the pretences raised, the representative of the police, Mrs. A. K said that: *“If the complainant is been offended from the police officers this case should be investigated by the Service of Internal Control. Regarding the publication of the data the police has realized its obligation for the publication of the press releases”*.
 - Following the investigation of the complaint, dated July 11, 2013 it was required to the Commissioner for Protection of Personal Data a legal opinion on the responsibilities of the parties, the media and Tirana Police about their rights to publish personal data.
- 1.6 In answer to the above request, KMDP with letter no. 752/1, dated September 05, 2013 has given its legal opinion emphasizing that: *“In the quality of the supervisor of the personal and sensitive data of the subject of the data Mr. V. N, the private TV channels “News 24”, “ABC News” and the newspapers “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë”, have realized the treatment of the personal sensitive data of this subject violating the article 7 of the law no. 9887, dated March 10, 2008 “On the Protection of Personal Data”*.

The fact that the above supervisors have received the information on the personal /sensitive data of the complainant subject Mr. V. N from another source (Ministry of Internal Affairs) which is already public, does not justify the supervisors, the TV channels “News 24”, “ABC News” and the newspapers “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë” for the treatment of the data and their publication, as each of the supervisors acts individually, as the implementation of the law n. 9887, dated March 10, 2008 “On the Protection of Personal Data” during the work, is mandatory.

2. FACTS ASCERTAINED AND OPINION OF THE COMMISSIONER ON THEM.

- 2.1 In the press release of the Police Direction of the District of Tirana dated August 12, 2012 is published the information on Mr. V. N. In this press release among other things it is written: *“Yesterday the Police Station no. 3 of Tirana has*

realized the arrest in flagrance of the citizens: - V. N¹⁷, 27 years old, resident in Tirana, - E. B, 26 years old, resident in the village Nikël, Fushë Kruja, - and has initiated the penal procedure in freedom for the citizen GJ. B, 20 years old, resident in Tirana. The arrest of those citizens was realized as at 00.30 o'clock they have been caught in flagrance, in Street "Bardhok Biba", from the service officers while exercising prostitution among them for the amount of 3000 lekë, and have been seized in the quality of material proof 2 periwigs, 20 condoms, and the amount of 8000 lekë. The investigation materials were transferred at the Prosecution Offices of the Judicial District of Tirana for performing the criminal act of Prostitution defined by the article 113 of the Penal Code".

- 2.2** During the hearing session, the representative of the Police Direction of the District of Tirana has declared that: "The Police Direction of the District of Tirana, based in the law 9749, dated June 04, 2007 "On the State Police" and the law n. 8503, dated June 30, 1999 "On the right of information to official documents", elaborates systematically the activity of its work. The police, as part of the administration, has the responsibility about the information of the public, which is accomplished together among the others even with the collaboration with media. The right of information as a constitutional right guaranteed by the articles 22 and 23 of the Constitution of the Republic of Albania which regards the freedom of expression, press and right of information. While it is prohibited the preliminary censure of the communication means. In this context, the police in its daily activity has implemented correctly all the police relations with the community which include a series of issues regarding the common attempts of the police and citizens for the solution of different problems connected with issues of security and cohabitation. Among the issues that include the relation with the community there is the prevention of crime, the public relations and the relations with people. In the above case the state police has cited the criminal act and has published the personal data of the persons arrested in flagrance circumstances. The police does not publish the data of the persons who are investigated while in freedom and in the cases where minors are involved".
- 2.3** In the newspaper "Panorama" dated August 12, 2012 the press release of the Police Direction of the district of Tirana was presented in the news under the title: "Tirana, caught two males, having sexual relations under payment". Among others in this article it is written: "Two males, who had homosexual relations under payment, were arrested yesterday together with their client in the capital..... Initially the police have enchained the citizen V. N¹⁸, 27 years old and E. B, 26 years old While after the arrest of the two abovementioned persons, the police has identified and arrested their client, the Gj. B, 20 years old"
- 2.4** In the newspaper "Koha Jonë" dated August 12, 2012 the press release of the Police Direction of the district of Tirana was presented in the news under the title: "Caught for prostitution 2 men, the client: They look like

¹⁷ In the press release dated August 12, 2012 of the Police direction of the district of Tirana, the names of the two citizens were complete, not in initials.

¹⁸ In the press release dated August 12, 2012 of the Police direction of the district of Tirana, the names of the two citizens were complete, not in initials.

women”. Among others in this article it is written: *“It is suspected that the homosexuals had sexual relations with different men under payment. V. N and E. B, were arrested for the criminal act of exercise of the prostitution. The 20 years old with the initials Gj. B was also taken in the premises of the police station.....”*.

- 2.5 In the newspaper “Shqiptarja.com” dated August 12, 2012 the press release of the Police Direction of the district of Tirana was presented in the news under the title: *“Irons to the three homosexuals in Tirana”*. Among others in this article it is written: *“The persons arrested are named V. N and E.B, who in collaboration to each other have realized the exploitation of the homosexual Gj. B for the purposes of prostitution”*.
- 2.6 In the media “ABC News” and “News 24” the press release of the Police Direction of the district of Tirana was presented on August 12, 2012 was captioned several times including the personal data of the persons V. N and E.B.

3. LEGAL BASIS

- 3.1 **The recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers of the Council of Europe “On the provision of information through the media in relation to criminal proceedings”, approved on July 10, 2003, in its 5 principle defines the modality of the provision of information through media, in which it is written: “When judicial authorities and police services themselves have decided to provide information to the media in the context of on-going criminal proceedings, such information should be provided on a non-discriminatory basis and, wherever possible, through press releases, press conferences by authorized officers or similar authorized means”.**
- 3.2 Pursuant the legal obligation defined in the article 3 of the Constitution of the Republic of Albania, in which the states provides to the protection of dignity of the person and the respect of his freedoms and rights, the article 14 of the European Convention of Human Rights, the law n. 10021, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, as well as the Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Council of Ministers to the member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity, the Commissioner for Protection from Discrimination aims the strict respect of the principle of equality in front of the law, equality of the chances and possibilities to exercise the rights and freedoms, as well as the efficient implementation of the non – discriminatory policies, especially as regards the LGBT community in Albania.
- 3.3 The Constitution of the Republic of Albania guarantees the right of information in its article 23 where it is defined that: *“The right to information is guaranteed”*. The Constitution of the Republic of Albania, sanctions that the fundamental rights and freedoms defined in it might be limited. Therefore, in its article 17 it is sanctioned that: 1. *“The limitation of the rights and freedoms provided for in this Constitution may be established only by law for a public interest or for the protection of the rights of others. A limitation shall be in proportion with the situation that has dictated it”*. So, we notice that, the Constitution relates the limitation of the rights and freedoms defined in it, only if it provided by law for a public interest.
- 3.4 In the law no. 9749, dated June 04, 2007 “On the State Police”, in the article 117 it is defined the informative activity

of the Police, therefore in the paragraph 1 of the article it is written that: “ *An informative activity of the police, in the framework of this law, will be considered the process of collecting, systematizing, evaluating, analyzing, distributing and using information for the purpose of protecting public order and security or for the purpose of preventing and detecting criminal acts*”.

- 3.5 With order no. 2122, dated June 22, 2005 of the Minister of Public Order, were defined the functional tasks of the officers of Public Relations in the Police Directions of the Districts, where in the paragraph 1, it is defined that: “*Among the main tasks of the public relations it is defined the information of the public on the actions, structures and reforms of the police*”.
- 3.6 The article 1 of the law no. 10221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, defines that “*This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability, affiliation with a particular group or for any other reason*”. So, as it is obvious the persons enjoy protection from the discriminatory attitudes or its encouraging on the grounds of sexual orientation.
- 3.7 Based in the article 7 of the law n. 10221/2010, “On Protection from Discrimination”, every action or failure to act of the public authorities or of natural or legal persons who take part in the private or public sectors and life, which creates bases for the denial of equality against a person or group of persons, or which expose them to an unfair, unequal treatment when they are in the same or similar circumstances in comparison with other persons or other groups of persons, constitutes discrimination.

4. OPINION

- 4.1 The Commissioner deems that the case should be treated regarding the right of the persons to be presumed innocent up to the final judicial decision. Therefore, in the Constitution of the Republic of Albania, article 30 it is defined that: “*Everyone is considered innocent so long as his guilt is not proven by a final judicial decision*”. The right to be presumed innocent is used for the suspect persons before that the criminal accusation are presented to the judgment and are in force up to the declaration as guilty of the accused person, after the final appeal. In the moment of the treatment and publication of his data from the State Police, Mr. V. N enjoyed the right of presumption of innocence.
- 4.2 Based in the press release of the Police of the District of Tirana, we notice that the release has been correct as regards the qualification of the criminal act and the circumstances of the event, but as regards the diffusion of personal data of the citizens, as qualified also from the Commissioner for Protection of Personal data, this press release violates the law n. 9887, dated March 10, 2008 “On Protection of Personal Data”.
- 4.3 In the Progress Report of the EU for Albania in the years 2011 and 2012, attention was recalled on a series of issues and problems of the Albanian society on the treatment of the LGBT community. Therefore, in the Progress Report of

EU for Albania in 2011, it is emphasized that “Several cases of violence and ill-treatment targeting the transgender community have been reported. Homophobia remains widespread, including on the part of public service professionals”. In the Progress Report of EU for Albania in 2011, it is emphasized that “.....There is still discrimination against certain vulnerable groups, such as LGBT persons and Roma.”.

- 4.4** For the above, we notice that during those years, in the public opinion of our country it is established the stereotype against the persons of the LGBT community, who are profiled as threat to the tradition and values of our society. The prejudice towards the LGBT community in Albania is related to the fact that up to 2001, the homosexuality was considered as a criminal act, defined by the article 116 of the Penal Code. The sexual orientation refers to the capacity of every person to deep emotional, love and sexual attraction, intimate and sexual relations with persons of different genders (heterosexuals) or of same gender (homosexual, lesbian, gay), or more than a gender (bisexual).
- 4.5** In the Penal Code, article 113 it is defined that, “The prostitution is punishable by a fine or up to three years of imprisonment. Giving remuneration for personal benefit of prostitution is sentenced by fines or up to three years imprisonment”. This provision does not give a definition of the prostitution, as consequence it does not relate it to a personal characteristic as the sexual orientation. In this sense, the information issued by the media, by identifying the complainant subject as homosexual, may encourage negative and aggressive attitudes on the ground of his sexual orientation, and might expose the whole LGBT community to discriminatory positions.
- 4.6** To achieve the conclusion if it is made an association between the person characteristic and the criminal act, the Commissioner for Protection from Discrimination, has performed the monitoring of the daily newspapers: “Panorama”, “Shqiptarja.com” and “Koha Jonë” during the month of March 2013. From this monitoring results that:
- In the newspaper “Panorama” were published about 99 articles which include the qualification of the criminal and civil acts such as: murder, injury, exploitation of prostitution, theft, traffic of women, sexual or homosexual relation with minors, traffic of drugs, accidents, etc., in which were used the personal data of the persons arrested, accused or convicted by court decision. From those, in 26 cases were used initials as in the cases of minor injured persons, suspected or wanted persons. In the information reported in this newspaper in **4 cases it was reported the criminal act accompanied with the personal data of the accused persons and they were also written personal characteristics of these persons (health situation and race)**, while in other 69 cases the information were reported together with the personal data of the persons.
 - In the newspaper “Shqiptarja.com” were published about 71 articles which include the qualification of the criminal and civil acts, in which were used the personal data of the persons arrested, accused or convicted by court decision. In the information reported in this newspaper in **1 case it was reported the criminal act accompanied with the personal data of the accused person and victim and they were also written personal characteristics of these persons (health situation)**
 - In the newspaper “Koha Jonë” were published about 71 articles which include the qualification of the criminal and civil acts, in which were used the personal data of the persons arrested, accused or convicted by court decision. **In the information reported in this newspaper in there were no cases when it was reported the criminal act accompanied with the personal data and personal characteristics.**

- 4.7 As the above, it is noticed that the written press (monitored newspapers) have had the tendency to publish information by using the personal characteristics not only in the case under exam, but also other personal characteristics as health situation or affiliation to the Roma community.**
- 4.8** The Commissioner for Protection from Discrimination evaluates that the freedom of expression is a constitutional right which is guaranteed by the article 22 of the Constitution of the Republic of Albania. The Constitution relates the limitation of the fundamental rights and freedoms defined in it with the obligation not to exceed the limitation defined by the European Convention of Human Rights. According to the second paragraph of the article 10 of the European Convention of Human Rights, the exercise of this freedom should not prejudice the dignity and rights of the others.
- 4.9** The Commissioner ascertains that: Transmitting the information about the criminal act, by relating it with the personal characteristics of the person who is presumed to have realized the criminal act even when this characteristic does not define the qualification of the criminal act, establishes a practice which, on the grounds of these characteristics, indirectly discriminates the persons or communities.

5. RECCOMENDATION

- 5.1** Based in the law no. 9887/2008 “On Protection of the Personal Data” amended, article 16, it is recommended to Mr. V. N to address to the Commissioner for Protection of Personal Data.
- 5.2** The media “News 24”, “ABC News”, “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë” are recommended to be more careful and aware in the publication of the information by exceeding the tendency of treating homosexuality as a theme related to scandalous news.
- 5.3** The media “News 24”, “ABC News”, “Panorama”, “Shqiptarja.Com” and “Koha Jonë” are recommended to take measures not to publish the personal characteristics of the persons that are not related to the legal definition of criminal offence occurred.

IV. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF ETHNICITY, RACE AND LANGUAGE

EX-OFFICIO CASE “ON MONITORING THE ALLOCATION OF THE ROMA PUPILS IN THE PRIMARY SCHOOLS OF TIRANA”

Case initiated from the commissioner for protection from discrimination, on the grounds of the information received that some pupils of the Roma community have been registered all together in the same first class at the primary school “Bajram curri” in Tirana.

DECISION No. 95/2013

Bearing in mind the case of the Roma community in Albania and especially the implementation of the principle of equality and non-discrimination in education the Commissioner for Protection from Discrimination, has started on its own initiative the monitoring of the allocation for the Roma pupils in the primary schools, in Tirana.

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1 The base for the initiation of the investigation procedures upon such case, originates to a case examined during the year 2012, regarding some Roma pupils registered all together in the same first class in the primary school “Bajram Curri” in Tirana. During the investigation and analyze of this case, it was found that the concentration of the Roma pupils at this school was much higher than in other primary schools, regardless of their residence¹⁹. Therefore, in the school “Bajram Curri” currently there are 860 pupils, where 405 of them or about 43% are Roma and Egyptians, while in the first classes of this school these communities constitute 63% of the pupils.
- 1.2 As for the above and based on the Article 32/c of the law no. 10 22, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, where it is sanctioned that: “*The commissioner has the competence to perform administrative*

¹⁹ Despite the fact that generally the Roma families change often their residence, so they do not have a permanent residence, again there are recognized certain areas where these families have lived and live for relatively long periods, such as: Bregu i Lumit, the artificial lake of Tirana etc.

investigations after the receipt of a credible information about a violation of this law and in its function”, the Commissioner for Protection from Discrimination, with letter n. 279/1 prot., dated July 09, 2012, has required to the Regional Educational Direction of the City of Tirana, information about the allocation of the Roma pupils in the primary schools of the city of Tirana.

- 1.3 In response to the letter no. 279/1 prot., dated July 09, 2012, the Regional Educational Direction of the City of Tirana (REDCT), with letter no. 1673 prot., dated December 05, 2012, has made available to the Commissioner for Protection from Discrimination the information required, in the content of which were included data of the Roma children for the academic year 2011-2012 for each school of the city of Tirana and the legal basis by which the allocation of children in schools is disciplined.
- 1.4 With letter no. 1055/1 prot., dated September 06, 2013, REDCT informed the commissioner about the registration of the pupils in the primary education for the academic years 2010-2013, as well as the statistical data on the distribution of the Roma children in the primary schools of the city of Tirana.

2. LEGAL BASIS

- 2.1 In regard of the principle of equality, the Constitution of the Republic of Albania provides in its article 18 “*1. All persons are equal before the law. 2. No one may be unjustly discriminated against for grounds such as gender, race, religion, ethnicity, language, political, religious or philosophical beliefs, economic situation, education, social status, or parentage 3. No one may be discriminated against for the grounds mentioned in paragraph 2 without a reasonable and objective justification*”. In the article 20 of the Constitution it is expressively provided that “*1. Persons who belong to national minorities exercise the human rights and freedoms in full equality before the law*”.
- 2.2 The European Convention on Human Rights in the article 2, Protocol n. 1, provides that: “*No person shall be denied the right to education. In the exercise of any functions which it assumes in relation to education and to teaching, the State shall respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions*”.
- 2.3 The commissioner during the examination of the case has also referred to the jurisprudence of ECHR, in the hearing of the case *Lavida and others v. Greece* from the European Court of Human Rights, which concluded that: “***the placement of the Roma children in a special school, separates them from the rest of the society and does not allow the children of this community to be integrated into the social life***”.
- 2.4 According to the Albanian legislation (also reflected in the response of REDCT), the registration of the pupils in the primary schools is realized according to the Normative Provisions of the Pre – University Education, of the Minister of Education and Science. In the analysis of the Chapter III, article 12, paragraph 1, in which it is stated that: “*The registration of children in kindergarten and of the pupils in the primary school or in the general secondary school, as a rule is realized in the kindergarten and in the school determined from the territorial division of the*

residence determined by the local government on the proposal of the Educational Directory”, paragraph 2 “The pupil, with the approval of the School Director, can be registered in the primary schools outside the territorial division of his residence, when this is allowed by the conditions and capacities of the premises”, the registration of the pupils and their allocation in the primary schools, should be in the school that belongs to the administrative unit in which the pupils live.

- 2.5 The Article 28/3 of the law 69/2012 “On the pre-university educational system in the Republic of Albania”, states that: *“The basic unit of the local governance shall, in cooperation with the respective educational local unit and public educational institutions, be responsible for the registration of pupils in public schools of full time mandatory education”,* while the Directive n. 16, dated July 24, 2012 “For the academic year 2012-2013 in the pre –university educational system”, of the Minister of Education and Science, Chapter VII, paragraph 2 states that: *“The Regional Educational Directions and the Educational Offices, in cooperation with the local government, should provide the registration of pupils in compliance with their residence”.*
- 2.6 Pursuant to the directive of the Minister of Education N. 6, dated March 29, 2006 *“On the registration in schools of the Roma pupils who are not provided with birth certificate”,* the school directions, have the legal obligation of the identification and registration of the Roma pupils in the primary schools in the relevant area where they live, without the need of the birth certificate.

3. ASCERTAINED FACTS AND OPINION OF THE COMMISSIONER ON THEM.

- 3.1 As it is shown from the implemented legislation, but also from the information collected, there is no law, bylaw or directive that sanctions or aims the allocation of the Roma pupils in a particular school.
- 3.2 Considering the above, if in the same administrative unit of the local government it exists more than one primary school then the pupil has the option of choosing between them.
- 3.3 During the administrative investigation, conducted to identify the geographical position for the location of the primary schools with the largest number of the Roma pupils, it was realized that in the schools located closer to the residences of the Roma community there was a greater number of the pupils of this community. Specifically the primary schools with the largest number of the pupils of Roma community are the School “Bajram Curri”, which has also the largest number of the pupils of this community, the school “26 Nëntori”, the school “Kol Jakova” and the school “Ramazan Jarani”.
- 3.4 It was identified a problem during the investigation was the high concentration of the number of the Roma pupils in the primary school “Bajram Curri”, compared to the primary school “Ramazan Jarani”, which pertains to the same administrative unit and which were close to each other.
- 3.5 The Albanian government is engaged to respect the rights of the national minorities, formalizing its will through the adoption of the National Strategy “On the improvement of the living conditions of the Roma minority” (approved by Decision of the Council of Ministers n. 633, dated September 18, 2003). The Chapter I of the National Strategy “On

the improvement of the living conditions of the Roma minority”, provides support policies in the education of the children of Roma community.

- 3.6 Referring to the case of the school “Bajram Curri”, we cannot say that the fact that in this school it is concentrated the highest number of the pupils of Roma community of this local unit, constitutes a discriminatory behavior, because the children of this community are allowed by the law and the above directive to register in accordance to their residence. It should be emphasized that the school “Bajram Curri” and the school “Ramazan Jarani” even though they fall under the same administrative unit, do not have the same distance from the residences of the Roma communities. During the investigation procedure, it was noted that the school “Bajram Curri” is located closer to the residences of the Roma communities, compared to the school “Ramazan Jarani”.
- 3.7 Another fact to be emphasized is that, ***in the school “Bajram Curri” there was not ascertained an increasing trend of the number of children of the Roma community.*** In comparison with the total number of students (for the academic year 2010-2011 it was 869, for the academic year 2011-2012 it was 860 and for the academic year 2012-2013 it was 835), it is evidenced the fact that the number of children of the non – Roma community registered in this school in these years (for the academic year 2010-2011 it was 540, for the year 2011-2012 it was 531 and for the academic year 2012-2013 it was 512) it was greater than the number of children of the Roma community (for the academic year 2010-2011 it was 329, for the year 2011-2012 it was in the same numbers, for the academic year 2012-2013 it was 323). ***It is noticed a decrease in the total number of pupils for both communities.***
- 3.8 Referring to the case of the primary school “26 Nëntori”, which belongs to another local unit, but which is very close to another residence of the Roma community, for the three academic years which were analyzed, it was noted the same situation, when the number of the non – Roma community is greater than the number of the Roma community.
- 3.9 As conclusion, for the above, the Commissioner, concludes that ***there is not a tendency to separate or concentrate the Roma children in a single school***, but since the Roma communities are concentrated closer to the school “Bajram Curri”, consequently, the number of the Roma children registered in the this school is higher.

4. RECOMMENDATIONS

- 4.1 The ascertainment of the non-discrimination, on the grounds of race, ethnicity and color, against the children of the Roma community in the primary schools of Tirana.
- 4.2 Based on the article 35 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, “The individual responsibility does not exclude the responsibility of the state or a private legal person”, the Commissioner for Protection from Discrimination ***recommends that:***
The Regional Educational Direction of the District of Tirana should follow consistently the attendance of the children of Roma community in the primary schools and the change of the proportion between the pupils of the Roma and non Roma community in the schools that have higher number of children of the Roma community.

V. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF POLITICAL BELIEFS

THE COMPLAINT SUBMITTED BY THE SUBJECT V.M AGAINST THE PUBLIC SUBJECT, DIRECTORATE OF PUBLIC HEALTH OF MAT, IN WHICH IS PRETENDED DISCRIMINATION ON THE GROUNDS OF POLITICAL BELIEFS IN THE FIELD OF EMPLOYMENT.

Decision No. 140 / 2014

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1 The citizen V.M in her complaint explains: “Since November 14, 2012 up to May 20, 2014 she has been employed at the Directorate of Public Health (DPH) of Mat, in the function of Finance Specialist. With letter n. 167, dated May 20, 2014 the Director of the DSHP of Mat it is ordered “the immediate political dismissal from work”.
- 1.2 Pursuant the legal provisions, defined in the articles 32 and 33 of the law n. 10221/2010 “On Protection from discrimination”, on date July 03, 2014, with letter n. 600/1 prot., it is realized the notification and request for information to the Directorate of Public Health of Mat regarding the complaint, while in the same date, with letter n. 600/2 Prot., to the complainant subject it is required additional information regarding the complaint.
- 1.3 With letter dated July 09, 2014 the complainant subject, among the others has submitted in support to her complaint at the Commissioner office the documentation in her possess²⁰

2. ASCERTAINED FACTS

- 2.1 V.M with letter Decision - Appointment, n. 2, dated November 14, 2012 has been employed at the subject, Directorate

²⁰ Certification n. 42, dated June 05, 2014 issued by the subject, Democratic Party, Branch Mat in which it is certified that V.M since 1992 is a member of the Democratic Party, Branch Mat.

- Authorization for the observers if the electoral subject, issued by the KZAZ District of Dibra, qualifying V.M in the quality of the observer for the electoral subject, Democratic Party at the KQV n. 0936, dated 23.06.2013.

- Report for the temporary incapacity to work, n. of register 726, n. module 033624, from May 19, 2014 to June 02, 2014.

of Public Health of Mat, in the function of Finance chief for a period of 3-months. With letter Decision – Appointment, n. 1, dated January 15, 2013, V.M has been appointed for an indefinite period.

- 2.2 With letter no. 167, dated May 20, 2014, the Directorate of Public Health of Mat orders: **“The immediate political dismissal of V.M from the Directorate of Public Health of Mat. This order enters in force immediately”**.
- 2.3 The participation in political activities of the complainant subject is certified by means of the documents submitted by V.M which are: Certification of membership in the political subject Democratic Party and the authorization in the quality of observer during the election process for the subject Democratic Party for the general elections on date June 23, 2013.

3. LEGAL BASIS

- 3.1 The Constitution of the Republic of Albania, sanctions at the article 18/2 that: “No one may be unjustly discriminated against for grounds such as gender, race, religion, ethnicity, language, political, religious or philosophical beliefs, economic situation, education, social status, or ancestry”.
- 3.2 In the article 1 of the law no. 10221/2010 “On protection from discrimination”, it is defined the object of this law, by sanctioning that: “This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital situation, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability, affiliation with a particular group or for any other reason”. *The political belief is a ground about which the law 10221/2010 “On protection from discrimination” provides protection and based in the article 32/1/c of the law, the commissioner has the competence to examine the violations made to the application and respect of the principle of equality regarding the political beliefs.*
- 3.3 Based in the article 7 of the law n. 10221/2010 “On protection from discrimination”, the protection from discrimination is guaranteed against every action or failure to act of the public authorities or of natural or legal persons who take part in the private or public sectors and life, which creates bases for the denial of equality against a person or group of persons, or which expose them to an unfair, unequal treatment when they are in the same or similar circumstances in comparison with other persons or other groups of persons.
- 3.4 The law no. 10221/2010 “On protection from discrimination” prohibits discrimination against a person in connection with his right to employment. So, in the article 12, paragraph 1, it is defined that it is prohibited the discrimination on the grounds of political beliefs and that is related to: c) the treatment of employees in the work place, including their treatment during the establishing or changing of working conditions, compensation, benefits and the work environment, treatment related to professional training or during the disciplinary process or related to dismissal from work or the dissolution of a work contract;

4. OPINION

- 4.1 Based in the law n. 10221/2010 “On protection from discrimination”, article 32, paragraph 2 “All public institutions and private subjects are obliged to support the commissioner in the fulfilment of its duties, especially by providing information needed by it”. The Directorate of Public Health of Mat, though the period of time in their disposal, has not accomplished the legal requirements to provide the information required by the Commissioner for Protection from Discrimination.
- 4.2 The Commissioner deems that the tendency for the immediate dismissal from work of V.M without the respect of the legal proceedings for the dismissal of the employees is contrary to the Order no. 506, dated September 18, 2013 of the Minister of Health, who in the paragraph 1, orders: “The suspension of the proceedings of employment and dismissal from work, up to a second order, for the employees in the health institutions”.
- 4.3 Also, an aggravating fact of the unjust dismissal from work of V.M is her dismissal in the moment in which the employee has been under medical report for temporary inability to work.
- 4.4 The employer, the Directorate of Public Health has not presented any facts to confute the pretences of the complainant subject and to prove that her being treated differently has derived from reasonable grounds and not on the grounds of her political beliefs. On the contrary, with the letter of dismissal from the function, the will of the public authority is been clearly expressed by emphasizing **“The immediate political dismissal of V.M from the Directorate of the Public Health of Mat. This order enters in force immediately”**.
- 4.5 The Commissioner for the Protection from Discrimination based in the administrated evidence deems that the Order no. 167, dated May 20, 2014 for the dismissal from work of V.M on the grounds of the political beliefs is a flagrant case of the violation of dignity, fundamental rights and freedoms of the person sanctioned in the Constitution of the Republic of Albania and in the law no. 10221/2010 “On protection from discrimination” and the impunity of a so clear discriminatory attitude, would gravely mine the motive of existence itself of the law “On protection from discrimination”.
- 4.6 The Directorate of Public Health of Mat, in the quality of the employer has violated the article 12, paragraph 1/c of the law n. 10221/2010 “On protection from discrimination”. For this motive, pursuant the article 12, paragraph 1/c, article 21/1, article 32, paragraph 1/a, as well as the article 33, paragraph 10, 11, of the law n. 10221/2010 “On protection from discrimination”, the Commissioner for Protection from Discrimination, ascertains the discrimination of V.M from the Directorate of Public Health of Mat, on the grounds of the political beliefs, in the field of employment.

5. RECOMMENDATION

- 5.1 The Directorate of Public Health of Mat, as a subject that has realized discriminatory attitude, should return V.M at the previous position of work.
- 5.2 Based in the article 33, paragraph 11 of the law “On protection from discrimination”, the Director of the Directorate

of Public Health of Mat, is obliged to notify the Commissioner, within 30 (thirty) days, regarding the actions undertaken for the implementation of the present decision.

- 5.3** Referring to the article 33, paragraph 11 of the law 10221/2010 “On protection from discrimination”, the failure to implement the present decision derives to a punishment with fine according to the provisions of the paragraph 13 of the same article.
- 5.4** We remind here that based in the article 35 of the law 10221/2010 “On protection from discrimination” every person is responsible for his actions or failure to act, without excluding the responsibility of the institution.
-

VI. DISCRIMINATION CASE ON GROUNDS OF RELIGIOUS BELIEFS

EX-OFFICIO CASE, THE INVESTIGATION INITIATED BY THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION, ON THE BASIS OF THE PUBLICATIONS IN THE NEWSPAPER GAZETA SHQIPTARE, DATED JUNE 06, 2013, IN THE ARTICLE ENTITLED “THE DOCTOR REFUSES TO WORK WITH THE NURSE WEARING HEADSCARF”.

DECISION N. 86/2013

Based on the information taken in the newspaper “Gazeta Shqiptare”, in the article entitled “*The doctor refuses to work with the nurse wearing headscarf*”, the Commissioner for Protection from Discrimination ordered the beginning of the procedures for following the “*ex-officio*” case.

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** Gazeta Shqiptare, on June 06, 2013, in the article entitled “*The doctor refuses to work with the nurse wearing headscarf*”, written by the journalists E. D. and T. V. informs that: “*an incident with religious context has occurred in Burrel*”, because the doctor of the city hospital has refused to work with the nurse who wears a headscarf. In the article it was also reported that against the director of the hospital was exercised physical violence from a relative of the doctor and that and the nurse herself, Mrs. I. H. has confirmed to the reporters that the doctor Mrs. F. Gj. has said that: “*You are covered with headscarf. This is a laic and not a religious institution and the state is laic, therefore you go and work in those institutions where it is allowed to wear a headscarf*”.
- 1.2** Despite to the investigation substantially of the case, Mrs. I. H. has expressed her approval for the examination and treatment of the case by filling in the application form.
- 1.3** With letter N. 354/1, dated June 11, 2013, the Commissioner has informed Mr. B. S., the Director of the Hospital Center “Xhavit Mara” Burrel about the initiation of the administrative proceeding regarding the case and has requested more detailed information in relation to the current situation in the function of the examination of the case. With letter N. 235/1 dated June 17, 2013, Mr. B. S has informed the Commissioner that: “*The nurse I. H. was not allowed to enter in the premises of the work by the doctor F. Gj. with personal claims and religious prejudices.*”

..... We have had no results in these attempts to complete our purpose: the stabilization of the nurse in the work premises. Our direction will try to find a favorable solution for both parties in conflict and we will inform you in following in relation to the progress of the event”.

- 1.4 Based on the order N. 53, dated July 02, 2013 “For the realization the inspection at the Direction of the Hospital Service of Mat” of the Commissioner for Protection from Discrimination, on July 08, 2013 it was realized the inspection in the Hospital Center “Xhavit Mara” Burrel, with the purpose of obtaining information on the event published in the newspaper Gazeta Shqiptare on June 06, 2013. With letter N. 369/1, dated July 02, 2013 it was realized the communication to the interested parties for the realization of the inspection. During the inspection were present the Director of the Hospital Center “Xhavit Mara” Burrel, Mr. B. S. and Mrs. I. H.
- 1.5 Mr. B. S. has communicated that with letter N. 249/1, dated July 04, 2013 has informed Mrs. F. Gj. about the date and time of the inspection, but it results that the latter was not present during the inspection.
- 1.6 With the purpose to treat the case objectively and in respect of the rights of all the subjects involved, on July 08, 2013, were made different attempts to contact and communicate with the doctor, Mrs. F. Gj., but she was not present in the work premises, independently from the information about the date and time. Mrs. F. Gj. was contacted on August 16, 2013 in the phone number made available by the Direction of the Hospital Service of Burrel, but she refused to give explanations.

2. FACTS ASCERTAINED

- 2.1 Based on the minutes dated July 08, 2013 held during this inspection, Mr. B. S. emphasized that: “I am informed that during the time in which Mrs. F. Gj. was in annual leave she has not delivered the key of the doctor’s room and has not allowed Mrs. I. H. to work in the doctor’s room”²¹. The Director has issued a copy of the Decision N. 20, dated July 03, 2013 through which he appoints Mrs. I. H. (who was not employed before) in the function of nurse for the Endocrinologist Doctor in the Department of Polyclinic in the place of the nurse M. B, who has retired.
- 2.2 Mrs. I. H. explained that the incident started on June 03, 2013 when after the presentation to the doctor in order to communicate the appointment, she had not expressed any considerations, but she only had told to her to go home, because her (the doctor) would discuss with the director about her appointment²². She presented every day, but the attitude of the doctor was the same. We emphasize that according to the decision about the appointment, the financial relations would begin on June 13, 2013 upon presentation at work of Mrs. I. H. According to Mrs. I. H., in the period after the conflict, at about the date June 10, 2013, Mrs. Gj. was in annual leave and had locked the doctor’s room and had not allowed her to stay even during the time that she (the doctor) was not there. These statements comply also with the explanations given by the Director of the Hospital Center “Xhavit Mara” Burrel, Mr. B. S.

²¹ Minutes of the administrative inspection in presence of the Hospital Service of Burrel Representative (Mr. B. S.-Director), dated July 08, 2013.

²² Minutes of the administrative inspection in presence of the Hospital Service of Burrel Representative (Mrs. I. H.-Nurse), dated July 08, 2013.

3. LEGAL BASIS

- 3.1 In the article 1 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010, it is provided the object of this law, by sanctioning that: *“This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, **religious or philosophical beliefs**, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability, affiliation with a particular group or for any other reason.”*
- 3.2 **The religious beliefs** is a ground on which the law provides protection and based on the article 32/c of the law, the commissioner has the competence to examine complaints that are made to the implementation and observance of the principle of equality in relation to religious beliefs.
- 3.3 The article 18 of the Constitution of the Republic of Albania establishes that all persons are equal in front of the law and prohibits the discrimination against anyone among others even from the religious beliefs.
- 3.4 The freedom to choose and express individually or collectively, in public or private life the religious beliefs is guaranteed from the Constitution of the Republic of Albania in the articles 10 and 24. Therefore in the article 10 of the Constitution it is provided that: *“The state is neutral on questions of belief and conscience and **guarantees the freedom of their expression in public life**”, while in the article 24, paragraph 1, it is provided that: “Freedom of conscience and of religion is guaranteed”, while “Everyone is free to choose or to change his religion or beliefs, as well as to express them individually or collectively, in public or private life, through cult, education, practices or the performance of rituals.”*
- 3.5 The law n. 10 221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination” provides protection from discriminatory behavior specifically in the area of employment. The article 12, paragraph 1, letter “b” and “c” prohibits discrimination for all the grounds provided in the article 1 of this law including *“the recruitment and selection of employees” or “the treatment of employees in the work place, including their treatment during the establishing or changing of working conditions”*.
- Based on the law “On Protection from Discrimination”, the employer is obliged: a) to implement, protect and encourage the principle of equality and the prohibition of every kind of discrimination²³; to raise consciousness about this law by posting it in public premises of the work place as well as enabling a full understanding of it by his own means or with the assistance of specialized subjects²⁴.
 - Based on the law “On Protection from Discrimination”, the employer has the legal obligation “to take all the necessary measures, including even disciplinary measures, for the protection of the employees from the discrimination and victimization, within a month from receiving knowledge”.
- 3.6 The discrimination is defined by the law “On protection from discrimination” in the article 3, paragraph 1, as “every

²³ Law n. 10 221, dated February 04, 2010 “On protection from discrimination”, article 13, paragraph 1/a.

²⁴ Law n. 10 221, dated February 04, 2010 “On protection from discrimination”, article 13, paragraph 2.

distinction, exclusion, limitation or preference because of any ground mentioned in article 1 of this law that has as a purpose or consequence the hindering or making impossible the exercise, in the same manner as with others, of the fundamental rights and freedoms recognized by the Constitution of the Republic of Albania, with international acts ratified by the Republic of Albania as well as with the laws in force.”

- 3.7** In the article 3, paragraph 5 of the law “On Protection from Discrimination”, it is provided that in the case of an undesirable conduct, when it is related to any of the ground mentioned in article 1 of this law, which has the purpose or effect of violating the dignity of a person and the creation of an intimidating, hostile, degrading, humiliating or offensive environment for that person, as well as in the case of a less favorable treatment performed as a result of an objection or failure to submit by the person affected by such a behavior, we are dealing with discrimination showed in the form of “Annoyance”.
- 3.8** The article 10 of the Law “*On Protection from Discrimination*” in addition to the expressive provision of the religious beliefs as a ground for the protection from discrimination, prohibits discrimination “*in connection with the exercise of freedom of conscience and religion, especially when it has to do with their expression individually or collectively, in public or in private life, through worship, education, practices or the performance of rites*” and any exception from this provision may be permitted only when a reasonable and objective justification exists”
- 3.9** In the article 3, paragraph 1, of the law “On Protection from Discrimination”, it is sanctioned that when a person or group of persons is treated in a less favorable manner than another person or another group of persons in a same or similar situation, based on any of the ground mentioned in the article 1 of this law, this constitutes a direct discrimination.
- 3.10** Based on the article 7 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010, the protection from the discrimination is guaranteed against every action or failure to act of the public authorities or of natural or legal persons who take part in the private or public sectors and life, which creates bases for the denial of equality against a person or group of persons, or which expose them to an unfair treatment.
- 3.11** In the process of accession to the international institutions, Albania has signed a number of international acts, among which there is the European Convention on Human Rights, which is not only part of the internal legislation of the Republic of Albania, but also it occupies a special place within it. The Convention recognizes and provides general restrictions and specific restrictions for special rights. Respectively in the article 9, paragraph 2 it is provided that: “The freedom to manifest one’s religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others”.
- 3.12** Therefore, the Constitution has the same attitude with the Convention, but on the other hand in the article 17 of the Constitution, it is provided that: “*The limitations of the rights and freedoms provided for in this Constitution may be established only by law, in the public interest or for the protection of the rights of others. A limitation shall be in proportion to the situation that has dictated it*”.

4 OPINION

- 4.1** The attitude of the doctor on June 03, 2013 against Mrs. H. and her dismissal from the office, not allowing the latter on the doctor's room where Mrs. H. was appointed, are attitudes that violate the dignity, despise, humiliate and insult Mrs. H as a person, not allowing her to exercise on equal basis with the others her right to employment and profession, due to the manifestation of the religious beliefs from Mrs. H.
- 4.2** Mrs. H. is employed based on the Labor Code and the Employment Contract with the Direction of Hospital Service of Burrel. The article 9, paragraph 1 of the Labor Code of the Republic of Albania prohibits "*Any kind of discrimination in the field of employment or profession*", while in the second paragraph of this provision the discrimination is treated as "*any differentiation, exclusion or preference based on race, color of skin, sex, age, religion, political beliefs, nationality, social origin, family relation, physical or mental disability, threatening the individual right to be equal in terms of employment and treatment*". The discriminatory attitudes are prohibited by the Labor Code among others on aspects such as "*employment in different professions, and the employment conditions related to the distribution of work, its performance, compensation, social assistance, discipline or termination of employment contract*".
- 4.3** From the legislation in vigor that disciplines the employment relations, in the present case, does not result such restrictions, a fact that would lead us to the need to analyze whether these restrictions have a reasonable and objective justification or not. This conclusion is reinforced even by the fact of the appointment of Mrs. I. H. as nurse in the Hospital Center "Xhavit Mara" of Burrel, structure of the Direction of the Hospital Service of Burrel.
- 4.4** In the employment, every employee has the right to complaint to the employer, to the Commissioner for Protection from Discrimination, or in court, if he believes that he has suffered discrimination²⁵. It results that Mrs. I. H. has exercised her right to complaint to the employer.
- 4.5** It results that Mrs. I. H. continues to work as a nurse at the Polyclinic, but she continues to stay out of the doctor's room where she was appointed, Mrs. Gj., but in the another room of the Polyclinic, so unlike to what usually happens with the nurse staying in the room of the doctor where he / she has been appointed.
- 4.6** Therefore, the employer of Mrs. I. H., **the Direction of the Hospital Service of Burrel has failed to ensure her protection from discrimination on the grounds of manifestation of her religious beliefs, and has failed to guarantee the constitutional right of the citizen in question to express and manifest the religious beliefs in public.**
- 4.8** It results proved that there is a difference in the treatment of Mrs. I. H., who differently from the other nursing employees, who stay in the room of the doctor where they have been appointed, continues to stay to another doctor and not near the doctor where she has been appointed. Despite the absence of the discriminatory intent by the employer, the Direction of the Hospital Service of Burrel, against Mrs. I. H., the latter has failed not only in the protection of the latter from the discriminatory attitudes of the other employees, but its failure to act (the absence of effective actions), has have as consequence the impediment of Mrs. I. H. and not to exercise equally with the other

²⁵ Law no. 10 221, dated February 04, 2010 "On Protection from Discrimination", article 15/1.

nurse employees, only because of the manifestation in public of her religious beliefs.

- 4.9** For this reason, the failure to act of the Direction of the Hospital Service of Burrel, for the elimination of the negative consequences and the different treatment of the employee, Mrs. I. H., constitute direct discrimination on the grounds of her religious beliefs.
- 4.10** The education of the public to respect the equality and non-discrimination remains one of the main challenges in which all the stakeholders, who have legal obligations under the Law, must be engaged. The case under examination is an indicator of the fact that we must be attentive and careful in handling employment relations on the basis of the principle of equality and non-discrimination due to religious beliefs. The religious cohabitation in the Albanian society is a value, which must be maintained and fed as a good model to build relationships between the different communities through tolerance and respect for human rights of each individual, regardless of the individual qualities or membership in a particular group which differentiates us from the rest of the society.
- 4.11** The commissioner determines:
- The discrimination in the form of “Annoyance” in the employment area, due to the religious beliefs of Mrs. I. H. with the function of “nurse”, from Mrs. F. Gj. with the function of “endocrinologist doctors” at the Hospital Service of Burrel.
 - The “direct discrimination” in the area of employment, due to the religious beliefs of Mrs. I. H., from the Direction of the Hospital Service of Burrel.

5 RECOMMENDATIONS

- 5.1** The obligation of Mrs. F. Gj. to stop immediately the discriminatory attitudes and actions against Mrs. I. H. Pursuant the Article 33, paragraph 11 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010, “*On Protection from Discrimination*”, Mrs. F. Gj. is obliged to notify the Commissioner regarding the actions taken to implement this decision within 30 (thirty) days.
- 5.2** The obligation of the Direction of the Hospital Service of Burrel to take immediate measures to eliminate the different treatment of Mrs. I. H. and to guarantee the exercise of her duty as a nurse on an equal basis with the others.
- 5.3** In application of the article 13, letter “b” of the law n. 10 221, dated February 04, 2010 “*On Protection from Discrimination*” and the legislation disciplining the employment relationships between the employer and Mrs. F. Gj., the obligation of the Direction of the Hospital Service of Burrel to take disciplinary action against Mrs. F. Gj., because of the violation of the law n. 10 221, dated February 04, 2010 “*On Protection from Discrimination*”.
- 5.4** In application of the article 33, paragraph 11 of the law n. 10 221, dated February 04, 2010, “*On Protection from Discrimination*”, the Direction of the Hospital Service Burrel, is obliged to notify the Commissioner regarding the actions taken to implement this decision within 30 (thirty) days.
- 5.5** In reference to the article 33, paragraph 11 of the law n. 10 221, dated February 04, 2011, “*On Protection from Discrimination*”, the failure to implement this decision will result in the punishment by fine according to the provisions made in the paragraph 13 of the same article.

VII. DISCRIMINATION CASES IN THE FIELD OF EDUCATION

THE COMPLAINT SUBMITTED BY THE **PINK EMBASSY /LGBT PRO ALBANIA**, AGAINST
THE AUTHORS OF THE TEXTBOOK “**FORENSIC MEDICINE**”, **MR. S. M** AND **MR. B. Ç**,
IN WHICH IS PRETENDED THAT THE UNIVERSITY TEXTBOOKS
CLEARLY DISCRIMINATE AND PREJUDICE THE **LGBT** COMMUNITY IN **ALBANIA**.

DECISION No. 27/2012

The discrimination of the LGBT community in the textbook “Forensic Medicine”, by the authors: Prof. Dr. S. M and Prof. Dr. B. Ç, using of discriminatory, non-scientific and offensive terms and information regarding the LGBT community, and the students of the Medicine Faculty and the Law Faculty of the University of Tirana are having wrong knowledge which may influence their education as future doctors and lawyers.

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** With letter No. 441 Prot., dated November 09, 2012 the subjects towards whom the complaint is presented were notified for the initiation of the proceedings of examination of the complaint.
- 1.2** With letter No. 446 Prot. dated November 13, 2012 the subjects towards whom the complaint is presented were required to present written arguments in answer to the complaint made.
- 1.3** With letter No. 1495/4 Prot., dated November 19, 2012, the Law Faculty has provided to the Commissioner the required information in which it is explained that: “*the subject of Forensic Medicine because of the specifics of the medical type is provided by the Department of Forensic medicine at the Medicine Faculty. For this the study program for this subject is approved by this faculty*”. For the verification of the pretences presented in the complaint, the Law Faculty has addressed a request to the author of the textbook, Prof. S. M in which is required information regarding this issue. With letter N. 1495/2, dated November 14, 2012, Prof. Dr. S. M confirms that: *it is true that the abovementioned textbook, in its pages 140-141 includes concepts which currently are not acceptable from the World Health Organization on the usage of the term sexual perversion.*

- 1.4** In order to certify the pretences of the complaint the office of the Commissioner has made the verifications of the book “Forensic Medicine”. In the analyze of the textbook “Forensic Medicine”, Tirana 2007 with author Prof. Dr. S. M, and the textbook “Forensic Medicine” published by the editor “Arbëria” with authors Prof. Dr. S. M and Prof. Dr. B. Ç with ISBN code: 999 27-796-9-1 re-publication of the last years, the Commissioner.

2. FACTS ASCERTAINED FROM THE COMMISSIONER FOR THE PROTECTION FROM DISCRIMINATION

- 2.1** In the textbook “Forensic Medicine” Tirana 2007, in the page 140 is written:
“The sexual perversions are deviations from the norm of sexual motive as consequence of organic pathologies and psychic and psychological disorders of a defined person. The persons that suffer these disorders tent to commit sexual crimes or penal actions against moral and dignity, through unworthy behaviors and actions in society. Some of sexual perversions that are met more frequently in practice are: Homosexuality, fetishism, exhibitionism, sadism and masochism, scoptophilia, zoophilia and Necrophilia.
- 2.2** In the textbook “Forensic Medicine” of the editor “Arbëria” in page 141 it is written:
“The sexual perversions are deviations from the norm of sexual instinct Some of sexual perversions that are met more frequently in practice are: a) Homosexuality is the tendency of sexual attraction between members of the same gender. Pederasty is foreseen as crime from the Penal Code and describes in the realization of sexual acts between
- 2.3** In the analysis of the abovementioned texts it is noticed that the authors in the preamble of the re-publication of the said textbooks write that: *“they have made efforts to update this discipline to the new Albanian legislation of the last 10 years”.*

3. LEGAL BASIS

- 3.1** Based in the article 3 of the Constitution of the Republic of Albania, the government guarantees the protection of person’s dignity and the respect of their rights and liberties.
- 3.2** The article 14 of the European Convention of Human Rights provides the protection from discrimination in the enjoyment of the fundamental rights and liberties.
- 3.3** The recommendation CM/Rec (2010) 5, paragraph 32 of the Council of Ministers provides the obligation of the member states to take all measure to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity.
- 3.4** Albania, as a member state of the Council of Europe, should take appropriate measure also for the implementation of the paragraph VI of the recommendation of the Council of Ministers of the CoE, CM/REC(2010)5, where are treated issues on the education, in which is defined that: *“Taking into due account the over-riding interests of the*

*child, appropriate measures should be taken to this effect at all levels to promote mutual tolerance and respect in schools, regardless of sexual orientation or gender identity. This should include providing objective information with respect to sexual orientation and gender identity, for instance in **school curricula and educational materials**, and providing pupils and students with the necessary information, protection and support to enable them to live in accordance with their sexual orientation and gender identity”.*²⁶

- 3.5 In the article 1 of the law no. 10221/2010 “On protection from discrimination” it is defined that: “*This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability, affiliation with a particular group or for any other reason*”. Sexual orientation and gender identity are grounds protected by law.
- 3.6 Based in the article 32/1/a of the law, the Commissioner has the competence to examine the implementation and respect of the principle of equality regarding the sexual orientation and gender identity.
- 3.7 Based in the article 17/1/c of the law n. 10221/2010 *protection from discrimination in the education field provides the prohibition of every distinction, limitation or exclusion based on the grounds mentioned in article 1 of this law and which, among other things, is related to c) the content of principles and criteria of educational activity, including teaching programs and teaching methods;*

4. OPINION OF THE COMMISSIONER ON THE FACTS ASCERTAINED

- 4.1 The Commissioner for Protection from Discrimination aims the strict respect of the principle of equality in front of the law, equality of the chances and possibilities to exercise rights and freedoms, as well as the effective implementation of the anti-discriminatory policies, especially as regards the community LGBT, in Albania.
- 4.2 Even if the authors emphasize the update of the scientific information, they have not reflected in the abovementioned textbook the fact that the homosexuality is been decriminalized since 2001 with the law n. 8733, dated January 24, 2001, and since 1990 The World Health Organization has removed homosexuality from the International Classification of the Statistics of Illnesses and Problems connected to the health.
- 4.3 Referring to the above, the definitions that include the homosexuality in the group of the sexual perversions are wrong, not scientific and discriminatory definitions on the grounds of the sexual orientation and gender identity. Teaching those concepts to the students in the auditoriums creates wrong perceptions about this category by influencing in the formation of those students as future doctors and lawyers.
- 4.4 The Commissioner deems that the content of the said textbook is a concern, creates the feeling of insult and prejudices

²⁶ Translation of the Commissioner

the dignity of this community by transforming in discriminatory the perception of other persons about this category.

- 4.5** The Commissioner ascertains the discrimination of the LGBT community through the content of the textbook “Forensic Medicine” with authors Prof. Dr. S. M and Prof. Dr. B. Ç, on the grounds of the sexual orientation and gender identity.

5. RECOMMENDATIONS

- 5.1** The obligation of the authors, as persons having realized the discriminatory attitude as above, to make the modification or if it is not possible to remove from the market and from the libraries of the institutions this textbook, within 60 (sixty) days from the information about this decision.
- 5.2** The authors, Prof. Dr. S. M and Prof. Dr. B. Ç, are obliged to inform the Commissioner regarding the action undertaken for the implementation of the present decision, within 30 (thirty) days, depositing a copy of the textbook with the respective modifications.
- 5.3** Referring to the article 33/11 of the law n. 10221/2010, “For Protection from Discrimination”, the failure to implement the present decision will have as consequence the punishment with fine according to the provisions of the paragraph 13 of the same article.
-

VII. DISCRIMINATION CASES IN THE FIELD OF EMPLOYMENT

THE COMPLAINT OF MRS. F. K. WITH N. REGISTER 7, DATED MARCH 13, 2012, AGAINST MR. A. SH, DIRECTOR OF THE REGIONAL HEALTH DIRECTORATE (HENCE RHD) OF FIER, WHERE IT IS PRETENDED DISCRIMINATION ON THE GROUNDS OF EDUCATION, HEALTH SITUATION AND ANY OTHER GROUND.

DECISION No. 13/2012

According to the explanations given by Mrs. F. K, it results that she has been employed at the Regional Health Directorate of Fier since 1984. The labor relations have continued normally up to the moment when she has denounced the violations at this institution. The complainant said that she has denounced in several institutions the unfair appointment of Mr. F. Ç, in the function of economical vice director and she alleged discrimination and victimization on this ground.

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** On March 26, 2012, with letter no. 96 Prot, Mr. A. Sh was notified regarding the complaint addressed to him with the pretence of Mrs. F. K for discrimination.
- 1.2** Based in the letter No. 149 Prot., dated April 30, 2012 it is realized the inspection on date May 03, 2012²⁷.
- 1.3** Regarding the interest of the inspection group for the verification of some of the files, the procedures of nomination of the employees as well as the examination of the book of the meetings minutes, the Vice Director Mrs. Sh. K has

²⁷ The object of the inspection was:

- Organization, functioning and analytical structure of RHD Fier
- Minutes Book of the meetings for the period June 2009 – June 2011
- Procedure of appointment of Mr. F. Ç in the function of the Economical Vice director and Responsible of the Health Information Sector
- Procedure of appointment and criterions of employment in the position of nurse
- Investigation at the administration and services sector on the progress of the financial relations of Mrs. F. K for the period February 01, 2011 to the conclusion of labor relations
- Verification of some files of the employees of the RHD of Fier
- Order n. 3, dated March 21, 2011, “For the dismissal from the function of the responsible of the sector of the health information”,

answered that the Responsible of the human resources office, Mr. S. M, and the employee of the archive Mrs. F. C were not at work, being in annual leave and medical report, but the required documents will be available as soon as these employees return at work. With letter no. 317 Prot, dated May 17, 2012, the RHD of Fier has sent the documents required during the inspection dated May 03, 2012²⁸.

- 1.5 On July 11, 2012, the complainant subject Mrs. F. K is presented at the offices of the Commissioner for the Protection from Discrimination (hence CPD) and has required the examination of her complaint only as regards the discrimination on the grounds of the education situation and the absence of recognition of the university diploma.

2. **FACTS ASCERTAINED FROM THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION**

- 2.1 During the inspection was required to make available the facts and proofs for the breach of ethics at work from Mrs. F. K, as well as the facts and proofs for weaknesses at work and improvement of the work in the sector of Health Information after the dismissal of Mrs. F. K. In answer to this interest Mrs. B. Zh (lawyer of the institution) has informed us that regarding the breach of ethics at work we should address to the Ministry of Health, as the letters presented by Mrs. F. K are in its disposal. Regarding the improvement of the progress in work after the dismissal of Mrs. F. K she informed us that they have had no more complaints from the employees of the sector, but she had no written proofs of the complaints, explaining that they were oral complaints. Mrs. B. Zh has declared that she will communicate with the employees of the RHD of Fier and with the Ministry of Health about the explanations required from her and as soon as they will be available they will be made available to the CPD.²⁹ The Director of the RHD of Fier, Mr. A. Sh has explained that: “*we do not have proofs to argument that Mrs. F. K has violated the ethics*” but according to the testimonies of the employees present during the inspection, we were informed that Mrs. F. K has not have good behavior with persons and neither good relations with the other employees of the institution³⁰.
- 2.2 The RHD of Fier during the inspection and following correspondence has not achieved to make available to the commissioner proofs on the breach of ethics by Mrs. F. K. The only proof to which the director of the RHD of Fier has referred to during the decision making for the dismissal of the employee F. K is the letter sent from the Ministry of Health, Direction of Management of the Human Resources and Education in Continuity, n. 1055, dated March 16m

²⁸ *File of the employee Mrs. F. K*

File of the employee Mr. F. C

File of the employee Mr. K. Ki (appointed as epidemiologist aid at the Health Centre of Portëz

Annual analysis of work for the 2010, RHD of Fier

Book of meetings minutes held for the 2010

²⁹ *Referring to the inspection minutes dated May 03, 2012*

³⁰ *Referring to the inspection minutes dated May 03, 2012*

2011, with object: *“Explanatory letter, in which the RHD of Fier is informed that Mrs. F. K with the letters and emails sent to the Ministry of Health has violated the rules of ethics of the public administration by prejudicing the figure of the superiors and exceeding her competencies. In order to prove the violation of ethics made by Mrs. F. K the RHD of Fier, as the authority to have issued a administrative measure against Mrs. F. K , has not presented any documentary proof”*.

- 2.3** While the complainant subject has made available three letters that prove the concerns presented by Mrs. F. K for the violations occurred³¹: in these three letters Mrs. F. K has denounced the appointment of the economical vice director, Mr. F. Ç, without having the respective education, a fact ascertained even by the control of Supreme State Audit (SSA) at the RHD of Fier, where with letter no. 2011, dated April 26, 2011 recommends to the Ministry of Health to issue the administrative measure “Dismissal from the function of the economical vice director of the RHD of Fier, Mr. F. Ç and legally requiring the return of the economic damage caused from the illegal payment”. The fact of the unfair appointment of Mr. Ç in the position of the economical vice director was also accepted by the director, Mr. A. Sh, by means of the Decision n. 279, dated March 21, 2011 which accepts the recommendation of the Supreme State Audit for the dismissal of Mr. F. Ç from the function.
- 2.4** As regards the improvement of the work progress in the sector of health information there are no proofs to support the decision of the director Mr. A. Sh for the improvement of the work in this sector. In the personal file of the employee F.K at the sector of human resources there was no document to certify that towards the said employee there has been any measure, as council or observation. During the examination of the book of meetings minutes held for the 2010, there was not found any proof to ascertain the weakness in this sector and necessity for improvement addressed to the director of the sector. In the final report of audit n. 2928/3 dated October 04, 2011 elaborated by the Internal Audit Direction of the Ministry of Health for the period June 2009 – July 2011 there was no observation addressed to Mrs. F. K and the sector of health information, therefore the pretence against Mrs. F. K regarding the improvement of the work progress in the sector of health information remains not proved from the RHD of Fier.
- 2.5** According to the documentation sent from the RHD of Fier, Order n. 733, dated November 10, 2008, Mrs. F. K results graduated in the University “Aleksandër Xhuvani”, Elbasan Faculty of Economics, and after date October 05, 2008 she has been paid as a graduated employee. Based in the Certification n. 442, dated May 16, 2011 issued by the RHD of Fier, we notice that Mrs. F. K would have been paid with a salary of 38100 lekë/month in the position of epidemiologist aid, lower if compared to the salary she had benefited a responsible of the sector of health information of 52000 lekë/month.
- 2.6** In the answer of the RHD of Fier about this case, referring to the letter n. 210/1, dated April 27, 2012, the only argument used by the direction for the appointment of Mrs. F. K in the new function is the *work experience of 28*

³¹ Document addressed to the Prime Minister, Mr. Sali Berisha, dated September 24, 2010 (Albanian Post invoice)
 Document addressed to the Minister of Health, Mr. Petrit Vasili, dated September 24, 2010 (Albanian Post invoice)
 Letter of Denounce of Mrs. F. K, dated February 09, 2011 addressed to Mr. R. C, Chairman of the Supreme State Audit

years as nurse, but it does not refer to the fact that Mrs. F. K, was not graduated as a nurse and from 5 years she had detached from the abovementioned work experience, a fact declared by Mrs. F. K by means of the letter addressed to the director, Mr. A. Sh, on date April 08, 2011 (certified by the post office receipt N. 036797).

3. LEGAL BASIS

- 3.1 The law 10221/2010 “On Protection from Discrimination” in the article 12, paragraph c), defines the prohibition of the discrimination related to the treatment of employees in the work place, including their treatment during the establishing or changing of working conditions, compensation, benefits and the work environment, treatment related to professional training or during the disciplinary process or related to dismissal from work or the dissolution of a labor contract;
- 3.2 The law 10221/2010 “On Protection from Discrimination” has defined in the article 3/8 that: ***the “Victimization” is an unfavorable treatment or adverse consequence that comes as a reaction to a complaint or to a proceeding that aims at implementation of the principle of equality.***
- 3.3 The law 10221/2010 “On Protection from Discrimination” Chapter II, Protection from discrimination in employment, Article 12, paragraph a) and b), Prohibition of Discrimination, 1. Discrimination against a person in connection with his right to employment is prohibited. Discrimination includes every distinction, limitation or exclusion that is based on the grounds mentioned in article 1 of this law and which, among other things, is related to: a) the announcement of free places of work; b) the recruitment and selection of employees;
- 3.4 The law has defined in the article 3/1 that: is every distinction, exclusion, limitation or preference because of any ground mentioned in article 1 of this law that has as a purpose or consequence the hindering or making impossible the exercise, in the same manner as with others, of the fundamental rights and freedoms recognized by the Constitution of the Republic of Albania, with international acts ratified by the Republic of Albania as well as with the laws in force, is a discrimination.
- 3.5 The education is one of the grounds protected by the law 10221/2010, Article 1, Chapter II, Protection from discrimination in employment, Article 12, Prohibition of discrimination, 1. Discrimination against a person in connection with his right to employment is prohibited. Discrimination includes every distinction, limitation or exclusion that is based on the grounds mentioned in article 1 of this law and which, among other things, is related to: c) the treatment of employees in the work place, including their treatment during the establishing or changing of working conditions, compensation, benefits and the work environment, treatment related to professional training or during the disciplinary process or related to dismissal from work or the dissolution of a labor contract.
- 3.6 The criteria of employment in the function of nurse at the RHD of Fier are defined by means of:
 - Order n. 291, dated July 20, 2007 “On the criteria of employment in the public health service”, paragraph 1, *“the employment in the health institutions may be realized only by means of open competition, based in unified criteria”, and following,*
 - Letter n. 887/1, dated March 17, 2008, from the Ministry of Health, Direction of Public Health, addressed to the

Regional Health Directorate (RHD) of Fier, with object: Reminder on the employment criteria for the nurses, in which among others it is written that: *in the criteria of employment of the staff, nurses it should be included the university degree in nursing*, as well as the criteria that should be accomplished by the candidates declared in the bulletin of the Public Procurement Agency dated June 06, 2011, in which it is declared the main criterion: *Should be graduated in the Nursing Faculty*.

4. OPINION

- 4.1 Based in the regulation “*On the organization and functioning of the direction of public health of the district*” n. 2752, dated July 23, 2007, issued from the Ministry of Health, chapter III, the Mission of the leading bodies of the DSHPQ, it is defined that the Director, “*appoints and dismisses the chiefs of sector and the employees within the organization structure of the DSHPQ by applying the Directive of the Minister of Health “On the criteria of employment in the public health service” and the Labour code. In cases of violation of discipline at work, the persons causing it, he applies administrative measures pursuant the “Collective labour contract”*”. The Director, Mr. A. Sh, has the competencies to dismiss the responsible of the sector but, as Mrs. F. K has submitted a problem on the case of the unmerited appointment (according to her) he should have followed the procedure defined in the Article 144 of the Labour Code. The order n. 3, dated March 21, 2011, is an extreme measure issued towards the employee F.K.
- 4.2 Based in the Order no. 291, dated July 20, 2007 “On the criteria of employment in the public health service”, we deem that the Decision no. 279, dated March 21, 2011 for the appointment of Mr. F. Ç in the function of the Responsible of the Sector of Health Information is discriminatory because they are not applied the rules on the employment in the health system: open competition, notification for the vacancies and the mandatory requirements of competition. By non-using these criteria the RHD of Fier has enabled the possibility of establishment of discriminatory practices regarding the equal treatment of the persons.
- 4.3 Based on the DCM n. 606, dated July 08, 2010 on a modification in the Decision n. 306, dated June 27, 2002 of the Council of Ministers, “On the approval of the structure and level of payment of the graduated employees in the system of the Ministry of Health and.....” annex 1 (chapter 1.2) the position of Chief of Sector, salary of the group 12 000 ALL, as well as according to the letter n. 1086, dated September 08, 2010 “On the implementation of the new decisions for the salaries” in which it is defined that the Group I, complies to DND or DIND, we think that the Decision n. 279, dated March 21, 2011 on the appointment of Mr. F. C in the position of the Responsible of the sector of the Health Information is discriminatory because the request for this job position pertains to the university degree DND or DIND and based in the documentation of the personal files of Mrs. F. K and Mr. F. C we notice that the degree of Mrs. F.K is a degree of a higher level than the degree of Mr. C and non-considering this factor constitutes a discrimination on the grounds of education level.

- 4.4** Not recognizing the university degree and the payment with a lower salary of the employee F.K. The Order n. 3, dated March 21, 2011 for the dismissal of Mrs. F. K from the function of the responsible of the health information and her appointment in the function of the Epidemiologist aid at the Health Centre of Portëz has not considered the university degree of Mrs. F. K but has referred to the previous job experience of the complainant, and regarding the payment of the salary it is not considered the difference in the salary, as the employee would have been treated as an employee with secondary education.
- 4.6** We notice that in the appointment of Mrs. F. K in the function of epidemiologist aid, they were not respected the procedures of employees' employment on the grounds of competition and other criterions were used by treating her differently from the other candidates. The different treatment is also proven by the practice of employment followed by the RHD of Fier for the employment of the employee Mr. K. K. Not recognizing the university degree of Mrs. F.K has derived in her discrimination.
- 4.7** The Commissioner ascertains the discrimination of Mrs. F. K from Mr. A. Sh, Director of the Regional Health Direction of Fier, in the form of victimization because of the denouncement made by her.

5. RECOMMENDATION:

- 5.1** We recommend the return of Mrs. F.K. in the job position.
- 5.2** Based in the article 33, paragraph 11, it should be reported to the Commissioner on the measures taken for the implementation of this decision within 30 days.

IX. DISCRIMINATION CASES IN THE FIELD OF GOODS AND SERVICES

**THE COMPLAINT SUBMITTED BY THE ORGANIZATION “ALLIANCE AGAINST DISCRIMINATION LGBT”
AGAINST THE PRIVATE SUBJECT RESTAURANT PIZZERIA “K” ON ALLEGED DISCRIMINATION
ON THE GROUNDS OF SEXUAL ORIENTATION IN THE FIELD OF GOODS AND SERVICES**

DECISION No. 5 / 2014

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** On behalf of two members of the organization, the organization “Alliance against Discrimination LGBT” has presented the complaint to the Commissioner for Protection from Discrimination. The organization “Alliance against Discrimination LGBT” in the complaint explains: “On date October 18, 2013, at about 21.40 o’clock in the premises of Restaurant Pizzeria “K”, which is frequented by two female members of our organization, the waiter after serving the order, the waiter has addressed to the members asking them to leave the premises by insulting and threatening them with the cutters of the wine bottles and the remote control, as he have seen them kissing each other”.
- 1.2** Pursuant the legal provisions, defined in the articles 32 and 33 of the law n. 10221/2010 “On protection from discrimination”, with letter n. 534/1, dated November 08, 2013 it was notified the subject Restaurant Pizzeria “K” requiring information on the case.
- 1.3** In date November 11, 2013, the Albanian Post has returned the envelope with the note that the receiver has refused to take in consign the envelope.
- 1.4** In date December 18, 2013 it is issued the Order n. 103, “For the realization of the inspection at the Restaurant Pizzeria “K”. The object of the inspection was the information required by the letter n. 534/1, dated November 08, 2013, the meeting with the waiter serving on October 18, 2013 from 21⁰⁰ to 22³⁰ o’clock as well as the verification of the facts pretended by the complainant subject.
- 1.5** On date December 20, 2013 the inspectors of the Direction of Investigation – Inspection went to the subject Restaurant - Pizzeria “K”, to perform the inspection, which was not realized because the owner of the restaurant K.N, has refused the inspection and the issuance of information.

2. ASCERTAINED FACTS

- 2.1 Pursuant the article 32, paragraph 1, letters “a” and “c”, and 3 of the same article of the law n. 10221, dated February 04., 2010 “On Protection from Discrimination”, the Commissioner for Protection from Discrimination, has followed all the phases defined by the investigation procedure, in order to examine the complaint n. 48, dated October 24, 2013 submitted by the organization “Alliance against Discrimination LGBT”, at the office of the Commissioner for Protection from Discrimination against the subject Restaurant - Pizzeria “K”, for discrimination on the grounds of sexual orientation.
- 2.2 The Commissioner for Protection from Discrimination has taken all the measures for the information of the subject against whom the complaint is submitted about the complaint and has provided the possibility to give explanations and information on the pretences of the complainant subject.
- 2.3 The Commissioner notes that the subject in complete knowledge has refused to give explanations on the pretences by refusing the letters sent by mail and by refusing the realization of the inspection on date December 20, 2013.

3. LEGAL BASIS

- 3.1 The article 1 of the Law n. 10 221, dated 04.02.2010 “On protection from the discrimination” defines that its purpose is: *“This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability², affiliation with a particular group or for any other reason.”*
- 3.2 The article 20/1 of the Law n. 10 221, dated 04.02.2010 “On protection from the discrimination” defines that: “ A natural or legal person who offers goods or services to the public, whether or not for payment, is prohibited from discriminating against another person who seeks to achieve or use them: a) by refusing to give a person or group of persons goods or services for the ground mentioned in article 1 of this law; b) by refusing to offer a person goods or services in a similar manner, or with similar qualities, or in conditions similar to those in which the goods or services are offered to the public in general”.
- 3.3 Based in the law no. 10221/2010 “On Protection from Discrimination”, article 32, paragraph 2 *“All public institutions and **private subjects** are obliged to support the commissioner in the fulfilment of his duties, especially by supplying information needed by him”.*
- 3.4 The article 33/13 of the law no. 10221/2010 “On Protection from Discrimination” defines that *“Every person who violates the provisions of this law is punished by a fine...”*

4 OPINION

4.1 At the conclusion of the examination of the complaint, it results proved that K.N, in the quality of the owner of Restaurant - Pizzeria “K”, has violated the article 32/2 of the law n. 10221/2010 “On Protection from Discrimination”. For this reason, pursuant the article 32/1, letter “ç”, article 33, paragraphs 10, 12, 13/a and 14, of the law n. 10221, dated February 04, 2010 “On Protection from Discrimination”, the Commissioner for Protection from Discrimination,

HAS DECIDED

- 1.** K.N, to be fined in the amount of 10.000 (ten thousand) ALL.
- 2.** The fine should be paid in the State Budget within February 26, 2014.

**EX-OFFICIO CASE, INITIATED BY THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION,
ON THE GROUNDS OF THE MEDIA PUBLICATIONS, ON THE COMPLAINTS OF SOME WOMEN HOUSED
AT THE NATIONAL CENTRE OF TREATMENT OF THE VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE**

DECISION No. 9/2012

Pursuant the media publications, regarding the complaints of some women, who were housed in the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence,

1. PROCEDURE FOLLOWED

- 1.1** Pursuant the Order no. 21, dated April 13, 2012 “For initiating “ex-officio” the case published in the media, regarding the women psychologically violated at the Centre of the Victims of Domestic Violation, as well as the letter no. 13/1, dated April 23, 2012, of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, the Commissioner for Protection from Discrimination, with its own initiative, in dates April 26, 2012 and May 04, 2012, has realized two inspections at this Centre.
- 1.2** Except for the positive aspects of the life conditions of the beneficiaries and their children at this Centre, the Commissioner for Protection from Discrimination has noticed some problems, which were also noticed from other competent institutions and resolved by means of their official acts. As above, the Commissioner for Protection from Discrimination has realized only the examination of those issues, which are in its competences pursuant the law no. 10 221, dated 04.02.2010 “On the protection from discrimination”.

2. FACTS ASCERTAINED

- 2.1** According to the information released by Mrs. D. K., Director at the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, it results that: This centre is an institution established based in the Order of the Prime Minister no. 36, dated March 23, 2010, in tutelage of the women violated and without any support. The women and children are accommodated in this institution, accompanied by the State Police, under protection order or immediate protection order issued by the courts of the judicial districts.

- 2.2 At the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, the women are free to move during the day and the children frequent the school near the Centre. The number of the beneficiaries that currently frequent the Centre is 6 women and 14 children. During the inspection it was noticed that the conditions of life for the inhabitants of the centre were good. The beneficiaries and their children live in commodore locals with good hygienic conditions.
- 2.3 Based in the Order n. 36, dated March 18, 2011 of the Prime Minister, the staff of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence is composed by 1 (one) director and 2 (two) sectors, respectively the Sector of Social Service – 7 (seven) employees and Administrations Sector – 3 (three) employees, so, 11 (eleven) employees in total. The Sector of the Social Service is composed by: 1 (one) responsible of sector (social employee), 1 (one) specialist (social employee), 1 (one) specialist (doctor), 2 (two) specialist (educators) and 2 (two) caretakers. The Administration Sector is composed by: 1 (one) finance specialist, 1 (one) cooker and 1 (one) cleaning staff.
- 2.4 Up to April 26, 2012, the organization and functioning of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence was not yet disciplined by any internal regulation. In the absence of this regulation, pursuant the Order n. 4, dated August 08, 2011, of the General Director of the State Social Service, the National Center of Treatment of the Victims of Domestic Violence functioned under the Regulation of the Reception Center for the Victims of Traffic. In the paragraph 1 of the abovementioned Order, the National Center of Treatment of the Victims of Domestic Violence, was in charge for the drafting of the internal regulation of the organization and functioning of the institution with the respective duties of the employees and to present it for approval to the State Social Service.
- 2.5 In the inspection realized on date May 04, 2012, the Commissioner for Protection from Discrimination was informed about the approval of the Internal Regulation for the Organization and Functioning of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence. However, almost from the moment of establishment of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, so for almost 9 months, this Centre has functioned according to the Regulation of the Reception Centre of the Victims of Traffic, being influenced in its functioning according to the purposes of establishment.
- 2.6 The beneficiaries declare that they were allowed only a phone call per month with their familiars and this was supervised by persons appointed by the director of the institution. The children are been sent in school with a vehicle, starting from March 01, 2012, because only in this date, the Centre was provided with a vehicle from the State Social Service.
- 2.7 The beneficiaries at the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence are not provided with psychological help by a psychologist, even if it is extremely necessary for them to have such help, as consequence of the physical and psychological violence exercised on them from their husbands. The psychological services are additional services foreseen to be provided by this Centre, according to the Standard 1, of the Decision n. 505, dated July 13, 2011, of the Council of Ministers “On the approval of the standards of the Social Care Services for the victims of domestic violence in the public and private residential centers”.
- 2.8 Many of the beneficiaries of this centre are part of judicial processes of divorce or restrictive order of protection from the court, while the legal assistance of the Centre is lacking, as in its organization structure is not foreseen the position of “lawyer”. Despite of their very difficult economic situation, the beneficiaries pay lawyers, while the existence of a

lawyer of the Centre would avoid such difficulties. It is worth mentioning again that these juridical services are foreseen as additional services to be provided in this Centre, according to the Standard 1, of the Decision n. 505, dated July 13, 2011, of the Council of Ministers “On the approval of the standards of the Social Care Services for the victims of domestic violence in the public and private residential centers”.

- 2.9** During the inspections in the locals of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, it was noticed that the children of the beneficiaries were not under the care of the two educators of the centre. Those children crawl around wherever in the centre (especially in the stairs of the centre), despite of their young age and nobody pay attention or care to them. To the question where the educators were (in the inspection realized in date April 26, 2012), the other employees have answered that they have not presented to work.
- 2.10** In the inspection made in date May 04, 2012, the Director informed us regarding the two educators M.C. and L.C. that are employed based in the organizational chart of the centre. According to her, one of the educators, respectively Mrs. L.C was not a permanent employee of the Centre. The educator was appointed in the function of the specialist (educator) at the centre with Order no. 774, dated June 16, 2011, of the General Director of the State Social Service, but she did not present at work even if her name result in the presence list and she was duly paid by the centre. From the information received by the Director of the Centre it has resulted that the social employees and care takers work in shifts of 16 or 24 hours. In this manner, the sole educator that was presented at work should be at the Centre once each 3-4 days. In her absence, the duties and work plan about the children of the beneficiaries were realized by the social employees and care takers.

3. LEGAL BASES

- 3.1** In the article 1 of the Law n. 10 221, dated 04.02.2010 “On protection from the discrimination” it is defined that: *“This law regulates the implementation of and respect for the principle of equality in connection with gender, race, color, ethnicity, language, gender identity, sexual orientation, political, religious or philosophical beliefs, economic, education or social situation, pregnancy, parentage, parental responsibility, age, family or marital condition, civil status, residence, health status, genetic predispositions, disability², affiliation with a particular group or for any other reason.”*
- 3.2** According to the article 7, of the Law “On the protection from discrimination” the discriminatory behavior might be consumed with the action or the failure to act.
- The law n. 7952, dated June 21, 1995 “On Pre-university education system”, as modified, Decision n. 505, dated July 13, 2011, of the Council of Ministers “On the approval of the standards of the Social Care Services for the victims of domestic violence in the public and private residential centers”.
- Regulation of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence.
- DCM n. 505, dated 13.07.2011, “On the approval of the standards of the Social Care Services for the victims of domestic violence in the public and private residential centers”, standard n. 3 declares: *“The provider of the services*

should treat them with respect and dignity. They should be protected by all forms of abuse and discrimination". Article 8, paragraph 8.3 of the Regulation of the Reception Centre of the Victims of Traffic (a regulation pursuant which the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence has functioned for 9 months) defines that *"The normal daily time of work is 8 (eight) hours per day"*.

4. OPINION

- 4.1 Whereof, it should be emphasized that the beneficiaries that are resident of the Reception Centre of the Victims of Traffic have a different status from the beneficiaries of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, as the very concept of traffic is different from that of domestic violence. But, the consequences in both cases are really hard for the victims of traffic as for the victims of domestic violence.
- 4.2 As it results from the Regulation of the Reception Centre of the Victims of Traffic and the new Regulation of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence (even if they have almost the same content), the services provided in the first one are more specific. Here, the beneficiaries are provided with specialized psychological assistance, legal assistance, as well as a high level of security for the dangerousness that presents their status as victims of traffic. Meanwhile, such services were never provided to the victims of domestic violence, despite the fact that the regulation based on which the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence has functioned for 9 months was the same.
- 4.3 Whereof, we think that the existence of a sufficient level of security for the beneficiaries has been necessary since a year ago, when the Centre has begun its functioning, even if this level of security was not so high as the one in the Reception Centre of the Victims of Traffic, as even the statuses of the beneficiaries of those Centers are not the same. **At this Centre, the level of security is been considered sufficient only in the limitation of the phone calls with the family and the "seizure" of the mobile phones of the beneficiaries so that they would not communicate with their parents, while they are free to go outside the institution, to work or to accompany the children in school. In the Commissioner judgment, the violation of the right to communicate with the families, is not efficient and does not serve the provision of security for the centre and the beneficiaries. Meanwhile the women and children are not accompanied outside the locals of the Centre.** The lack of a sufficient level of security enabled the husband of the beneficiary H.B. to take an eye off to her while she was accompanying the children to school.
- 4.4 **Based also in the organization chart of the centre, as presented above, the Commissioner deems that, as there is no lawyer included in the organization chart of the centre, it lacks the qualified staff, to draft an internal regulation.**
- 4.5 **In the new regulation of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence it is foreseen only the psycho-social assistance, while we deem that it is really necessary the aid of a proper psychologist.** If we refer again to the new Regulation of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, we

notice that in the second part “Structure of QKTVDHF” it is defined also a psychologist and a lawyer (part time), who are not included in the structure or organization chart approved with the Order n. 36, dated March 18, 2011 of the Prime Minister. In this context, we deem that the role of lawyer and psychologist in this centre should be permanent, because of the needs of the beneficiaries of the centre.

- 4.6** So, referring to the Regulation of the Reception Centre of the Victims of Traffic (base on which the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence has functioned for 9 months), the timetable to be accomplished by the employees of the Reception Centre of the Victims of Traffic and consequently by the employees of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence is 8 (eight) hours. In this regulation it is not defined that the educators of the children, the social employees or the care takers work in shifts of 16 or 24 hours.
- 4.7** **As it is noticed from the facts declared above, the children of the beneficiaries at the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence are excluded from the benefit of their rights to be treated equally with the other children outside this centre, because of the situation of their mothers. Even if, by means of the organization chart approved with Order n. 36, dated March 18, 2011, of the Prime Minister, to the children of this centre are given all the possibilities to benefit the same rights to the other children outside the centre, by providing for them 2 educators, those are not available for them, and their role is often covered by the social employee or the care takers.**
- 4.8** The ascertaining of the discrimination, on the grounds of the economic and social situation of the beneficiaries at the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, from the Director of the Centre, Mrs. D. K.
- 4.9** The ascertaining of the discrimination, on the grounds of association, of the children of the beneficiaries of the National Centre of Treatment of the Victims of Domestic Violence, from the Director of the Centre, Mrs. Dodona Kaloshi.

5. RECOMMENDATIONS

- 5.1** We recommend the competent institution to take immediate measures, to ensure to the beneficiaries the legal, psychological assistance and the sufficient level of security for their life and health.
- 5.2** We recommend the competent institutions to take immediate measures to ensure to the children residing in this centre an adequate educative treatment and sufficient, full time care, from the person responsible for this task.

X. OPINIONS OF THE BOARD OF EXPERTS

**OPINION OF THE BOARD OF EXPERTS FOR THE REQUEST SUBMITTED TO THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION FROM THE CONSTITUTIONAL COURT FOR A WRITTEN COMMENT REGARDING THE APPLICATION OF THE KCPD AND THE ASSOCIATION OF THE BLIND OF ALBANIA ON:
“THE DECLARATION OF THE PARAGRAPHS 7 AND 9 OF THE ARTICLE 3 OF LAW
NO. 10221 / FEBRUARY 04, 2010 “ON PROTECTION FROM DISCRIMINATION” AS INCOMPATIBLE WITH THE CONSTITUTION, THE UN CONVENTION ON THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES, THE ECHR AND THE EUROPEAN SOCIAL CHARTER”.**

I. GENERAL CONSIDERATIONS

The discrimination for any reason / purpose by anyone to anyone is a violation of the fundamental human rights and freedoms. The steps made in the Albanian legal framework as regards the protection from discrimination and gender equality standards cannot be denied. Undoubtedly, the discrimination has its absorption and precipitation process by the individuals, the society, the governmental bodies and the justice system. In order to make really applicable the standards set in the law it is necessary a comprehensive commitment.

The international experience shows the multidimensional difficulties and obstacles encountered in the process of consolidation of these standards. In the courts of EU member states were submitted and continue to be submitted increasingly discrimination claims³². Often, these courts require to the ECJ, interpretations of the provisions of their legislation and the coherence with the EU³³ standards because of the depth, delicacy and new risks that emerge to the principles of non-discrimination. Also, the jurisprudence of the ECHR, recently has known rapid developments associated to direct implications relating to the Article 14 of the ECHR.

The legal and practical experience, mainly the jurisprudence of abovementioned courts, emphasizes the dynamics of the concept of discrimination and the dynamic of the efforts to non-discrimination as well as the awareness throughout the society

³³ See: *Chacon Navas v Eurest Colectividades SA* (C-13/05) [2006]; *C-335/11 & C-337/11, HK Denmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab* (April 11, 2013).

³⁴ The ECJ in the abovementioned case *C-335/11 & C-337/11* extends the meaning of the term “disability” against the Directive on Equal Treatment 2000/78/EC as well as the meaning of “reasonable accommodation”. For this, the ECJ has referred to the UN Convention on the rights of the persons with disabilities, which is mandatory to it.

and individuals.

This means, that the terms of reference [definitions] of a law, should be treated in harmony and coherence with the social, economic, technological³⁴ etc., developments which vary time to time and from one country to another. As consequence the treatments case to case of the reasonable accommodation and undue burden are seen through a process of current analysis and synthesis of the case under consideration and in several dimensions. Further, the understanding of their update with factual situations is realized through an exercise called ‘case by case’. Because of this the solutions offered in a case, or the static formulas for the solution of the past issues, do not have the same value in another case or in a different time or for a service. Other times, there are several variants of adaptation where one derives in undue burden and another does not. This challenges the process of assessment. This makes the terms to be assessed under the best effect and possibility that they have in an actual case, while carrying the values of the principles embodied in them.

To our country, the ratification of the international instruments, including the UN Convention of the right of the persons with disabilities [hence Convention] is a big step forward. But not only. It is long since the non-discrimination clause is included almost in every legal act approved by the Parliament as all the international instruments are focused in the human rights in different fields. In the united cases C-335/11 & C-337/11, *HK Denmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab* the ECJ has analyzed the Directive 2000/78 of the Equal Treatment based on the UN Convention. Therefore, by giving its example, the ECJ, in interpreting the UE Directive refers to the UN Convention. The UN Convention includes definitions clearly different from the Directive as regards the “disability” and “reasonable accommodation”. This decision and contemporary message related to the standard of the principles and values in a positive evolution, given by the ECJ, will, without any doubt, have an impact in the courts of the respective UE States when it will be necessary to apply the provisions of the Directive of equality. For the Albanian bodies and courts, from the other side, it is an indicator of the dynamics and evolution of the perceptions regarding the discrimination and the more right meaning of the terms and principles.

The Albanian law on protection from discrimination is drawn in approach to the EU directives of “equality”³⁵

Completely approached with:

The law dates back before the ratification of the UN Convention. Therefore, as the abovementioned case law of the ECJ refers, it is very important that in equal manner to the relevant directives, the Albanian law too, is to be interpreted and understood in the light of the Convention.

³⁵ *Completely approached with:*

1. Council Directive 2004/43/KE, dated June 29, 2000 on the “Implementation of the principle of equal treatment between the persons independently from the race or ethnic origin”;
2. Council Directive 2000/78/KE, dated November 27, 2000 on the “Definition of a general frame for the equal treatment in employment and relations during the work”;
3. Council Directive 2004/113/KE, dated December 13, 2004 on the “Implementation of the principle of equal treatment between men and women in the possibilities to have and be provided with goods and services”;
4. European Parliament and Council Directive 2006/54/KE, dated July 5, 2006 on the “Implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in the issues of employment and relations during the work”.

2. REQUEST FOR OPINION SUBMITTED TO THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION FROM THE CONSTITUTIONAL COURT

On April 16, 2013, the Constitutional Court has required from the Commissioner for Protection from Discrimination a written comment regarding the possible arguments against the application of the KCPD and the Association of the Blind of Albania on: “The declaration of the paragraphs 7 and 9 of the Article 3 of Law no. 10221 / February 04, 2010 “On protection from discrimination” as incompatible with the Constitution, the UN Convention on the Rights of persons with disabilities, the ECHR and the European Social Charter”.

Current content of the dispositions attackable on unconstitutional grounds

Article 3/7. “Denial of a reasonable accommodation” is that form of discrimination that happens whenever there is a denial of or objection to making essential and appropriate regulations or changes *that are necessary in a particular case* and do not impose an undue burden, for the purpose of assuring the enjoyment and exercise, on an equal basis, of the fundamental rights and freedoms for persons with a disability or which occurred under other conditions mentioned in article 1 of this law.

Terms /expression considered as discriminatory: ‘undue burden’

Article 3/9. “Organisations with legitimate interests” are those organisations that have been registered in the Republic of Albania and have as the declared object of their activity the protection of human rights or which offer assistance to victims of discrimination.

Terms /expression considered as discriminatory: organizations that have as the declared object of their activity the protection of human rights.

3. TREATMENT OF THE PRETENCE IN THE LEGISLATIVE TECHNIQUE POINT OF VIEW

The purpose of the Law for Protection from discrimination, as explicitly defined in its article 2 “*is to assure the right of every person to: b) equality of opportunities and possibilities to exercise rights, enjoy freedoms and take part in public life...*” In this aspect the provisions that underlie the law in question and the obligations of guarantee bodies for the principle of equality, is, among others, not only the prohibition of the discrimination but also taking positive measures (or encouraging the competent bodies to take these measures) with the aim of accelerating the real deployment of equality.

On this regard we would like to emphasize an important aspect that is related to the literal interpretation of the word “definition” and the meaning that it has in the juridical doctrine of the legislative technique. It should be noted that most of the definitions in the normative texts, according to the legislative technique manuals, give, for each notion listed under “Definitions” the respective

meaning in which it should be understood each time it is used in the provisions of the law under analysis³⁶.

The purpose of Article 3 as a whole is to give the meaning in which the terms given should be understood for purposes of interpreting the provisions of the Law no. 10221 “On Protection from Discrimination”. The provisions of the definitions, generally, are rather declarative and do not impose obligations to the subject to which they address. In this aspect of the analysis the paragraphs 7 and 9 of the Article 3 of the Law “On Protection from Discrimination” do not impose to the subjects any obligation of defined behavior, but they orientate the understanding of the group-words “denial of a reasonable accommodation” and “organizations with legitimate interests” in the following provisions of this law and do not give a definition for example of the NGOs for any other legal text but only to this specific law.

In terms of the specific claims of the requiring subject, regarding the terminology used and the meanings given in the content of the paragraphs 7 and 9 of the Article 3, we note that:

The expression “*do not impose an undue burden*”, used in the paragraph 7 presume first of all, the “burden” set to the public and private entities in the frame of their obligation to take positive measures for the subjects who are not in equal terms. The purpose of the legislator in the paragraph 7 of the Article 3 refers to the “undue”, as the “burden” is implied. We also think that the term “burden” has no offensive connotation and no reference should be made to the everyday language or terminology, but we must see it in the context of the legal terminology of the case, under which, for example, the term “positive discrimination” does not refer to the “discrimination” as a negative notion.

The definition given in the paragraph 9 of Article 3 has a general connotation and does not refer to specific categories or specific NGOs; further, in the relevant definition, it does not impose an obligation to be defended by specific organizations in a legal process and neither limits the possibility of direct representation. In the request to the Constitutional Court it is claimed the exclusive right of representation of the disable persons only by their organization (see last paragraph in page 9 of the respective request), while the corresponding UN Convention allows the representation by the own organizations, by leaving the possibility of free choice of the representative or counsel, but the exclusive representation is not binding.

4. TERMS USED BY THE UN CONVENTION

How can be found the terms in the UN Convention (ratified by the law no. 108/2012) in the Albanian and English version?

The Albanian version of the Convention uses the term “disproportionate burden (barrë disproporcionale)”. The English version of this institute contains the phrase “disproportionate or undue burden” which according to the dictionary is translated to “disproportionate or excessive burden”.

The Barra disproporcionale / “disproportionate or undue burden” does not have a specific definition in the Convention. This institute can be found within the definition given for “reasonable accommodation”. In the text of the Convention “undue

³⁶ See: <http://www.regione.puglia.it/index.php?page=prg&opz=display&id=1205> ; *Direttive di tecnica legislativa (DTL)*, Edizione 2003 aggiornata, Edite dalla Cancelleria federale svizzera, page 19.

burden' is used only once, respectively in the article 2, where all the definitions are listed.

"Reasonable accommodation" / "përshtatje e arsyeshme" is used respectively in the Article 5, paragraph 3; Article 14, paragraph 2; Article 24, paragraph 2 / c and Article 24, paragraph 5 regarding the education field; the Article 27 paragraph 1 / i regarding the employment. Specifically, the content of the definition in Albanian and English language as given in article 2 is:

Albanian version: "Akomodim i arsyeshëm" do të thotë modifikim dhe rregullim i nevojshëm dhe i përshtatshëm që nuk krijon një barrë disproporcionale, që është i nevojshëm *në raste të veçanta*, për t'u siguruar personave me aftësi të kufizuara gëzimin dhe ushtrimin e të gjitha të drejtave dhe lirive themelore të njeriut me baza të barabarta me të tjerët (neni 2).

English version: "Reasonable accommodation" means necessary and appropriate modification and adjustments not imposing a disproportionate or undue burden, where needed *in a particular case*, to ensure to persons with disabilities the enjoyment or exercise on an equal basis with others of all human rights and fundamental freedoms".

5. TERMS USED IN THE LAW "ON PROTECTION FROM DISCRIMINATION"

In the object of the law "On protection from discrimination" (hereinafter LPD) there is also the implementation and observance of the principle of equality in relation to disability (Article 1). The law is fully compliant with the EU directives in this field.

According to the article 5, paragraph 2 of the LPD: "The denial of adaptations and modifications that are appropriate and necessary for persons with a disability constitutes discrimination". Regarding the term "adaptation", the LPD uses the terms: "appropriate regulations" (article 3&7); "appropriate and necessary adjustment" (article 5&2); "accommodations that are necessary and appropriate" (article 20&3).

In the LPD there is not a specific definition regarding "undue burden". "Undue burden" is found in the context of the definition given for "Denial of a reasonable accommodation" respectively in the article 3 & 7 of the law.

Regarding the term "burden" and relevant tags, the LPD uses the terms "undue burden" (article 3 & 7); "Disproportionate or illegal burden" (article 20 & 3).

VI. CONCLUSIONS ON THE COHERENCE / COMPARISON OF THE TERMS

The table of terms aids us in the analysis and comparison of the terms of the law against those of the Convention.

Terms according the respective articles	UN Convention		Law on Protection from discrimination
	English	Albanian	
“Burden”	“disproportionate or undue burden” [Article 2]	“barrë disproporcionale ”	“undue burden” [Article 3 &7]; “ Disproportionate or illegal burden” [Article 20 &3];
“Accommodation”	Reasonable accommodation”/	“akomodim i arsyeshëm”	“reasonable accommodation” [Article 3&7]; “appropriate and necessary adjustment” [Article 5&2]; “necessary and appropriate accommodations” [Article 20&3],

From the above table of terms we can conclude that “barrë e tepruar” is the Albanian translation of “undue burden”, used by the Convention. One of the problems faced by the lawyers during the work with the international instruments is the inaccurate translation of thereof.

7. CONCLUSIONS AND/ OR RECOMMENDATIONS

1. LACK OF BYLAWS AND GUIDELINES

It is recommended: the issuance of bylaws and guidelines on the indicators that aid to determine a reasonable accommodation and undue burden.

The preparation of practical guidelines that include examples from different areas and the sense they have, for example: excessive burden; disproportionate or illegal burden, in harmony with the Convention and the Albanian law.

2. FROM THE GENERALIZED READING OF THE LAW, WE NOTICE THAT:

- “Denial of a reasonable accommodation” and subsequently the “undue burden” is not only used for disability but for all categories protected by the Article 1 of the Law (see the article 3)
- The analysis, even that of a particular case, includes priority attention and is consistent with the jurisprudence of the ECHR regarding the situations where when the limitation is inevitable, this group is the last to be affected.
- The law has an administrative and judicial complaining system that protects the persons discriminated against the arbitrary actions or justifications that lead to denial of reasonable accommodation.

It is recommended:

The processing and detailing of the structures of complain in an administrative aspect and the awareness of all stakeholders involved in this test.

The establishment of a council or board of assessment regarding, the possibilities and alternatives, case by case of the “reasonable accommodation” and the case by case analysis if we have situations of a claim that leads to “undue burden”.

3. ROLE OF THE AUTHORITIES AND JUDICIAL SYSTEM

The interpretation of “reasonable accommodation” remains an issue that not only should be treated case by case, individually, but that can even be associated with many uncertainties. That is why the role and contribution of the court in the development of this practice remains unique, if in the cases examined it is set a disproportionate burden on the employer.

For a more complete understanding of the terms “undue burden” and “reasonable accommodation” we should address to the doctrine and jurisprudence. For this, a special place is occupied by the jurisprudence of the ECHR³⁷ and ECJ³⁸.

According to documents consulted³⁹, the reasonable adjustment is an *endless list* of options aimed to ensure the enjoyment and exercise, on equal basis, of the fundamental human rights and freedoms of the persons with disabilities, or occurred in other conditions referred to in the article 1 of the Law. This list varies case by case while this accommodation is or is found to be adequate for a particular case.

Therefore, the analysis of ‘reasonable accommodation’ requires that, every request for reasonable accommodation to be treated individually. This means that the institution affected makes an assessment whether there is opportunity to make accommodation for this case. In this manner, the reasonable accommodation is set in front of the question whether this constitutes “undue burden”.

Based on the briefly argued above, our opinion is that the paragraphs 7 and 9 of the article 3 of the Law “On protection from Discrimination” have no discriminatory character neither are incompatible with the Constitution.

³⁷ *Z.H. v. Hungary; Jasinskis v. Latvia; Eweida and the others v. United Kingdom; R. P and the others v. United Kingdom.*

³⁸ *Chacon Navas v Eurest Colectividades SA (C-13/05)*³ (2006); *HK Denmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab C-335/11&C-337/11*, (April 11, 2013); *Case C411/05 Palacios de la Villa* (2007).

³⁹ <http://www.eeoc.gov/policy/docs/accommodation.html>; <http://www.eeoc.gov/policy/docs/accommodation.html#requesting>

**OPINION OF THE BOARD OF EXPERTS FOR THE TREATMENT OF THE COMPLAINT SUBMITTED BY
A.Ç AGAINST CEZ DISTRIBUTION IN WHICH THE COMPLAINANT HAS PRETENDED DISCRIMINATORY TREATMENT ON
GROUNDS OF GENDER, PREGNANCY, MARITAL AND CIVIL STATUS.**

GENERAL CONSIDERATIONS

The rights are not isolated. They have sometimes direct and other peripheral connection with each other and thus affect the quality of enjoyment of each other. Such is the relationship between the right to services and enjoyment of the right to adequate housing. If there is discrimination in supply of services related to house, then, automatically, the right of housing is violated. The house becomes uninhabitable and inappropriate.

The issues relating to discrimination in goods and services seems to not be evident in the international practice. In general, there is a lack of awareness and statistics related to them. Furthermore, related to the benefits and services in the public sector, there is a tendency of the lawyers to consider more the protective remedies in public law than to consider them as issues that regard the anti-discrimination legislation.

In many cases, the consumers do not perceive this as a wrong thing and that regards the different treatment between men and women but tend to see this as an example of the weak service rather than unfair discrimination. Consequently, in the future, it may happen that they, the consumers, will tend simply to establish relationships with another service that offers the same product and not to require proper legal protection in the context of anti-discrimination. *Thus, there is the risk to have a more strongly discrimination installed.*

The low number of cases means that *there are very few reported cases* of discrimination between men and women in goods and services⁴⁰.

The right of housing and to have a suitable accommodation is included in the fundamental rights to an adequate and human standard of living. “The human right to adequate housing ... has a great importance for the enjoyment of all economic, social and cultural rights⁴¹”. The inhabitation is the place where everyone should feel safe, protected and cozy.

An adequate housing includes electric power and drinking water supply⁴². These are vital services. So the right of housing cannot be understood separated from the water and power supply. These are considered as basic standards, necessary to

⁴⁰ In the jurisprudence of ECR it is emphasized the case C-236/09 Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL and Others v. Conseil des ministres.

In the jurisprudence of the United Kingdom the most known case is James v Eastleigh Borough Council, which regards the local authorities that offer concession fees for the pools on the basis of the retirement age. The net case is Fill v Le Çino that regards the refusal to serve to women in a bar if they do not seat at the tables but stay at the counter.

⁴¹ The UN committee on the Economic, Social and Cultural Rights, General Comment 4.

⁴² Regarding the right of adequate housing and situation in the level of the UN see: **UN SPECIAL RAPPORTEUR HOUSING REPORT 2012 -WOMEN & ADEQUATE HOUSING** in http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session19/A-HRC-19-53_en.pdf

enjoy a normal human life. It is not possible to talk about these services as accessories of the main good, such as the inhabitation. The limiting or removing them automatically violates the right to adequate housing or residence by making the house ‘de facto’ uninhabitable. In a way such deprivation of the basic services is a kind of obligation to get the residents outside the apartment by using the indirect constriction and not the direct one. In our case, by using also ‘the standard clauses of the contracts’. It is a duty of the public authorities to ensure the housing to be adequate. This includes various measures such as not limiting and not interrupting the essential services such as water, electricity and telephone service supply.

When a marriage is solved, a series of personal and wealth consequences derive and are listed for the former spouses. Various studies reflect that the economic / property consequences of divorce vary, are different, according to the gender. The economic, social, housing, employment, etc., consequences of a woman are different if compared to those of a man. In this context different means deteriorated. While it should be emphasized that all legal efforts should be made not only to not distort some rights because of the marital status change, as despite the divorce they should be fully guaranteed as they regard the essence of fundamental freedoms and human rights. Among them is included the right of housing, the right to water and electric power supply.

So, the change in the marital status of the spouses can not affect the right to adequate housing and therefore closely related to the water and electric power supply. Starting from the importance of this right, the Family Code, has paid special attention and protection to the family residence in some provisions, regardless of the ownership, treating it in view of the interest of the children, and in the interest of the spouse who has installed a professional work area of considerable value and also depending on the type of divorce, such as the interruption of the common cohabitation⁴³.

Other laws positively treat certain categories as regards the right of housing, including women who have divorced and who are head of family⁴⁴.

The adequate housing remains an issue in the case of women without financial resources, unemployed women, women who have divorced and violated women as well as other vulnerable categories as the orphans, etc⁴⁵.

IX. Circumstances of the case submitted to the Commissioner for Protection from Discrimination

The case, in the name of the citizen A.C was submitted to the Commissioner for Protection from discrimination, by a request submitted by QNLQ, a non – profit organization operating in the issues of the protection of women rights from violence and discrimination.

The citizen A, civil status: divorced⁴⁶ since May 20, 2011, currently pregnant and mother of two children, of the previous marriage, under her care according to the judicial decision, reports to have time to time interruptions in the supply of water and

⁴³ See article 153 of the Family Code 2003, Article 153

⁴⁴ Law no. 9232/13.5.2004 “On the social programs of housing for the urban areas inhabitants”, actually modified with the law 54/2012 and which refers not only to the urban areas but to the whole territory of Albania, aims the constitution of possibilities to adequate and affordable housing, based in the solvency of the families that necessitate housing and government aid.

⁴⁵ See the report of Amnesty International [AI] for the 2012, part on Albania related to the right of housing [page 60 of the report] <http://www.amnesty.org/en/region/albania/report-2012#section-2-10>

⁴⁶ Decision no. 4184/ 20.05.2011 of the Judicial Court of the District of Tirana.

electric power starting from March 15, 2013. The citizen A.C has continuously lived in the family residence and has never left it. Since 2007 her former spouse has left the residence and the solution of marriage was effective in 2011. The continuous requests of the citizen A.C to water and electric power supply got negative answer or delayed answer by turning the house in a non-adequate place of inhabitation.

The applicant has pretended a discriminatory treatment by CEZ Shpërndarje SH.A Tirana and Water utility of Tirana regarding the interruption of the electric power and water supply, after the request submitted to those subjects by her former spouse, who was the contractor of the subjects in the quality of “familiar client”. The companies CEZ Shpërndarje sh.a and Water utility, after the receipt of this request for the suspension of the electric power and water supply, have automatically interrupted the service. The division of marital properties is reported to be still in litigation, while the demand of the former spouse to stipulate contracts for the electric power and water supply on her behalf was rejected by the subject.

So, it seems that those violations are aided by the legal provisions or bylaws or the practices generated by the institutions that offer services through standard contracts, which occasionally do not respond adequately to the various issues, new situations and to the dynamics dimensions of the protection of family, women and children, such as the aforementioned.

LEGAL FRAMEWORK IN FORCE

The constitution, which guarantees special protection to the family, children and pregnant women [article 53 and 54] and sanctions the principle of non discrimination [article 18]

The Universal Declaration of Humans Rights in its article 25 includes the right of housing in the right of an adequate standard of living⁴⁷;

The UN Covenant on Economic, Social and Cultural Rights in its article 11 (1), also guarantees the right of housing as part of the right of an adequate standard of living while in the article 12, it includes issues of the standards related to the health. About the right to water supply we can also mention the general comment no. 15 of this covenant.

The UN Convention on the Rights of the Child [CRC] in the articles 24/2/c defines the provision of drinking water in the frame of the health care.

The UN Convention for the elimination of discrimination against women **CEDAW**:

- **In the article 2** defines the obligation of the States Parties to avoid the discriminatory policies and to take all measures for the elimination of the discriminatory behaviors and abolishment of the discriminatory legislation (including the regulations, customs and practices);
- **In the article 14 paragraph 2/h** defines the right to enjoy adequate living conditions, particularly in relation to housing, sanitation, electricity and water supply, transport and communications.
- **In the article 15 /1** defines the principle of equality before the law.

⁴⁷ Regarding the international legal frame on the right to water supply see: http://www.un.org/waterforlifedecade/pdf_human_right_to_water_and_sanitation_milestones.pdf

- **In the article 16** defines the obligation of the States Parties shall take all measures to eliminate discrimination against women in all matters relating to marriage and family relations

The European Social Card (reviewed) includes the article 31 on the right of housing / residence. This right is also found in the article 16 and 19(4) of the European Social Card as well as in the article 4 of the Additional Protocol of the Card⁴⁸.

The Family Code: provisions regarding the right of housing (article 139) where, among the temporary measures, in the process of dissolution of marriage and when deemed reasonable from the court, it is listed also the provision of housing. We have already treated above the special status that the family residence has, which derives in limitations of extraordinary administration even from the owner and we have also mentioned the value of the article 153 of the family Code regarding the right of use of the family residence regardless of whose of the spouses property it is.

The law no. 9970, dated July 24, 2008, "On the Gender Equality in Society", in the article 6 the discrimination on the ground of gender is prohibited.

The law no. 10221, dated February 04, 2010, "On Protection from Discrimination", defines the prohibition of discrimination in the field of goods and services (article 20):

- a) by refusing to give a person or group of persons goods or services for the grounds mentioned in article 1 of this law;
- b) by refusing to offer a person goods or services in a similar manner, or with similar qualities, or in conditions similar to those in which the goods or services are offered to the public in general.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

The access in the services of water and electric power supply to be appropriate should be referred in law, should be a reality and should be provided without any discrimination by all public and private subjects.

We deem to be in front of direct discrimination as the behaviors and failure to act of the institutions towards the continuous request to water and electric power supply are refused to a woman while their interruption is automatically realized under request of a man. In the absence of a definitive decision of the court and of the respective executive title regarding the ownership of the house and the exit of the former spouse and children from the marital residence, the electric power and water supply to the residence should not be interrupted. It is true that the marriage was solved in 2011, but the property pretences of the parts are still in process of litigation. Even by considering the request submitted by the former spouse for the interruption of the service of electric power supply by the CEZ, this request should have been respected up to the limits of his contractual liability regarding this service, after the dissolution of the marriage and his division from the family.

The refusal of the request of the former spouse by the CEZ to stipulate a new contract under her name, with the same conditions of the former spouse, presenting the respective guarantees on her solvency about the service, we deem that the pretences on unequal treatment between the two spouses is based.

From the other side, it is important to emphasize that the CEZ has not raised the same pretence of the formal recognition of the

⁴⁸ See: *Digest Of The Case Law Of The European Committee Of Social Rights*

spouse (husband) as subject *regarding the payment of the obligations for the service received by the CEZ*. During a period of several years the payment of the electric power is made by the spouse (wife) by signing the payment of the obligations in the respective booklet and invoice of electric power. In the conditions of the exclusive formal recognition of the rights of only one of the spouses to dispose regarding the benefit of the service, the liabilities for the financial aspect of the benefit should be attributed to the same subject. This makes even more unequal the treatments of the two former spouses. While the advanced state of pregnancy of the former spouse, which is made evident to the CEZ officials and the lack of prompt reaction to a situation in which the electric power and water are essential for the progress of the pregnancy, the health and the life of the woman and her two children under her care according to the Court decision, are also facts that can be observed as sensitive.

It is our opinion that we are ahead of indirect discrimination while seemingly the standard contract appears as neutral as regards the person who is the head of family, but on the other hand, it is known that in the Albanian reality, generally, the men cover this “role”.

The provisions of the standard contract of CEZ and Water utility contain a problem regarding the lack of exact definition of the term “family client” and then in its correct application.

For the categorization of an individual within the group “family client”, the family factors, at least the wife, should also find formal recognition in the standard contract.

The beneficiaries of the service in the case of “family clients” are the individuals as well as their family. In this sense, the contract has a lack in terms of giving the definition of its terms based on the application in a incomplete sense of the term. In fact, it seems that the CEZ authorities interpreted the term in the contrary to the very terminology of “family”, limiting the service only to the spouse who signs in this capacity as an individual and not as a family man.

The lack of exact definitions and of the relevant provisions regarding the concept of “family client” leads indirectly to the violation of the rights of the spouse and other family members to benefit from the service being provided to the common residence. We deem that the provisions of the standard contract should be regulated, at least regarding the definitions of the terms and conditions that must be accomplished, in order to avoid the risk of the raise of problems of unequal treatment.

Even according to the law “On protection from discrimination”: the “indirect discrimination” is that form of discrimination that occurs when a provision, criterion or practice, *apparently neutral*, would put a person or group of persons in unfavorable conditions, on the grounds of gender, compared to another person or group of persons, as well as when that provision, criterion or practice is not objectively justified by a legitimate aim, or the means for the achievement of that aim are not appropriate or not necessary and in proportion to the situation that has caused it.

Starting from the abovementioned case and the competencies of the commissioner for Protection from Discrimination we suggest that except for the currently measures taken:

- To promote the monitoring of access in some all inclusive services and then in other services that might affect a defined target group.
- To promote the monitoring of the aspects of adequate housing under the slogan: an adequate housing does not mean “four walls and a roof”.

- To realize a study on the impact of the standard contracts towards the gender perspective and other discriminatory grounds. In this manner the monitoring and analysis will focus in the not neutral impact of the contracts that seem neutral from the gender point of view⁴⁹.
- With the aim of the harmonization of the legislation with the international standards to recommend to the competent authorities the modification or reforming of the existing legislation in order to give a definition in accordance with the international standards regarding the adequate housing as well as the inclusion in the types of standard contracts in order to protect the interests of the clients, independently from their marital status.
- In this context, the Commissioner for Protection from Discrimination except the examination of the complaint should perform administrative investigations and issue administrative sanctions as well as to undertake awareness initiatives of the bodies and citizens too regarding the respect of equality in the services.

AS CONCLUSION:

When speaking of right of adequate housing, it is necessary for everybody, person or administrative or judicial body, to understand that this right is not the same with the right of property on the house, about which exists a disagreement.

The right to adequate housing is wider than the right of ownership and this right includes rights that do not derive from the title of ownership. This right has as purpose every person to have a safe place to live in peace and with dignity, and for this it is not mandatory to own the inhabitation. This right includes also the informal solutions of the disagreements. The right of adequate housing, as such, is not connected to an ownership title and should not be violated by the proceedings of conflicts solution. The recognition of the equality of the spouses even in the aspects of the personal and property relations is very important, in order to provide to the woman as spouse or former spouse a non discriminatory access to the adequate housing.

This publication has been produced with the support of the United Nations in Albania, United Nations Development Programme in Albania and the Swedish Government under the Project "Implementation of the principle of gender equality and gender-based violence program"

Material prepared from:

Irma Baraku	Commissioner
Vilfrida Bushati	Director, Directory of Inspection-Investigation
Artan Xhindi	Inspector, Directory of Inspection-Investigation
Enejda Shyti	Inspector, Directory of Inspection-Investigation
Rudina Hoxha	Inspector, Directory of Inspection-Investigation
Rigert Babaj	Inspector, Directory of Inspection-Investigation
Klodiana Kamberaj	Specialist, Directory of Legal, Procedural Affairs and Foreign Relations
Kaliro Martiko	Specialist, Directory of Legal, Procedural Affairs and Foreign Relations
Amarda Çoku	Specialist, Directory of Legal, Procedural Affairs and Foreign Relations

English version prepared from:

Jola Haxhistasa	Translator
Blerina Pirani	Specialist, Directory of Legal, Procedural Affairs and Foreign Relations

The opinions included in this publication have been prepared by the Board of Experts at the CPD:

Prof.Dr. Arta Mandro	Pedagogue in the School of Magistrates
Prof.Assoc.Evis Alimehmeti	Pedagogue in the Faculty of Law at the University of Tirana
Dr. Entela Hoxhaj	Pedagogue in the Faculty of Law at the University of Shkodra
	"Luigi Gurakuqi"

ISBN: 978-9928-4169-9-9

Printed by "Albania"

Commissioner for the Protection from Discrimination
Information about the institution may be found in the webpage

Tirana, 2014

Komisioneri për Mbrojtjen
nga Diskriminimi

Commissioner for Protection
from Discrimination

COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION

SUMMARY OF THE DECISIONS OF THE COMMISSIONER FOR PROTECTION FROM DISCRIMINATION

Whith the support of:

*Empowered lives.
Resilient nations.*